

**T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**BİREYSEL KREDİLERİN HANEHALKI EKONOMİSİ
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK
BİR ALAN ARAŞTIRMASI: ZONGULDAK ÖRNEĞİ**

Münevver Esra Küçükmotor

Zonguldak 2014

**T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**BİREYSEL KREDİLERİN HANEHALKI EKONOMİSİ
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR
ALAN ARAŞTIRMASI: ZONGULDAK ÖRNEĞİ**

**Hazırlayan
Münevver Esra Küçükmotor**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Necla Ayaş**

Zonguldak 2014

T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün İktisat Anabilim Dalında 125282102010 numaralı Münevver Esra KÜÇÜKMOTOR'un hazırladığı “**Bireysel Kredilerin Hanehalkı Üzerindeki Etkilerini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması: Zonguldak Örneği**” konulu ~~DOKTORA~~/YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 19/09/2014 Cuma günü saat 13:00’de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OYBİRLİĞİYLE/OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

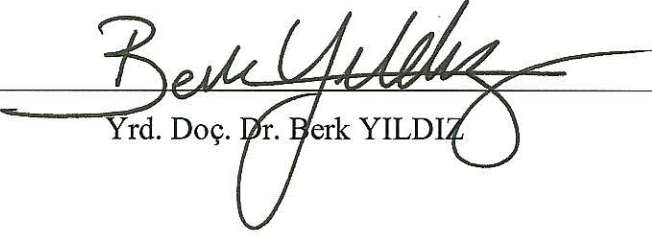
Başkan

Yrd. Doç. Dr. Şenay SARAÇ

Üye

Doç. Dr. Necla AYAŞ (Tez Danışmanı)

Üye

Yrd. Doç. Dr. Berk YILDIZ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2014

Doç. Dr. Hakan SARIBAŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum : BEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı
Tez Başlığı : Hanehalkı Refahının Finansal Piyasalarla İlişkisini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması: Zonguldak Örneği
Tez Yazarı : Münevver Esra Küçükmotor
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Necla Ayaş
Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans Tezi, 2014
Sayfa Adedi : 156

Küreselleşen dünya ile birlikte hızla değişen ekonomik koşullar, bireylerin istek ve ihtiyaçlarının artmasına neden olmaktadır. Belli bir tüketim düzeyini korumaya çalışan bireyin geliri ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediği zaman birey borçlanmayı bir seçenek olarak görmekte ve finansal piyasaların türü olan kısa vadeli fonların yer aldığı para piyasalarının sağladığı kredi olanakları bireyler için fırsat oluşturmaktadır. Türkiye’de özellikle 2002 yılından itibaren hızla artan bireysel kredilerin kullanımı ile hanehalklarına ilişkin borçlar da giderek yükselmiştir.

Bu çalışmada; hanehalkının tüketici kredisi ve kredi kartı biçimindeki para piyasalarına erişimlerinin hanehalkına etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Mevcut literatürde kredi kullanım olanaklarının hanehalkı ekonomisi üzerine etkileri ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı yaklaşımlar, kredi kullanımının hanehalkının ödeme güclüğü sorununun çözümüne katkı sağlayarak, hanehalkı ekonomisi üzerinde olumlu etkiler meydana getireceğini ileri sürmektedir. Bazı yaklaşımlar ise kredi kullanım olanaklarının yaygınlaşmasının kontrolsüz ve plansız satın alma faaliyetlerini tetikleyerek, hanehalkının uzun vadede gelir gider dengesinin bozulmasına ve borç krizleri yaşamasına yol açacağını öne sürmektedir.

Hanehalklarının para piyasalarının sağladığı kredi olanaklarına erişimlerinin ekonomilerine etkilerini tespit amacıyla Zonguldak ili Merkez ilçesindeki hanehalklarına bin adet anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilere değişkenlerin özelliklerine göre Ki-Kare, T-Testi, F-Testi, Korelasyon Testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Zonguldak ilinde hanehalkının özellikleri ve para piyasalarına ulaşımın hanehalkı ekonomisi üzerindeki etkileri açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hanehalkı, Bireysel Krediler, Hanehalkı Borcu, Kredi Kartı.

ABSTRACT

Institution	: BEÜ Institute of Social Sciences, Department of Economics
Title	: Household Wealth in the Financial Markets A Field Study to Determine Relations: The Case of Zonguldak
Author	: Münevver Esra Küçükmotor
Adviser	: Assoc. Prof. Dr. Necla Ayaş
Type of Thesis, Year	: MSc. Thesis, 2014
Total Number of Pages	: 156

Globalized world with rapidly changing economic conditions, needs and desires of individuals has led to the increase. Tries to maintain a certain level of consumption of an individual's income is not enough time to meet the needs of individuals borrowing and financial markets see as an option to provide credit facilities are opportunities for individuals. In Turkey, especially consumer loans increased rapidly since 2002, with the use of household debt has risen steadily.

In this study, households in the form of consumer loans and credit card access to financial markets aimed to investigate the effects of the wealth levels. Credit facilities available in the literature on the economics of the household, there are different opinions about the effects. Some approaches use of loans of households and contribute to the solution of the problem of insolvency, the household would bring about a positive impact on the economy suggests. Some approaches to the widespread adoption of credit facilities by triggering uncontrolled and unplanned purchasing activity, household income and expenditure in the long term life of the balance and the debt crisis will lead to deterioration suggests.

In this study; Of households living in the province of Zonguldak use of consumer credit and credit cards to determine the effects on household welfare is intended. For this purpose, thousand households in the central district of Zonguldak survey was carried out. The data obtained by the survey method in accordance with the characteristics of households in the province of Zonguldak, access to financial markets, the impact of financial markets on the basis of household welfare is demonstrated by statistical analysis.

Key Words: Household, Consumer Credit, Household Debt, Credit Card.

ÖNSÖZ

Bankalar yurtdışından aldıkları düşük faizli kredileri, yüksek faizle bireysel kredi olarak bireylere sunmaktadır. Finansal piyasalara erişimi ile kredi kısıtlarının ortadan kalkmasıyla bütçelerini aşan harcamalar yapabilen hanehalkları, rasyonel davranmayıp, plansız satın alma davranışında bulunarak henüz elde etmedikleri gelirleri üzerinden borçlanarak tüketimlerini gerçekleştirmektedirler. Bankaların müşterilerine sunduğu tüketici kredisi ve kredi kartlarının hızla yaygınlaşması kredi kullanımlarının hanehalkı borç yüklerinde hızla artmasına neden olmuştur. Bu durum da bireysel kredileri ve söz konusu hanehalkı borcunun artışını daha önemli hâle getirmiştir.

Tez çalışmamın gerçekleşmesindeki katkılarından ve çalışmamın her aşamasında öneri, eleştiri ve yönlendirmelerinden dolayı tez danışmanım Doç. Dr. Necla Ayaş'a ve akademik bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşarak her zaman yol gösterici olan ve tezimin oluşturulmasına önemli katkılar sağlayan Yrd. Doç. Dr. Deniz Şükrüoğlu'na teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca beni bugünlere getiren ve benden çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen sevgili anneme, babama ve uygulama aşamasında yardımcı olan kız kardeşim Feyza'ya teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
GİRİŞ	1
1. ÇALIŞMA İLE İLGİLİ KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR	3
1.1. Hanehalkının Ekonomideki Yeri ve Önemi.....	3
1.2. Finansal Piyasalar ve Hanehalkı Kredileri.....	4
1.2.1. Hanehalkı Kredilerinden Tüketici Kredileri	10
1.2.2. Hanehalkı Ekonomisi Finansmanında Kredi Kartları	11
1.3. Hanehalkının Kredi Talebini (İhtiyacını) Belirleyen Faktörler	14
2. HANEHALKI BİREYSEL KREDİ KULLANIMI VE EKONOMİK ETKİLERİ ...	18
2.1. Olumlu Etkiler: Refah Etkileri.....	19
2.1.1. Tüketici Kredilerinin Olumlu Etkileri.....	19
2.1.2. Kredi Kartı Kullanımının Olumlu Etkileri	20
2.2. Olumsuz Etkiler: Borçlanma ve Yoksulluk	22
3. LİTERATÜR ÖZETİ	34
4. TÜRKİYEDE HANEHALKI VE BİREYSEL KREDİ KULLANIMI İLE İLGİLİ GELİŞMELER	40
4.1. Türkiye’de Hanehalkı Özellikleri	40
4.1.1. Hanehalkının Demografik Özellikleri.....	40
4.1.2. Hanehalkının Ekonomik Özellikleri.....	41

4.2. Hanehalkının Bireysel Kredi Kullanımı İle İlgili Gelişmeler	45
4.2.1. Tüketici Kredileri İle İlgili Gelişmeler.....	46
4.2.2. Türkiye’de Kredi Kartının Gelişimi	49
5. HANEHALKI, BİREYSEL KREDİ KULLANIMI VE EKONOMİK ETKİLERİ ..	54
6. ZONGULDAK İLİNDE BİREYSEL KREDİ KULLANIMININ HANEHALKI EKONOMİSİ ÜZERİNE ETKİLERİ.....	65
6.1. İstatistiksel Göstergelerle Zonguldak Hanehalkı Özellikleri ve Bireysel Kredi Kullanımı ile İlgili Gelişmeler.....	65
6.2. Alan Araştırmasının Kapsam ve Yöntemi	69
6.3. Alan Araştırması Sonucu Ulaşılan Temel Bulgular.....	70
6.3.1. Zonguldak İli İçin Hanehalkı Özellikleri ile İlgili Bulgular	70
6.3.1.1. Hanehalkının Demografik Özellikleri	70
6.3.1.2. Hanehalkının Ekonomik Özellikleri.....	78
6.3.2. Zonguldak İlinde Hanehalkının Bireysel Kredi (Tüketici Kredisi ve Kredi Kartı) Kullanımı İle İlgili Bulgular.....	84
6.3.3. Bireysel Kredi Kullanımının Hanehalkı Ekonomisine Etkileri.....	94
6.3.3.1. Borçlanma Yapısının Hanehalkı Özellikleriyle İlişkisi.....	99
6.3.3.2. Kredi Kartı ve Bireysel Kredi Kullanımına Yönelik Tutumların Hanehalkı Özellikleriyle İlişkisi.....	105
6.3.3.3. Bireysel Kredi Kullanımının Hanehalkı Özellikleri ve Borçlanma Yapılarıyla İlişkili Analizler.....	110
6.3.6. Tüketici Kredisi İle Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkiler	110
6.3.3.4. Ödeme Sorununun Çeşitli Yapılarla İlişkisi.....	115
6.3.3.5. Kredi Kartı Kullanımının Çeşitli Yapılarla İlişkisi	122
6.3.3.6. Kredi Kartı Sahibi Olma İle Borç İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	126
6.3.3.7. Kredi Kartı Sayısı Çeşitli Yapılarla İlişkisi.....	128
6.3.3.8. Planlı Davranış Biçimini Etkileyen Faktörler	132
6.3.3.9. Araştırmanın Diğer Bulguları.....	137

SONUÇ	139
KAYNAKÇA	145
EKLER	151
Ek 1: Yapılan Anket Çalışması Örneği.....	151
Ek 2: Analizde Değişkenlere Uygulanan Testler ve Olasılık Değerleri	155

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: Para ve Sermaye Piyasası Arasındaki Farklar	6
Tablo 1.2: Yerli Kredi Kartlarının Yurtiçi Kullanımı, 2009-06.2014.....	16
Tablo 2.1: Türkiye’de Hanehalkı Borç Yükü (Milyar ₺, %).	30
Tablo 4.1: Hanehalkı Fertlerinin İşgücü Durumu, 2012-2013.....	40
Tablo 4.2: İşgücünü Oluşturan Hane Fertlerinin Eğitim Düzeyi, 2012-2013.....	41
Tablo 4.3: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Gelirine Göre Sıralı Yüzde 20’lik Gruplar İtibariyle Yıllık Gelirin Dağılımı, Türkiye, 2006-2012.....	42
Tablo 4.4: Hanehalkı Gelir Grubuna Göre Gelirin Hanehalkı İhtiyaçlarını Karşılama Durumu, (%), 2010-2012.....	43
Tablo 4.5: Hanehalkı Tüketim Harcamasının Dağılımı, Türkiye, 2002-2012.....	44
Tablo 4.6: Türkiye’de Bireysel Krediler ve Türleri, 2010-03.2014.....	47
Tablo 4.7: 2011-2014 Yılları Arası Tüketici Kredisi Kullanan Kişi Sayısı, 2011-06.2014.....	48
Tablo 4.8: 2009-2014 Yılları Arası POS, ATM ve Kart Sayıları, Türkiye, 2009-06.2014	53
Tablo 5.1: Hanehalkı Finansal Varlık ve Yükümlülükleri, 2004-2011	54
Tablo 5.2: Hanehalkı Finansal Yükümlülükleri, 2012-03.2014	56
Tablo 5.3: Hanehalkının Finansal Yükümlülükleri (Karşı Taraf Bazında), 2012- 03.2014.....	58
Tablo 5.4: Kredi Türleri İtibariyle Faiz Gelirleri, (%), 2009-2012.....	59
Tablo 5.5: Hanehalkına İlişkin Seçilmiş Finansal Göstergeler.....	60
Tablo 5.6: Tüketici Kredileri ve Bireysel Kredi Kartı Borç Bakiyeleri, Milyar ₺, 2002- 01.2014	62
Tablo 5.7: Borcunu Ödemeyen Ferdi Kredi ve Bireysel Kredi Kartı Borçlularının Sayısı, 2009-06.2014.....	63
Tablo 6.1: Zonguldak İl Nüfusu, 2012-2013	66
Tablo 6.2: Zonguldak İlinde Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı, 2010-2012.....	66
Tablo 6.3: Zonguldak’a Ait Banka İstatistikleri, 2012-2013, ₺.....	67
Tablo 6.4: Zonguldak İlinde Kredi Kullanımı İle İlgili Gelişmeler, 2008-06.2014 ..	68

Tablo 6.5: Zonguldak İli İçin Bireysel Bankacılık Verileri, 2007-2013.....	68
Tablo 6.6: Borç ve Cinsiyet İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	99
Tablo 6.7: Borç İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları...	100
Tablo 6.8: Borç İle Medeni Hâl İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	100
Tablo 6.9: Borç ve Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları.....	101
Tablo 6.10: Borç İle Gelir İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları.....	102
Tablo 6.11: Borç İle Alınan Kredilerin Kullanıldığı Yerler Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	102
Tablo 6.12: Borçlanma Yapısı İle Medeni Hâl İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları.....	103
Tablo 6.13: Eğitim Düzeyi İle Kredi Kartı Borcu İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları.....	104
Tablo 6.14: Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı İle Yaş İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	105
Tablo 6.15: Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	106
Tablo 6.16: Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı İle Medeni Hâl İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	107
Tablo 6.17: Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı İle Sahip Olunan Çocuk Sayısı İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	107
Tablo 6.18: Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı İle Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	108
Tablo 6.19: Kredi Kartı Kullanımının Yarar-Zarar Algısı İle Gelir İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	109
Tablo 6.20: Kredi Kartı Kullanımının Yarar-Zarar Algısı İle Tasarruf Etme İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	110
Tablo 6.21: Tüketici Kredisi Kullanma İle Cinsiyet İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları.....	111
Tablo 6.22: Tüketici Kredisi Kullanma İle Yaş İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları.....	111
Tablo 6.23: Tüketici Kredisi Kullanma İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	112

Tablo 6.24: Tüketici Kredisi İle Medeni Hâl Kullanma İlişkisini Belirlemeye	
Yönelik Analiz Sonuçları.....	112
Tablo 6.25: Tüketici Kredisi Kullanma İle Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik	
Analiz Sonuçları.....	113
Tablo 6.26: Tüketici Kredisi Kullanma İle Tasarruf Etme İlişkisini Belirlemeye	
Yönelik Analiz Sonuçları.....	114
Tablo 6.27: Tüketici Kredisi Kullanma İle Tasarruf Miktarı İlişkisini Belirlemeye	
Yönelik Analiz Sonuçları.....	114
Tablo 6.28: Tüketici Kredisi Kullanma İle Borç İlişkisini Belirlemeye Yönelik	
Analiz Sonuçları.....	115
Tablo 6.29: Tüketici Kredilerinden Dolayı Haciz Yaşama İle Eğitim Düzeyi	
İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	116
Tablo 6.30: Tablo: Tüketici Kredilerinden Dolayı Haciz Yaşama İle Sahip Olunan	
Çocuk Sayısı İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	116
Tablo 6.31: Tüketici Kredilerinden Dolayı Haciz Yaşama İle Meslek İlişkisini	
Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	117
Tablo 6.32: Tüketici Kredilerinden Dolayı Haciz Yaşama İle Gelir İlişkisini	
Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	118
Tablo 6.33: Tüketici Kredilerinden Dolayı Haciz Yaşama İle Alınan Kredilerin	
Kullanıldığı Yerler İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları... ..	118
Tablo 6.34: Kredi Kartı Ödemelerinde Sıkıntı Yaşama Durumu İle Eğitim	
Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları.....	119
Tablo 6.35: Kredi Kartı Ödemelerinde Sıkıntı Yaşama Durumu İle Sahip	
Olunan Çocuk Sayısı Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Analiz	
Sonuçları	120
Tablo 6.36: Kredi Kartı Ödemelerinde Sıkıntı Yaşama Durumu İle Meslek	
İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	120
Tablo 6.37: Kredi Kartı Ödemelerinde Sıkıntı Yaşama Durumu İle Gelir	
İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	121
Tablo 6.38: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Cinsiyet İlişkisini Belirlemeye Yönelik	
Analiz Sonuçları.....	122

Tablo 6.39: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Yaş İlişkisini Belirlemeye Yönelik	
Analiz Sonuçları.....	122
Tablo 6.40: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye	
Yönelik Analiz Sonuçları.....	123
Tablo 6.41: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Medeni Hâl İlişkisini Belirlemeye	
Yönelik Analiz Sonuçları.....	124
Tablo 6.42: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Sahip Olunan Çocuk Sayısı İlişkisini	
Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	124
Tablo 6.43: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik	
Analiz Sonuçları.....	125
Tablo 6.44: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Gelir İlişkisini Belirlemeye Yönelik	
Analiz Sonuçları.....	125
Tablo 6.45: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Tasarruf Etme İlişkisini Belirlemeye	
Yönelik Analiz Sonuçları.....	126
Tablo 6.46: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Borç İlişkisini Belirlemeye Yönelik	
Analiz Sonuçları.....	127
Tablo 6.47: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Kredi Kartının Zararlı Olup Olmadığı	
Düşüncesi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları.....	127
Tablo 6.48: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Tüketici Kredisi Kullanma İlişkisini	
Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	128
Tablo 6.49: Kredi Kartı Sayısı İle Cinsiyet İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz	
Sonuçları	129
Tablo 6.50: Kredi Kartı Sayısıyla Yaş İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz	
Sonuçları	129
Tablo 6.51: Kredi Kartı Sayısı İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik	
Analiz Sonuçları.....	130
Tablo 6.52: Kredi Kartı Sayısı İle Medeni Hâl İlişkisini Belirlemeye Yönelik	
Analiz Sonuçları.....	130
Tablo 6.53: Kredi Kartı Sayısı İle Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz	
Sonuçları	131
Tablo 6.54: Kredi Kartı Sayısı İle Gelir İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz	
Sonuçları	131

Tablo 6.55: Kredi Kartı Sayısı İle Tüketici Kredisi Kullanma İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	132
Tablo 6.56: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Cinsiyet İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	132
Tablo 6.57: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Yaş İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	133
Tablo 6.58: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları.....	133
Tablo 6.59: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	134
Tablo 6.60: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Gelir İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	135
Tablo 6.61: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Tasarruf Etme İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	136
Tablo 6.62: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Borç İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları	136

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1: Finansal Fonların Akışı.....	5
Şekil 1.2: Hanehalkının Finansal Sistem İçindeki Yeri	8

GRAFİKLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik 2.1: Toplam Yurtiçi Tasarrufların GSYH İçindeki Payı (%), 2002-06.2014	26
Grafik 2.2: Hanehalkı Tasarruflarının Harcanabilir Gelire Oranı (%), 2007-06.2014	27
Grafik 2.3: Türkiye’de Hanehalkı Tüketim Harcamalarının GSYH’ye Oranı (%), 2008-2013.....	28
Grafik 2.4: GSYH ile Hanehalkı Toplam Tüketiminin Artış Hızı (%), 2007-06.2014	29
Grafik 4.1: Bireysel Kredilerin Yıllar İtibariyle Değişimi, (%), 2011- 03.2014	47
Grafik 4.2: Bireysel Kredilerin Türleri İtibariyle Dağılımı, 2014.....	49
Grafik 5.1: Hanehalkının Yükümlülüklerinin GSYH’ye Oranı (%), 2004-2011	55
Grafik 5.2: Hanehalkı Varlık ve Yükümlülüklerinin Gelişimi (Milyar ₺, Yüzde), 2010-03.2014	57
Grafik 5.3: Kredilere Uygulanan Faiz Oranları, (%), 2012-06.2014	61
Grafik 5.4: Takipteki Tüketici Kredileri ve Kredi Kartlarının (Brüt) Gelişimi, Milyar ₺, 2008- 06.2014	64
Grafik 6.1: Ankete Katılanların Cinsiyet Bakımından Dağılımı.....	71
Grafik 6.2: Ankete Katılanların Yaş Yapısı Bakımından Dağılımı	72
Grafik 6.3: Ankete Katılanların Eğitim Düzeyi Bakımından Dağılımı.....	73
Grafik 6.4: Ankete Katılanların Medeni Hâl Bakımından Dağılımı	74
Grafik 6.5: Ankete Katılanların Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Bakımından Dağılımı	75
Grafik 6.6: Ankete Katılanların Meslek Bakımından Dağılımı	76
Grafik 6.7: Ankete Katılanların Eşinin Meslek Bakımından Dağılımı	77
Grafik 6.8: Hanehalkının Gelirinin Hanehalkı Fertlerine Göre Gelir Dağılımı	78
Grafik 6.9: Hanehalkının Toplam Gelirine Göre Dağılımı	79
Grafik 6.10: Ankete Katılanların Tasarruf Etme Bakımından Dağılımı	80
Grafik 6.11: Ankete Katılanların Ortalama Tasarruf Miktarı Dağılımı	81
Grafik 6.12: Ankete Katılanların Borçluluk Durumuna Göre Dağılımı	82

Grafik 6.13: Ankete Katılanların Borçlarının Kaynaklarına Göre Dağılımı.....	83
Grafik 6.14: Ankete Katılanların Tüketici Kredisini Kullanıp Kullanmama Durumuna Göre Dağılımı	84
Grafik 6.15: Ankete Katılanların Tüketici Kredisini Kullanım Amacına Göre Dağılımı	85
Grafik 6.16: Ankete Katılanların Tüketici Kredisini Ödeme Durumuna Göre Dağılımı	86
Grafik 6.17: Ankete Katılanların Kullandıkları Tüketici Kredisini Sayısı	87
Grafik 6.18: Ankete Katılanların Kredi Kartı Sahibi Olma Durumu.....	88
Grafik 6.19: Ankete Katılanların Sahip Oldukları Kredi Kartı Sayısı.....	89
Grafik 6.20: Ankete Katılanların Kredi Kartını Kullanma Amacına Göre Dağılımı	90
Grafik 6.21: Ankete Katılanların Kredi Kartını Tercih Etme Nedenine Göre Dağılımı	91
Grafik 6.22: Ankete Katılanların Kredi Kartı İle Aylık Ortalama Harcama Dağılımı	92
Grafik 6.23: Ankete Katılanların Tekrar Tüketici Kredisini Alma Düşüncesi	93
Grafik 6.24: Ankete Katılanların Haciz Yaşama Durumları.....	94
Grafik 6.25: Ankete Katılanların Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı ..	95
Grafik 6.26: Ankete Katılanların Kredi Kartı Borç Durumu	96
Grafik 6.27: Ankete Katılanların Kredi Kartı Ödemelerinde Sıkıntı Yaşayıp- Yaşamamaları Durumu	97
Grafik 6.28: Ankete Katılanların Kredi Kartı Kullanımı ile Plansız Harcama Yapma Güdüsü	98

KISALTMALAR LİSTESİ

- A.Ş. : Anonim Şirket
- ABD : Amerika Birleşik Devletleri
- ATM : Otomatik Vezne Makinesi
- BDDK : Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- BKM : Bankalararası Kart Merkezi
- GSYH : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
- GSMH : Gayri Safi Milli Hasıla
- KKB : Kredi Kayıt Bürosu
- POS : Satış Noktaları Terminali
- SPSS : Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi
- TBB : Türkiye Bankalar Birliği
- TCMB : Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
- TOKİ : Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
- TP : Türk Parası
- TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu
- YP : Yabancı Para

GİRİŞ

Kredi kullanımı ve etkileri konusu sosyoloji ve psikoloji başta olmak üzere, birçok sosyal bilimler alanında yaygın bir şekilde ele alınmıştır. Ancak kredi kullanımının doğrudan hanehalkı ekonomisi üzerindeki etkilerini araştıran çalışma bilindiği kadarıyla bulunmamaktadır.

Bu araştırmada, kredi kartı kullanımının hanehalkı ekonomisi ve hanehalkı borçlanma yapısı üzerindeki etkileri araştırılmaktadır. Ekonomik ve sosyal açıdan büyük değişimlerin yaşandığı günümüzde, hanehalkı ihtiyaçlarının finansmanında nakit ve geleneksel borç yönteminin yanında, bankacılık ve finansal piyasalardaki gelişmeye paralel olarak kredi kullanımı da önem kazanmıştır. Hanehalkı ihtiyaçlarının karşılanmasında finansal piyasa türü olan para piyasalarının olanaklarını tüketici kredileri ve kredi kartı kullanımı biçiminde ele almak mümkündür. Bu çalışmada; kredi ve kredi kartı kullanımının hanehalkı ekonomisi üzerindeki etkileri ve bu etkilerin hanehalkı özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Bu amaca yönelik Zonguldak ili Merkez ilçesinde yapılan bin kişilik anket uygulaması sonucunda elde edilen verilerle SPSS programı çerçevesinde analizler yapılmıştır. Değişkenlerin özelliklerine göre Ki-Kare, F-Testi, T-Testi ve Korelasyon testleri uygulanmış, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni hâl, meslek, gelir düzeyi gibi temel demografik değişkenler ile kredi ve kredi kartı özelliklerinin hanehalklarının para piyasalarına erişimlerinin, ekonomileri üzerinde etkili olup olmadığı araştırılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde kavramsal açıklamalara, ikinci bölümünde hanehalkının para piyasalarına erişimi ve hanehalkı ekonomik faaliyetlerinin finansmanında kredi olanakları ele alınmakta, tüketici kredileri ve kredi kartı kullanımı üzerinde durulmaktadır. Üçüncü bölümde hanehalkı kredi kullanımının hanehalkı ekonomisi üzerindeki etkileri ile ilgili literatür incelenmektedir. Dördüncü bölümde Türkiye’de hanehalkı ve bireysel kredi kullanımı ile ilgili gelişmeler sayısal göstergelerle ortaya konarken, beşinci bölümde hanehalkı, bireysel kredi kullanımı

ve ekonomik etkilerine yer verilmiştir. Altıncı bölümde konunun Zonguldak ili özelinde uygulaması yer alırken, çalışmanın sonunda ise sonuç ve değerlendirmeler yapılacaktır.

Bireysel krediler ile ilgili açıklamalar arz ve talep yanlı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Talep yanlı açıklamalar, tüketim kararlarını ve tüketici talebini etkileyen faktörler üzerinde durmaktadır. Arz yanlı açıklamalar ise banka davranışları ve banka kaynakları, mikro düzeyde ödünç verenler, kredi piyasası uygulamaları vb. içermektedir. Çalışmada, talep yanlı açıklamalar üzerinde durulmuştur.

Finansal piyasalara erişim, yoksulluğu azaltma projelerinin önemli bir aracı olarak görülmektedir (Zinmann, 2008). Kredi olanakları risk yönetimi ve tüketim olanaklarını kolaylaştırarak, hanehalklarının tüketimlerini arttırmaları ile refahlarının artmasını sağlamaktadır. Ancak, plansız satın alma davranışı ve kredi olanaklarının genişlemesi borçlanma ve ileri dönük yoksulluk riskini de getirmektedir. Türkiye’de son yıllarda yaşanan hanehalkı borçluluk oranları ve kredi kullanımının olumsuz etkileri ekonomik sorunlar arasında öne çıkmaktadır.

Araştırmanın temel soruları:

Hanehalklarının borçlanma sebepleri nelerdir?

Hanehalkının bireysel kredi kullanmasında etkili olan faktörler nelerdir?

Bireylerin borçlanma ve finansal piyasa araçlarını kullanma nedenleri ve sonuçları nelerdir?

1. ÇALIŞMA İLE İLGİLİ KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR

Çalışmanın temel konularını hanehalkı ve bireysel krediler oluşturmaktadır. Bu bölümde bireysel kredilerin hanehalkı ekonomisine etkilerini açıklayabilmek için önce hanehalkı ve bireysel krediler ile ilişkili kavramsal açıklamalara yer verilmiştir.

Hanehalkı, ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşam standardını devam ettirmek için elde ettiği ücret ve diğer gelirleri ile istek ve ihtiyaçlarını rasyonellik çerçevesinde karşılamaya çalışmaktadır. Son yıllarda tüketim alışkanlıklarının hızla değişmesi ile hanehalkı ihtiyaçları dışında gereksiz birçok mal ve hizmet alımına yönelmektedir. Daha fazla tüketim yapmak isteyen hanehalkı bütçe kısıtı ile karşılaşmaktadır.

Bireysel kredilerin olmadığı durumda cari gelirleri aşan harcamalar yapılması doğrudan tüketici ve satıcı ile ilişkilidir. Finansal piyasalara erişim ile tüketici ile satıcı arasındaki bağ kopmakta, bireyin gelir kısıtı esnemekte ve harcama eğilimi artmaktadır. Bu durum hanehalkının gelirinden fazla tüketimine yol açmaktadır (Kılınç ve Karaoğlu, 2014: 8).

1.1. Hanehalkının Ekonomideki Yeri ve Önemi

Ekonominin üç temel birimi devlet, iş dünyası ve hanehalkı biçiminde sıralanmaktadır. Kapalı çembersel akım yaklaşımına göre, söz konusu ekonomik birimler arasında karşılıklı etkileşimler bulunmaktadır.

Hanehalkı, aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı konutta veya aynı konutun bir bölümünde yaşayan, gelir ve masraflarını ayırmayan, temel ihtiyaçlarını birlikte karşılayan, bir veya birden fazla kişiden oluşan topluluklar olarak tanımlanmaktadır (TÜİK). Ortak kararlar alan, bir ya da birden çok kişiden oluşan hanehalkı, firmaların ürettiği mallara talep oluşturması ve üretim aşamasında emek girdisi sağlaması bakımından ekonominin önemli birimlerindedir.

Toplumun en küçük ekonomik birimini oluşturan hanehalkı gelirini ihtiyaçları satın alma doğrultusunda harcarken rasyonel davranmaktadır. Ancak çeşitli

özellikleri itibariyle birbirinden farklı olan hanehalklarının davranış biçimleri ve etkilerinin de farklı olması beklenmektedir.

Toplumda hanehalkları, çeşitli özellikleri bakımından birbirinden büyük farklılıklar göstermektedir. TÜİK'e göre hanehalkı yapısı ya da özellikleri; demografik ve ekonomik özellikler biçiminde gruplandırılmaktadır. Demografik özellikler; hanehalkının yaşı, mesleği, eğitim düzeyi gibi özelliklerini içermektedir. Ancak demografik özellikleri, gelir vb. unsurlar hanehalkı özelliklerinden en çok üzerinde durulanlardır.

1.2. Finansal Piyasalar ve Hanehalkı Kredileri

Finans sistemi, bir ülkede fon talep edenler ile fon arz edenler arasında fon akımlarını düzenleyen kurumlar, bu akımı sağlayan araç ve gereçler ile bunları düzenleyen hukuki ve idari kurallardan oluşan yapıdır (Yetiz, 2008: 3).

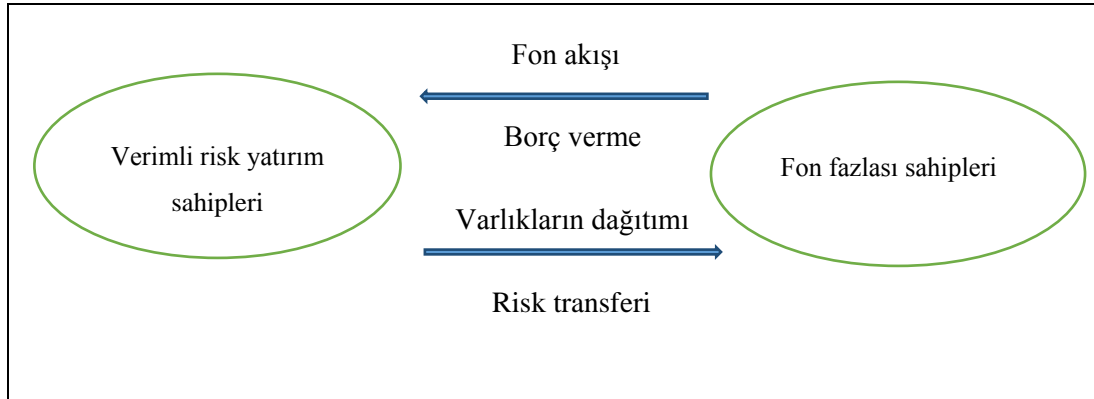
Sistem içinde, bir tarafta gelirlerinin tamamını tüketmeyen, fon fazlasına sahip olanlar ile gelirlerinden daha fazlasını harcama yapması gereken, fon ihtiyacı olanlar (fon açığı bulunan) yer almaktadır (Afşar, 2007: 189).

Finansal sistem bir bütün olarak birçok aracın, kurumun ve piyasanın bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Bankalar, sigorta şirketleri, bankerler, tefeciler ve borsalar gibi çeşitli kurumlardan oluşan finansal piyasaların araçları; bozuk para, banknot, tahvil, hisse senetleri gibi araçlardan meydana gelmektedir (Yetiz, 2008: 3).

Finansal piyasalar fon fazlasına sahip ekonomik birimlerden toplanan fonların, yatırım yapacaklara, yatırım yapacakların riskini de yatırım girişiminde bulunanlara transfer ederek ekonomiye hizmet sağlamaktadır.

Yatırım ve tasarruf kararlarının farklı birimlerce verildiği bir ekonomide; finansal piyasalar, dağınık ve küçük miktarlarda bulunan tasarrufları toplayıp, en yüksek getiri sağlayacak biçimde yatırım alternatiflerine kanalize etmektedir. Bu şekilde ülkedeki fonların kullanımına olanak sağlayarak ekonomik büyümeyi desteklemektedir.

Şekil 1.1: Finansal Fonların Akışı

Kaynak: Filiz Yetiz (2008); “*Finansal Sistemin Yapısı, Finansal Derinleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi, Türk Finans Sistemi,*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, s.4.

Finansal sistemin yapısı ve özellikleri ülkeden ülkeye göre farklılık göstermekle beraber, sistemin temel belirleyicileri şu şekilde sıralanabilir (Yetiz, 2008: 4):

- Sisteme fon sağlayanlar (tasarruf sahipleri).
- Sistemden fon talep edenler (yatırım projesi sahipleri).
- Aracılık eden finansal kurumlar.
- Fon transferinde kullanılan finansal araçlar.
- Hukuki ve idari kurallar.

Finansal piyasaların arz boyutunda yatırım ve finansman araçları ile bunların akışına aracılık eden kurumlar bulunmaktadır. Yatırım ve finansman aracı olarak nakit para, mevduat, varlığa dayalı menkul kıymetler, krediler sayılabilirken; finansal hizmeti sağlayan kurumlar ise mevduat ve kredi kurumları, emekli sandıkları ve sigorta şirketlerinden oluşan özel tasarruf kurumları, yatırım kurumları ve hisse senedi pazarı olarak sıralanabilir. Finansal piyasaların talep boyutunda ise, hükümetler, işletmeler ve hanehalkları bulunmaktadır.

Çeşitli kriterlere göre sınıflandırılan finansal piyasaların, önemli bir bölümünü para piyasaları ve sermaye piyasaları oluşturmaktadır. Bu piyasalar kendine özgü özelliklerinden dolayı farklı bir şekilde sınıflandırılmaktadır. Her iki piyasa arasındaki farklar Tablo 1.1’deki gibi sıralanabilir:

Tablo 1.1: Para ve Sermaye Piyasası Arasındaki Farklar

	Para Piyasası	Sermaye Piyasası
Vade farkı	Kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasadır.	Uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasadır.
İşlevsel fark	Geçici nakit gereksinimini karşılama amacını sağlar.	Sabit yatırım ve net işletme sermayesi gereksinimini karşılama amacını sağlar.
Kaynak farkı	Fon kaynakları devamlılık göstermeyen resmi, ticari ve vadesiz tasarruf mevduatıdır.	Fon kaynakları devamlılık gösteren tasarruflardır.
Araç farkı	Fon alışverişinde kullanılan araçlar ticari senetlerdir.	Fon alışverişinde kullanılan araçlar, hisse senedi, tahvil gibi menkul kıymetlerdir.
Faiz farkı	Vade kısa olduğundan risk ve faiz oranı düşüktür.	Uzun vadeli olduğundan risk ve faiz oranı yüksektir.

Kaynak: Ceylan, Ali ve Turhan Korkmaz (2006); *Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi*, 3. Baskı, Ekin Kitapevi, Bursa.

Görüleceği gibi, fon ihtiyacı olanlar bu gereksinimlerini, fon fazlası olan tasarruf sahiplerinden, para ve sermaye piyasaları aracılığıyla bir araya gelmektedirler. Finansın temel ilkelerinden biri olan kısa vadeli fon ihtiyaçlarının kısa vadeli fonlarla, dolayısıyla para piyasasından karşılanması, uzun vadeli fon ihtiyaçlarının uzun vadeli veya devamlı fonlarla, dolayısıyla sermaye piyasalarındaki fonlardan karşılanması gerekmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2006: 11). Bu çalışmada para piyasaları üzerinde durulmuştur.

Kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı para piyasalarında bireyleri bir araya getiren bankalarıdır. Bankalar topladıkları mevduatları kredi olarak bireylere sunmakta ve bunun sonucunda; likidite fazlası olanlar faiz talep ederken, likidite açığı olanlar ise faiz ödemektedir.

Gelirlerinden daha az harcama yapan hanehalkları tasarruf adı verilen bu fazlalığı, finans piyasalarındaki çeşitli yatırım araçları ile değerlendirilmektedir. Tasarruf sahibi hanehalkı elde edeceği ilave faiz geliri ile daha ileride daha fazla tüketme olanağına kavuşmaktadır.

Gelirlerinin harcamalara yetmediği durumlarda finansal piyasalardan belirli bedeller üzerinden kaynak sağlayan hanehalkları ise mevcut tüketimlerini gelecekte elde edecekleri gelirlerinden karşılamakta ve ileriye dönük borçlanmaktadırlar. Bu

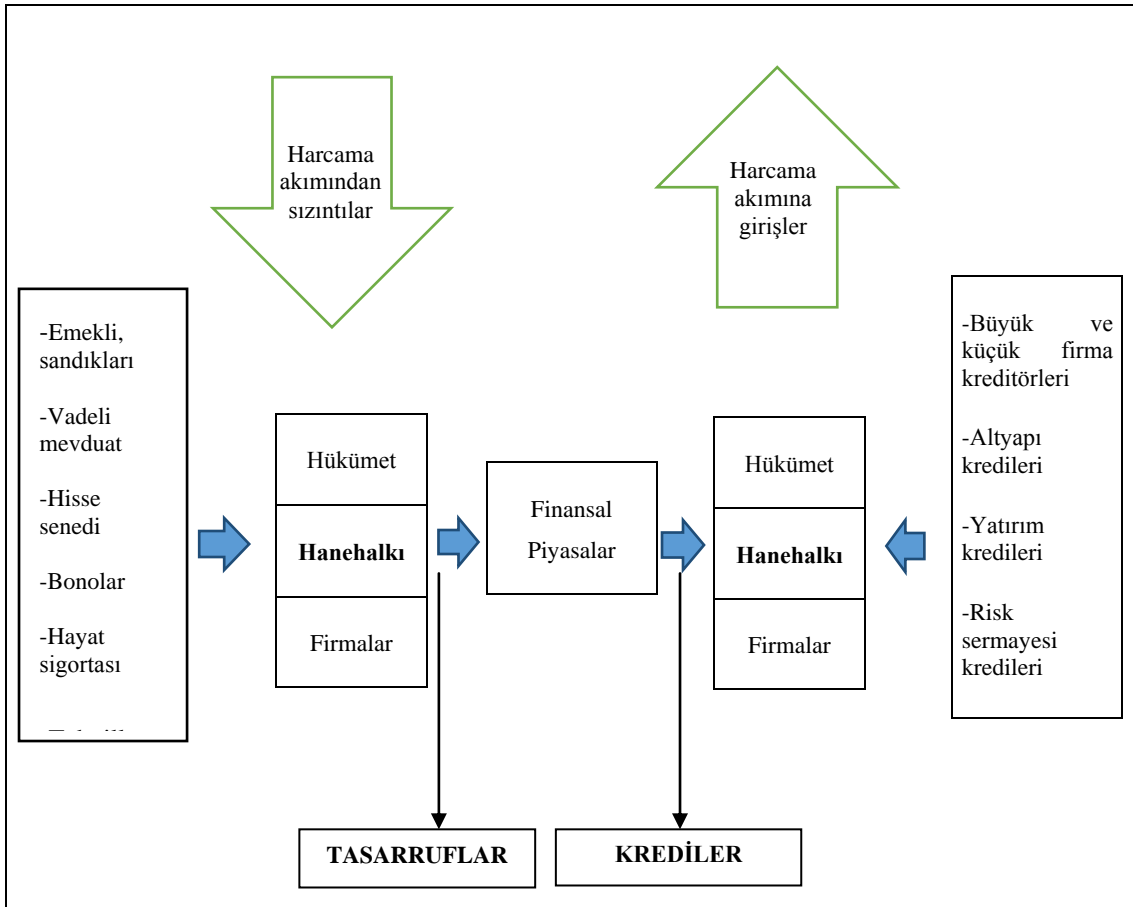
süreçte hanehalkı mevcut durum itibarıyla tüketimden kaynaklanan refah artışı yaşamakla birlikte, refahını olumsuz etkileyebilecek bir sürece girmektedir.

Yatırımcıların finansman ihtiyacını tasarruf sahiplerinin tasarrufları karşılamaktadır. Bunun karşılığında yatırımcılar “faiz, kâr payı” gibi adlar altında gelir ve gidere katlanırlar. Fon talep edenler ise bunun karşılığında “faiz, kâr payı” gibi bir bedel ödemektedirler. Fon değişiminin bedeli fon arz edenler için gelir olurken, fon talep edenler için gider ya da bedel olmaktadır (İnsan ve Hayat, 2013).

Para piyasalar, bireylere kredi sağlayan ve bireylerin sadece fon sunan taraflar değil, aynı zamanda fon talep eden en büyük kesimi de oluşturduğu pazarlardır. Günümüzde bankaların kaynaklarının büyük kısmını tüketiciler oluştururken, bu kaynaklar yine en çok tüketiciler tarafından kullanılmaktadır (Kaçar, 2004: 8).

Finansal piyasaların kullanıcılarından olan hanehalkının finansal sitem içindeki yeri Şekil 1. 2’de verilmiştir.

Şekil 1.2: Hanehalkının Finansal Sistem İçindeki Yeri

Kaynak: Alper Yılmaz (2005); "Türkiye'de Finansal Piyasalarda Liberalizasyon Sürecinde Bankacılık Sektörünün Gelişimi," Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

Günümüzde hanehalkının en çok kullandığı para piyasası aracı bireysel kredilerdir. Latince'deki "credere" sözcüğünden türetilmiş olan kredi, temel olarak inanmak, güvenmek anlamına gelmektedir. Kredi kavramı, Anglo-Sakson ülkelerinde borçluya duyulan güveni anlatmakta olup, Almanya'da ise banka tarafından verilen ödünç anlamına gelmektedir (Kapağan, 2004: 21).

Uluslararası çalışmalarda ve merkez bankalarının yayınladıkları raporlarda bireysel krediler, bankalar ve tüketici finansman şirketlerince hanehalklarına kullanılan tüketici kredilerinin ve kredi kartlarıyla yapılan harcamaların toplamı olarak kabul edilmektedir (Tekirdağ, 2009: 3).

Genel anlamı ile mevcut bir satın alma gücünden belli bir süre ile başkası lehine vazgeçmedir. Bireysel krediler, birey tarafından bir mal veya hizmetin satın alınmasına bağlı olarak ya da herhangi bir satın alma işlemi olmaksızın, belirli koşullar altında geri ödenmek üzere tüketicilere verilen kredi şeklinde tanımlanmaktadır (Kapağan, 2004: 21).

Bireylerin bireysel kredi kullanımına yol açan faktörler (Kaptan, 2011: 5):

- Kişilerin ihtiyaçlarından dolayı ortaya çıkan baskı,
- Tüketicilerin hayat standartlarını yükseltmek istemeleri,
- Kredi şartlarının elverişliliği şeklinde sıralanabilir.

Bireysel kredi kullanımının temel amacı; bireylerin bugünkü ihtiyaçlarını karşılamak ve refah düzeylerini arttırmak için gelecekte elde etmeyi planladıkları geliri kullanmaktır. Bu tip kredilerde amaç; tüketicinin ihtiyaçlarını karşılamak ve refah düzeylerini yükseltmektir (İnağ, 1990: 2).

Teknolojinin 20. yüzyılın sonlarına doğru hızla gelişmesiyle beraber yeni ortaya çıkan teknolojik araç ve gereçlere sahip olma gereksinimi ve arzusu bireysel kredilerin kullanımının hızla artmasına neden olmuştur. Buzdolabı, çamaşır makinesi gibi beyaz eşya ve mobilya gibi dayanıklı tüketim mallarının alımı için de bireysel krediler kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde bireysel kredilerin kullanım alanları incelendiğinde; konut, taşıt, beyaz eşya gibi dayanıklı tüketim mallarının önemini koruduğu görülmektedir.

Bunun yanında eğitim, gıda, giyim ve tatil gibi ihtiyaçların karşılanmasına yönelik harcamalar da kredilendirilmektedir. Günümüzde bireysel kredilerin kullanım amaçları şu şekilde sıralanmaktadır:

- Cari tüketim harcamaları,
- Dayanıklı tüketim malı alımları,
- Otomobil alımları,
- Konut alımları.

Bireysel kredilerin vade yapıları ve teminat yapıları, para birimleri ve geri ödeme koşulları birçok faktöre bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Piyasa

koşulları, yasal düzenlemeler ve bankaların pazarlama politikaları bu faktörlere örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca bireyin yaşı, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, medeni hâli ve bunun gibi kişisel özellikler de bireye verilen kredi miktarını ve geri ödeme koşullarını etkilemektedir. Ülke ekonomilerinin gelişmişliğine ve istikrarına, finansal sistemin derinliğine ve müşterilerinin elverişliliğine bağlı olarak bireysel kredilerin vadeleri elli yıla kadar çıkabilmektedir. Bununla birlikte kredi veren kuruluşlar yerel para biriminin yanında yabancı para birimleri üzerinden de kredi kullanmaktadır (Kayhan, 2013: 123).

1.2.1. Hanehalkı Kredilerinden Tüketici Kredileri

Gelecekte yapılacak bir ödemeye karşılık bugün verilen bir hak olarak belirtilen tüketici kredileri genel anlamda; herhangi bir mal veya hizmetin satın alınmasına bağlı olarak ya da olmayarak, ticari amaçlar dışında tüketime yönelik bireylere, sonradan belirli koşullarda geri ödenmek üzere verilen krediler olarak tanımlanmaktadır (Kaçar, 2004: 8).

Bu tanım uyarınca “Tüketici Kredisi” kapsamına özel ve tüzel kişilerin ticari amaçla kullandıkları krediler, kurumsal krediler ve kamu kuruluşlarının kullandıkları krediler girmemektedir.

Tüketici kredileri, otomobilden beyaz eşyaya, tatil giderlerinden okul taksitlerine kadar geniş bir alanı kapsamakta ve ticari ve mesleki kredilerden farklı bir yapıya sahip olmaktadır. Söz konusu kredilerde amaç; tüketicilerin ihtiyaçlarını derhal temin etme ve üreticilerin kısa sürede ödeme aracı sağlama isteklerini gerçekleştirmek iken, ticari ve mesleki kredilerin amacı, ticaret ve üretim hacmini arttırıp, kârı azamileştirmektir. Bu yüzden tüketici kredilerinde tüketiciyi korumaya yönelik bir yasal çerçeve oluşturulmuşken, ticari ve mesleki kredilerde kanunlar ticari hayatın düzenlenmesine ilişkindir (Kapağan, 2004: 6).

Tüketici kredileri, tüketim tercihlerinin zaman içerisinde öne alınması ve tüketim harcamalarına olanak sağlaması işlevini gerçekleştirmektedir. Ekonomik açıdan tüketici kredilerinin en önemli etkileri bu özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

1.2.2. Hanehalkı Ekonomisi Finansmanında Kredi Kartları

Tüketici kredilerinin hızla gelişen bir türü de kredi kartlarıdır. Kredi kartlarının sınıflandırılmaları farklı açılardan yapılmakla birlikte, kredi sağlama amaçlı kartlar, bireysel kartlar, firma kredi kartları, asli kartlar, ek kartlar, banka kredi kartları gibi birçok çeşitli amaca yönelik hizmet veren, farklı kurumlarca çıkarılmış türleri vardır (İnağ, 1990: 2).

Literatürde kredi kartlarıyla ilgili birçok tanım yapılmıştır.

Durukan vd. (2005) kredi kartını; mülkiyeti kendilerine ait olmak üzere banka ya da finansal kuruluşların müşterilerine önceden belirlenen limitlerde açılan, anlaşmalı işyerlerinden yurtiçi ve yurtdışında mal ve hizmet satın alma ile nakit ödeme birimleri veya otomatik ödeme makinelerinden nakit çekimlerde kullanılmak amacıyla verilen kart biçiminde tanımlamıştır.

Kredi kartları, bankalar ve çıkartmaya yetkili kuruluşların müşterilerine belirli limitler dâhilinde açtıkları krediler ile kişilerin yanlarında nakit para taşımaksızın mal ve hizmet almalarına olanak tanıyan, bu mal ve hizmet bedellerinin belli bir süre sonra ödenmesini veya faiz karşılığında taksitlendirilmesini sağlayan, böylelikle kişilere kredi kullanma imkânı ve para çekme kolaylığı veren bir tür ödeme aracıdır.

Kredi kartları, belli bir kurumun üyelerine verilen, sahiplerine belirli yerlerden alışveriş yapma ve belirli bir dönem faizsiz kredi kullanma olanağı sağlayan, tüketim harcamalarında nakit para ve çekin yerini dolduran, üzerinde sahibinin adı, imzası, kart numarası, vadesi ve istenilirse fotoğrafı bulunan plastik kartlardır (Kükreer, 2006: 14; Altan ve Göktürk, 2008: 25; Kızgın, 2009: 94).

Kredi kartları kullanıcılara iki temel kolaylık sağlamaktadır. Birincisi; yanında nakit para taşımaksızın ödeme kolaylığı sağlaması, ikincisi ise; kredi kullanma olanağı vermesidir (Kükreer, 2006: 4). Modern zamanda 'plastik kart' olarak adlandırılan ve çağdaş bir ödeme sistemi olan kredi kartı, kredi kartını veren banka veya kuruluşun açtığı krediye istinaden kart sahibinin ihtiyaç duyduğu mal ve

hizmeti o anda bir ödeme yapmadan satın almasına ve bedelini daha sonra ek bir mali külfet yüklenmeksizin ödemesine imkân vermektedir (Kızılgın, 2009: 94).

Kullanım amacı ve işlevlerine göre kredi kartları aşağıdaki biçimde sıralanabilir:

- Banka Kredi Kartı: Bankalar veya kredi kartı çıkaran kuruluşlar tarafından müşterilerine verilen ve üye işyerlerinden yapılan mal ve hizmet alımlarında ödeme aracı olarak para yerine kullanılan karttır (Visa ve Master Card gibi). Sahibine nakit kredi imkânı sağlamaktadır.
- Ödeme Kartı: Kısa süreli ödeme avantajı sağlayan bu kartlar, anlaşmalı kuruluşlardan yapılan alışverişlerde ödemeyi belirli bir tarihe kadar geciktirmektedir. (Advantage Card, Dinners Club gibi). Bu kartlarda müşterinin sadece üye kuruluştan yaptığı alıma ilişkin hesaplar yer aldığından hesap kartı olarak da adlandırılmaktadır.
- Borç Kartı: “Hesap Erişim Kartı”, “Banka Nakit Kartı” veya “ATM – Otomatik Para Makinesi” olarak adlandırılan bu kart sayesinde kart sahipleri hesaplarına ulaşabilmekte, para yatırıp çekebilmektedir (Bankamatik gibi). Borç kartı ile yapılan alışverişlerde ödeme on-line olarak veya harcama belgesi (slip) bankaya ulaştığında, kart sahiplerinin tasarruf hesabından düşülerek yapılmaktadır (Durukan vd., 2005: 145).

Müşteriler, bankalar ve sisteme bağlı kuruluşlar açısından bakıldığında; kredi kartlarının çağımızda ekonomik yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline geldiği görülmektedir. Kredi kartı kullanımının müşteri, banka ve satıcıya sağladığı avantajlar aşağıdaki biçimde sıralanabilir (Durukan vd., 2005: 145):

1. Mal ve hizmet alımlarında ödeme aracı olma,
2. Nakit temin aracı olma,
3. Sürekli kredi imkânı sağlama.

Ticari işlemlerle yapılan anlaşmalara istinaden, üye işyerlerine banka veya kart kuruluşu tarafından POS cihazları konulmakta ve firmalar şart olmaksızın müşterilerinin kartlarını kabul etmektedirler. İşyerleri müşterilerden fazladan komisyon ve masraf istememekte peşin alışverişmiş gibi işlem yapmaktadırlar. Eğer

kart sahipleri nakit çekim yapmışsa veya ödemelerini taksitlendirmişse o zaman belirlenen faiz ve nakit çekim masraflarını gelen ekstreye istinaden bankaya veya kuruma ödemek zorunda kalmaktadırlar.

Kullananların gelir seviyelerine göre kredi kartlarını ikiye ayırmak mümkündür. Bunlardan birincisi; düşük ve orta gelirli kesime hitap eden klasik ve temel kredi kartları olup, neredeyse çalışan her kişiye verilmektedir. Bu kartlara, normal kredi kartlarının sahip oldukları nakit çekme ve alışveriş özelliklerine ek olarak sigorta ve acil yenileme gibi işlevler de yüklenebilmektedir.

İkincisi ise; Gold ve Premier kartlar gibi yüksek gelirli kesime verilen ve sahibine daha fazla limit sunan kartlardır. Bu kartlarla müşteriler birçok ek hizmete ulaşmakta ve bu hizmetlerin çeşitli olmasından dolayı kart ücretleri de yüksek olmaktadır. Bahsedilen hizmetlere örnek olarak seyahatlerde kaza sigortası, yardım hizmetleri, mağazalardaki indirimler verilebilir.

Kredi kartları, kullanım yerlerine göre de yurt içi ve yurt dışı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sadece yurt içinde kullanılabilen kartlar yurt içi kartlar olarak adlandırılırken, hem yurt içinde hem de yurt dışında kullanılabilen kartlar uluslararası kartlar olarak adlandırılmaktadır (Kükrer, 2006: 24).

Dünya’da ve ülkemizde oldukça yaygın hâle gelmiş olan kredi kartları, ödeme aracı olma fonksiyonunun dışında sağladığı kredi imkânı ve teknolojik gelişmeler paralelinde sunulan kullanımını arttırmaya yönelik uygulamalar ile günümüzde önemli bir finansman aracı olmuştur (Başaran vd., 2012: 61).

Kredi kartının en önemli işlevi, para ödeme karşılığında yapılan mal ve hizmet alımına bir alternatif olmasıdır. Bu işlevi ile hem mal ve hizmeti satan kişi için hem de alıcı için cazip olmaktadır. Kredi kartı ile satıcı, üzerinde yeteri kadar para olmayan müşteriye mal veya hizmet satabilirken, müşteri ise yeterince parası olmamasına rağmen birden karşısına çıkan ve beğendiği bir malı veya hizmeti alabilme gücüne sahip olabilmektedir (Çavuş, 2006: 175). Kredi kartı, kart sahiplerine hesaplarında para olsun ya da olmasın nakit kullanarak alışveriş yapmalarını sağlamaktadır.

Ülkemizde özellikle son yıllarda artan bir şekilde ödemelerde kullanılmak üzere paranın yerini almakta olan kredi kartı, dünyadaki yüksek kullanım oranlarıyla beraber Türkiye’de de önemli bir kullanım payına sahiptir. Kredi kartları ülkemizde paranın mübadele aracı olma fonksiyonu ile karşımıza çıkmakta olup, daha çok ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Çoğu işyerinde geçerliliği olan ve küçük miktarlar için dahi kullanılabilen kredi kartları gelecekte elde edilecek gelirin harcanmasına neden olmaktadır. En yaygın işlem güdüsüyle kullanım biçimi olan kredi kartları, mübadele amacının yanı sıra ihtiyat ve spekülasyon amacıyla da kullanılmaktadır.

Kredi kartları, kullanıcılarına uluslararası düzeyde alışveriş yapma ya da nakit çekme imkânı sunan, farklı ülkelere seyahat eden kişiler ya da farklı ülkelerde ikamet edenler tarafından kullanılmasıyla fon transferi sağlamaktadır (Kükreler, 2006: 15).

Kredi kartının önemli özelliklerinden biri de hamiline ödeme kolaylığının yanı sıra kredibilite de sağlamasıdır. Bu yüzden, kredi kartı hamilleri seçilirken ödeme gücü yüksek, itibarlı kişiler tercih edilmektedir. Bir kişinin cüzdanında ne kadar kredi kartı varsa ve bu kredi kartlarının limiti ne kadar yüksekse o kadar itibarlı olduğu kabul edilmektedir. Her kredi kartı çıkaran kuruluş kart sahibine bir limit tahsis ettiğinden, kart hamili bankalar nezdinde ve piyasalarda itibar görmektedir (Çavuş, 2006: 175; Kükreler, 2006: 15).

1.3. Hanehalkının Kredi Talebini (İhtiyacını) Belirleyen Faktörler

Günümüzde hızla artan bireysel kredilerin önemi, ekonomide yer alan farklı kesimler için her geçen gün daha da artmaktadır. Bankalar açısından bakıldığında; bireysel krediler, risklerin dağıtılması bakımından önem arz etmektedir. Bu tür krediler, ticari kredilere kıyasla daha küçük tutarlarda ve daha çok müşteri tarafından kullanıldıkları için, bankalar kredi portföylerini çeşitlendirerek risklerini azaltabilmektedirler. Bireylerin pazarlık gücünün düşük olması, kredi sorumluluklarını yerine getirmede kişisel itibar etkisinin fazla olması, faiz ve alınan komisyonların nakit girişini sağlaması ile bankalar ve tüketici finansman kurumları için bireysel krediler kârlı bir alan olmaktadır (Tekirdağ, 2009: 8).

Kredi ve finans kuruluşlarının vermiş oldukları kredi miktarı ve bireylerin talep ettikleri kredi miktarı bazı ekonomik şartlardan etkilenmektedir. Hükümetler tarafından uygulanan para politikaları, sektörde yaşanan rekabet, kredi kuruluşları ve bireylerin geleceğe dönük beklentileri, cari dönemdeki ekonomik şartlar, kredi maliyetleri bunların başlıcalarıdır (Kayhan, 2013: 126).

Kredi talebi, faiz oranlarının yanı sıra, gelecekte beklenen enflasyon oranı, yapılması planlanan yatırımlar ve alternatif fon kaynaklarının maliyetinin bir fonksiyonu olarak karşımıza çıkmaktadır (Yükseltürk, 2010: 14). Hanehalkının kredi talebini belirleyen faktörler günümüz ekonomik şartlarında oldukça çeşitlidir. Ekonomideki gelişmelerden en çok etkilenen gruplardan birisi olan hanehalklarının tüketim ve borçlanma tercihleri, emek ve servet gelirleri, tasarruflar, işsizlik ve faiz oranı vb. makro faktörlerden etkilendiği gibi, toplumun demografik ve sosyo-kültürel yapısından da etkilenmektedir (Tekirdağ, 2009: 9).

Hanehalkının kredi talebini etkileyen bir diğer faktör ise tüketici güven endeksidir. Bireylerin ekonominin gidişatına duydukları güveni gösteren endeks, bireylerin istihdam, iş ve gelir olanakları ile şuan ve ileriye dönük beklentileri hesaba katılarak oluşturulmakta ve endeks değeri yükseldikçe bireylerin kredi talebinde artış görülmektedir.

Harcanabilir kişisel gelir de bireysel kredi talebi üzerinde etkili olmaktadır. Bireylerin harcanabilir kişisel gelirleri arttıkça bireysel kredilere ihtiyacı kalmayacaktır. Dolayısıyla; harcanabilir kişisel gelirdeki artış kredi talebini azaltacaktır.

Bireysel kredilerde risklilik derecesi bireyin gelir düzeyi, medeni hâli, eğitim düzeyi gibi sosyo-kültürel faktörlere bağlıdır. Risklilik seviyesi yüksek olan ve acil nakde ihtiyacı olan bireylerin kredi talebi genelde kredi maliyetlerine duyarlıdır. Maliyetlerde ortaya çıkan bir artış normal bireylerin kredi taleplerini düşürürken, temerrüt riski yüksek olan bireylerin kredi taleplerinin artmasına yol açmaktadır (Kayhan, 2013: 126).

Ayrıca bankaların bireysel kredi talebini arttırmak için sundukları çeşitli reklamlar ve fırsatlar ile bireyler, harcamalarını nakit para ile gerçekleştirmek yerine kredi ve kredi kartı ile borçlanarak karşılımaktadır. Tüketicilerin kredi kartlarıyla yaptıkları alışveriş ve nakit çekimleri yıllar itibariyle Tablo 1.2’de verilmiştir.

Tablo 1.2: Yerli Kredi Kartlarının Yurtiçi Kullanımı, 2009-06.2014

Yıllar	İşlem Adedi			İşlem Tutarı (Milyon ₺)		
	Alışveriş	Nakit çekme	Toplam	Alışveriş	Nakit çekme	Toplam
2009	1.739.108.699	91.035.761	1.830.144.460	179.390,14	20.590,41	199.980,55
2010	1.935.527.250	87.270.116	2.022.797.366	208.625,14	21.757,20	230.382,35
2011	2.153.048.293	95.691.363	2.248.739.656	258.371,86	27.077,24	285.449,10
2012	2.392.907.425	89.760.677	2.482.668.102	323.836,74	31.270,44	355.107,18
2013	2.593.111.101	89.258.500	2.682.369.601	379.124,10	36.970,68	416.094,79
2014	1.317.675.910	40.195.547	1.357.871.457	198.839,28	20.235,77	219.075,06

Kaynak: Bankalararası Kart Merkezi, <http://www.bkm.com.tr/donemsel-bilgiler.bkm>

Tüketicilerin kredi kartı ile yaptıkları işlemlerin tutarına bakıldığında; 2009 yılından 2014 yılına kadar alışveriş ve nakit çekme tutarında sürekli artış olduğu görülmektedir. 2014 yılında nakit çekme tutarı 180.284,82 milyon lira, alışveriş tutarı ise 16.734,91 milyon lira azalmıştır. Kredi kartı ile yapılan işlemlerin adedi incelendiğinde; alışveriş adedinin 2014 yılına kadar arttığı, 2014 yılında ise bir önceki yıla göre 1.275.435.191 adet azaldığı gözlemlenmiştir. Nakit çekme adedi ise 2013 yılında bir önceki yıla göre 502.117, 2014 yılında ise 49.062.953 azalarak 40.195.547’ye ulaşmıştır.

Bunların yanında hem hanehalkının kredi talebini hem de finansal kuruluşların kredi arzını etkileyen faktörler bulunmaktadır. Rekabet ortamı kredi kullanma maliyetini düşürdüğü için bireylerin kredi kullanmasını kolaylaştırarak kredi talebini arttırmaktadır.

Kredi arzını doğrudan etkileyen faktörlerden biri olan yasal düzenlemelerin kredi piyasalarındaki etkisi farklı yollardan olmaktadır. Düzenlemeler ile piyasada meydana gelen daralma kredi kuruluşlarının faaliyet alanını daraltırken, maliyetleri arttırmakta ve bireylere sunulan kredi hizmetlerini kısıtlamaktadır. Diğer yandan bireyler birçok bürokratik işlem ile uğraşmak zorunda kaldıkları ve krediye ulaşamayacaklarına yönelik bir beklenti içine girdiklerinden kredi talebi de azalmaktadır.

Kredi kuruluşlarının arz ettikleri kredi miktarını etkileyen para politikaları, bireysel kredi talebi üzerinde de etkilidir. Para otoriteleri tarafından uygulanacak olan daraltıcı para politikası uygulaması, ilk dönemde kredi talebini etkilemeksizin kredi kuruluşları tarafından arz edilen kredi miktarını düşürecektir. Sonraki dönemlerde ise kredi talep eden bireyler, politika faiz oranlarında meydana gelen artışlara tepki vererek kredi taleplerini azaltacaktır.

Kredi kuruluşları kredi verirken gerek kurumsal gerekse bireysel müşterileri için bilgi araştırması yapmaktadır. Kredi için başvuran bireyin banka hesapları, geçmiş dönem kredi taksit ödemeleri, elektrik, doğalgaz ya da telefon faturaları ile kredi kartı gibi ödeme gücüne dair ipucu verebilecek tüm bilgiler kredi başvurusunun cevabında önemli rol oynamaktadır. Çünkü kredi veren kuruluş bu bilgiler sayesinde karşı tarafın risk düzeyini değerlendirmektedir. Dolayısıyla bu bilgilere ulaşım kredi veren kuruluşların kredi arzı üzerinde etkilidir. Gelişmemiş finansal yapılara sahip ekonomilerde ise bireylerin finansal geçmişlerine ait bilgilere ulaşmak zor olduğu için kredi kuruluşları bireylerden yüksek teminatlar istemektedir. Bu da hanehalklarının kredi talebini azaltmaktadır (Kayhan, 2013: 125).

2. HANEHALKI BİREYSEL KREDİ KULLANIMI VE EKONOMİK ETKİLERİ

Hanehalkının gerek bireysel kredi kullanarak, gerekse kredi kartı yoluyla para piyasalarına erişimi, hanehalkı refahını etkilemektedir. Hanehalkı ve bireysel kredi kullanımının ekonomik etkilerini açıklamaya yönelik tatmin edici bir yaklaşım bulunmamakla birlikte bazı yaklaşımlar doğrultusunda bireylerin harcama eğilimleri ve satın alma davranışları konusunda fikir edinilebilmektedir.

Bireyler, Neo-Klasik kuramın başlıca varsayımlarından olan *homo economicus* (ekonomik insan) ve *kâr maksimizasyonu* doğrultusunda hareket ettiklerinde tercihlerinde akılcı davranmaktadırlar. Bu varsayımlar doğrultusunda ellerinde bulunan tasarruflara ya da elde edecekleri gelirlere ilişkin optimal veya etkin tercihlerde bulunarak yaşam standartlarını devam ettirmektedirler. Emek, zaman ve fayda öne atılan bu teoride bireyler harcama kararı verirken rasyonel hareket ettikleri için ihtiyaçları ve istekleri için borçlanma seçeneğine gerek kalmadan karşılayabilmektedir. Bu çerçevede hareket edenler; bireysel kredi kullanımının olumlu etkilerinden yararlanarak, faydalarını maksimize ederken, etmeyenler ise anlık faydalarını düşünerek borçlanma hâli içine girmekte ve bireysel kredi kullanımının olumsuz etkilerinden zarar görmektedir (Atik, 2009: 4).

Planlı kullanıldığında birçok faydası olan bireysel kredilerin plansız kullanımı olumsuz etkilerinin ortaya çıkmasındaki en önemli faktörlerdendir. Planlı Davranış Teorisi'ne göre bireylerin davranışları belli sebeplere göre ortaya çıkmaktadır. Davranışların sonuçları önceden hesaplanır, ortaya çıkan sonuçlardan herhangi birine ulaşmak için karar verilir ve bu karar eyleme dönüştürülür (Kalkan, 2011: 193). Harcama yapmadan sonuçlarını hesap eden tüketici borçlanmaya gerek kalmadan ihtiyaçlarını karşılarken, plansız hareket eden tüketici kredilerin de sağladığı güvenle gelecekte elde edeceği geliri de harcayarak gelir-gider dengesini koruyamayıp borçlanarak yaşamını devam ettirmektedir.

Ayrıca bu teoride birey, önemli olarak kabul ettiği kişilerin herhangi bir davranışa karşı tutumu olumlu ise bu tutum bireyi de o davranışı gerçekleştirmeye

sevk edecektir Yani, çevrelerinde yaşayan kişilerin etkisinde kalan ve satın alma kararlarında davranışlarının sonuçlarını hesaplamadan hareket etmelerine neden olan dış faktörler (indirim, promosyon vb.) hanehalklarının plansız hareket etmelerine yol açmakta ve bireysel kredilerin olumsuz etkilerini meydana getirmektedir.

Çalışma kapsamında hanehalkının tüketim, tasarruf ve gelir değişimleri karşısındaki tutum ve davranışlarına bağlı olarak hanehalkının bireysel kredi kullanımlarının ekonomik refahına olası etkileri değerlendirilmektedir. Bu çerçevede olası etkileri olumlu ve olumsuz olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Olumlu etkiler, tüketimin incelenmesi, ödeme kolaylığı vb. biçimde ortaya çıkmaktadır. Olumsuz etkiler ise; hanehalkının tüketim harcamalarının finansmanında bireysel kredilerden yararlanması sonucunda ilerleyen süreçte ortaya çıkması muhtemel borçlanma durumu ile ilgilidir.

Söz konusu etkiler bireysel kredilerin durumu, değerlendirilme biçimi, kullanım amacına ve hanehalkının çeşitli özelliklerine göre olumlu ya da olumsuz olabilmektedir.

2.1. Olumlu Etkiler: Refah Etkileri

Bireysel kredi kullanımının hanehalkı ekonomisi üzerindeki olumlu etkileri, kullanılan bireysel kredi türüne göre çeşitlilik göstermektedir. Tüketici kredilerinin hanehalkına sağladığı olumlu etkiler ile kredi kartı kullanımının olumlu etkileri arasında benzerlikler söz konusu olmakla farklılıklar da bulunmaktadır. Bu nedenle tüketici kredilerinin ve kredi kartının olumlu etkileri ayrı ayrı ele alınmıştır.

2.1.1. Tüketici Kredilerinin Olumlu Etkileri

Hanehalkının para piyasalarına erişim araçlarından en yaygın olarak kullandığı tüketici kredilerinin hanehalkı ekonomisine önemli katkıları bulunmaktadır. Bu faydalar tüketim faydasının hemen elde edilmesi ve maliyetlerinin zamana yayılması ile ilgili görülmektedir. Dolayısıyla bireyler cari dönemde mevcut gelirleri ile elde etmeleri olanaksız tüketim faydası sağlamaktadır. Kullanımı hızla yaygınlaşan krediler sayesinde tüketiciler ihtiyaç duydukları mal ve hizmetleri nakit para

kullanmaksızın ve taksitli ödeme kolaylıkları ile satın alma olanağına kavuşurken, üretici ve satıcılar da mal ve hizmetlerin parasını peşin olarak tahsil etmektedir.

Alınan krediler bireyleri kredi taksit ödemelerinden dolayı zorunlu tasarrufa yöneltmektedir. Ayrıca, tüketiciler alışverişlerde ‘peşin para’ avantajı sağlayarak, firmaların peşin alımlarda uyguladıkları indirimlerden yararlanmaktadır.

Tüketici kredilerine erişim imkânı ile bireylerde ortaya çıkan harcama hırsı tüketim talebini arttırmaktadır. Böylece tüketimin canlanmasını, ekonomide üretimin ve dolayısıyla milli gelirin de artmasını sağlamaktadır.

Ekonominin geneli açısından; bireysel kredilerde toplam arz üzerinde olumlu etki yaratarak üretim artışı sağlamaktadır. Bu da yeni yatırımlara yol açarak istihdamı arttırmaktadır. Ortaya çıkan ekonomik canlanmayla beraber ülkenin büyüme hızı ve ticaret hacmi de olumlu etkilenmektedir.

2.1.2. Kredi Kartı Kullanımının Olumlu Etkileri

Kâğıt para yerine kullanılan plastik kartlar, yani kredi kartları, diğer ödeme araçlarının olumsuz etkilerini ortadan kaldırarak, kişilerin hayatlarını kolaylaştıran ve tüm çağdaş toplumlarda kabul edilen en önemli bireysel bankacılık enstrümanlarından (Yılmaz, 2000: 31). Ülkemizde de hızla yaygınlaşan kredi kartlarının çeşitli olumlu etkileri bulunmaktadır (Çavuş, 2006: 176).

Kredi kartlarının olumlu etkileri, tüketimi ileriye dönük borçlanma olanağı ile gerçekleştirme fırsatı yanında ödeme aracı olarak bazı avantajlar da sağlamaktadır. Kredi kartları, kart hamillerine her an nakit taşıma zorunluluğu gerektirmeksizin üye olan tüm işyerlerinden, sonra ödeme koşuluyla alışveriş yapma imkânı sunmaktadır. Ayrıca, sahibini yanında nakit para taşımanın risklerinden kurtaran güvenli bir ödeme aracıdır (Kaya, 2009: 118).

Piyasada paranın muadili olarak işlev gören kredi kartları, günümüzde telefon veya internet üzerinden alımlara imkân sağlayıp, birçok rahatsız edici işlemde ve zaman kaybindan kart sahibini kurtararak, ekonomik hayata kolaylıklar getirmektedir (Durkin, 2000: 623; Altan ve Göktürk, 2008: 26).

Kredi kartları günümüzde mal ve hizmet alımında gecikmesiz bir şekilde müşterilere kredi imkânı sağlarken, bunun yanında kişilere peşin para olmaksızın, karta tanınan limite kadar nakitsiz ve kredili alışveriş yapabileme fırsatı sunmaktadır. (Kükrer, 2006: 23).

Kredi kartı kullanımı, paranın cepte taşınmasının fırsat maliyetini azaltmaktadır. Paranın bankada tutulmasıyla faiz getirisi sağlamaktadır. Yüksek enflasyona sahip ülkelerde bu getiri daha da önem kazanmaktadır. Kartla yapılan alışverişlerde ödeme yaklaşık bir ay sonraya sarktığından, bu süre zarfında borç tutarı kadar paradan faiz getirisi elde etmek mümkündür. Kart hamili, harcama yaptığı tarih ile kartın borcunu ödediği son ödeme gününe kadar geçen gün sayısı kadar faizsiz kredi imkânından yararlanmaktadır.

Kredi kartı sahibi olmak, saygınlık, prestij ve güven unsuru olarak kabul edilmektedir. Kartı taşıyan kişi, yanında nakit olmadığı için ödeme gücü çeken biri olarak değil de kredibilitesi olan bir şahıs olarak görülmektedir (Kükrer, 2006: 54).

Kredi kartı sisteminin alternatifi çekli ödeme sistemidir ve kredi kartları ile yapılan ödeme, çek ile yapılan ödemelere göre daha güvenli, pratik ve hızlıdır.

Kartların uluslararası kullanım özelliğinin olması, kart sahipleri tarafından yurtdışında da kolaylıkla kullanılmasına olanak tanımaktadır (Kükrer, 2006: 56).

Kart sahipleri, üye işyerleri ve kredi kartı kurumunun sağladığı birtakım fırsatlardan (indirimler, taksitlendirme, hediyeler, promosyon vs.) yararlanabilmektedir. Ek kart sayesinde aile fertleri harcamalarını tek bir hesapta toplayıp, denetleyebilmektedir (Çavuş, 2006: 178).

Günümüzde iletişim araçları ve bilgisayar sisteminin gelişmesiyle ürün ve hizmet alışverişi uzaktan erişim ile kredi kartları aracılığıyla yapılabilmektedir (Kaya, 2009: 120).

Ülke ekonomisi açısından; kredi kartları kişilere ve kurumlara birtakım avantajlar sağlamanın yanı sıra genel ekonomi üzerinde de olumlu etkiler yaratmaktadır. Bunlar:

Kredi kartı ile tüketicilerin harcama eğiliminin artması sonucu efektif talep yükselmektedir. Bu da koşulların uygun olması durumunda üretim hacminin artmasına neden olmakta böylece ulusal gelir de artmaktadır.

Kredi kartları kullanıcılara ihtiyaç duydukları mal ve hizmetleri gelecekte elde edecekleri veya umdukları gelirleri beklemezsizin bugünden karşılama fırsatı vermektedir. Böylece, konjonktürün mevsimlik arz, talep ve fiyat dalgalanmalarına gerek olmadan devamını sağlamaktadır.

Kartların ekonomiye en büyük katkılarından biri de kayıt dışı ekonominin önlenmesinde üstlendiği işlevdir (Çavuş, 2006: 178). Kredi kartı ile mal ve hizmet satın alınması durumunda bu alışverişlerin belgelenmesi gerekmektedir. Bu belge, yükümlü yönünden kayıt ve bildirim doğruluğunu göstermektedir. Kredi kartı ile yapılan satış işleminin tutarları işyerinin bankadaki hesabına geçtiğinden, üye işyerlerinin yaptıkları satışlar için belge (fatura, ödeme kaydedici cihaz fişi vb.) düzenleme zorunluluğu bulunmaktadır.

Kredi kartı ile yapılan satış ya da alış işlemlerinin belgeye dayandırılma zorunluluğu ekonomideki kayıt dışılığı azaltarak vergi gelirlerini de arttırmaktadır (Tugay ve Başgöl, 2007: 219).

Kredi kartları bilinçli kullanıldığı takdirde alışveriş hacminin artmasını, piyasayı canlandırarak ekonominin güçlenmesini, istihdamın artmasını, enflasyonun düşmesini, GSMH'nin artmasını sağlamaktadır (Kızılgın, 2009: 94).

2.2. Olumsuz Etkiler: Borçlanma ve Yoksulluk

Hanehalkının bireysel kredi kullanımından kaynaklanması olası sorunlar, hanehalkının söz konusu enstrümanları kullandıktan sonra ödeme sorunu ile karşılaşmaları durumunda ortaya çıkmakta ve bu ödeme sorunu ileriye dönük borç sarmalı oluşturabilmektedir. Özellikle belirli bir gelir seviyesinin altında olan ve planlı satın alma davranışından uzak olan hanehalkları bu konuda hassas gruplar olarak değerlendirilmektedir. Tüketici kredisi ve borçlanma bakımından hassas gruplar, tüketici kredisinin geri ödemesi söz konusu olduğunda ödememe riski olan

gruplardır. Bu gruplar hassas gruplar olarak adlandırılmakta ve yoksul olmamakla birlikte gelecekte her an yoksul olma riskini taşımaktadırlar (Kamneitner vd., 2010).

Hassas gruplar gelir şokları ya da belirlenen tüketim harcamalarıyla başa çıkamamaktadır. Bu ailelerde borçların yükselmesi okul harcamaları, gıda, ulaşım vb. temel ihtiyaçların karşılanma durumunu riske atmaktadır (Manktelow ve Hegarty, 2004). Böyle bir durum hanehalkının kara listeye alınması ve formel ekonominin dışına çıkmasına yol açmaktadır (Ergelbrecht, 2003). Bu durumda temel ihtiyaçların karşılanması için daha fazla paraya ve daha fazla borçlanmaya ihtiyaç olmaktadır.

Kredilerin, bireylerin tüketim meylini ve tüketim hırsını arttırarak aşırıya kaçmasına neden olması, kredi kullanımının sakıncalarının başında gelmektedir. Çünkü tüketim hırslarının artması, bireylerin mali imkânlarının üzerinde harcama yapmalarına ve borç altına girmelerine sebep olmaktadır.

Bunun yanı sıra bireyin gelirinde meydana gelen artış da bütçe kısıtını aşmasına neden olmaktadır. Keynes'in mutlak gelir hipotezinde; tüketimin belirleyicisi o dönemde elde edilen cari gelir düzeyidir ve kullanılabilir gelirle tüketim arasında doğru yönlü bir ilişki vardır. İnsanlar genellikle gelirleri arttıkça tüketimlerini de arttırma eğilimindedirler ve bu artış gelirdeki artıştan daha azdır. Mutlak gelir hipotezine göre tüketimi belirleyen temel değişken gelirdir. Dolayısıyla, mevcut gelirleri ile belirli bir tüketim düzeyi olan bireylerin gelirlerinde meydana gelen artış, harcamalarının artmasına neden olarak daha çok borçlanmalarına neden olmaktadır.

Borçların artması bireyleri fiziksel ve ruhsal olarak olumsuz etkilemekte, ailenin iş gücü verimliliğini düşürmekte, ailelerde huzursuzluklara yol açmaktadır. Dolayısıyla; borçluluk düzeyinin artması bireylerin yaşam kalitesini düşürmektedir.

Kredi kartı, kişilerin iradelerine hâkim olmayıp, aşırı derecede harcama yapması sonucu borcunu ödeyememesine ve bankanın kart sahibi hakkında hukuki işlem başlatmasına neden olabilmektedir.

Kart kabul eden kuruluş, bankalara ödedikleri komisyon tutarlarını müşterilerine yansıtma eğiliminde olmaları malların fiyatlarının artmasına neden olarak enflasyonist etki yaratmaktadır. Bunun yanı sıra, harcamalar ve nakit çekimler sonucu efektif talebin artması da bir diğer enflasyonist etki yaratan durumdur.

Kart yenileme, ek kart basımı vb. hizmetlerin karşılığı yapılan ödemeler de kart sahiplerini olumsuz etkileyen bir diğer noktadır (Kükreler, 2006: 64).

Paranın elden ele dolaşması çabuk kirlenmesine ve çeşitli hastalıkların yayılmasına etken olabilmektedir (Kaya, 2009: 119).

Çalınma ve kaybolma durumlarında, kart sahibinin iradesi dışında kullanımdan doğan riskler kart hamiline aittir.

Kart hamili belirtilen süre içinde borç ödemesini yapmadığı takdirde yüksek faiz ödemek zorunda kalmaktadır.

Ülke ekonomisi açısından; kredi kartları ülkeye döviz girişi sağlayarak ülke ekonomisine olumlu etki ettiği gibi ülkeden döviz çıkışına da yol açmaktadır. Kredi kartları bireylerin tüketim talebini arttırdığından, artan talep fiyatları yükselterek enflasyonun artmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla, enflasyonist ortamda kredi kartı kullanımı ülke açısından sakıncalı olmaktadır (Çavuş, 2006: 180).

Günümüzde en çok finansman ihtiyacı olan ekonomik birimlerin başında hanehalkı gelmektedir. Hanehalkı, gelirleri giderlerinden çok olduğunda ellerinde kalan varlıkları değerlendirmek için, gelirleri giderlerinden az olduğunda ise bütçelerine dış finansman sağlamak için finansal piyasalara ihtiyaç duymaktadır. Bütçe fazlası durumunda fon fazlası olanlar ile bütçe açığı durumunda fon ihtiyacı olanlar para piyasaları aracılığı ile bir araya gelmektedir.

Tüketimle ilgili teorik yaklaşımlardan biri olan “Zamanlararası Tüketim Seçimi” ya da “Zamanlararası Bütçe Kısıtı” olarak da bilinen yaklaşımın özünde bireyler bugünkü tüketimlerini gelecekteki tüketime tercih etmektedirler. Teoride insanların hayatında birinci ve ikinci dönem olmak üzere iki dönem var olmaktadır. Birinci dönem bugünü, ikinci dönem ise geleceği temsil etmektedir. Tüketiciler

tasarruf ve borçlanma yoluyla zamanlararası tüketim kararı verebilmekte ve istediklerinde daha fazla veya daha az tüketimde bulunma imkânına sahip olmaktadırlar (Özkul ve Tapşın, 2010: 14).

Dolayısıyla birey, mevcut gelirini gelecek dönemlere aktararak tasarruf ederken, içinde bulunduğu dönemde gelecekteki satın alma gücünü kullanarak borçlanma eylemini ortaya çıkarmaktadır. Temel ihtiyaçlarını karşılayamamak, tüketim standardını devam ettirememek, karşılaşılan yatırım fırsatlarını kaçırmamak, mevcut yaşam koşulları ile yetinmemek gibi nedenler bireyleri borçlanmaya itmektedir. Dış finansman desteğine ihtiyaç duyan bireyler, finansal piyasalara erişim ile piyasanın belirlediği faiz oranından sınırsız miktarda borç alma imkânına kavuşmaktadır.

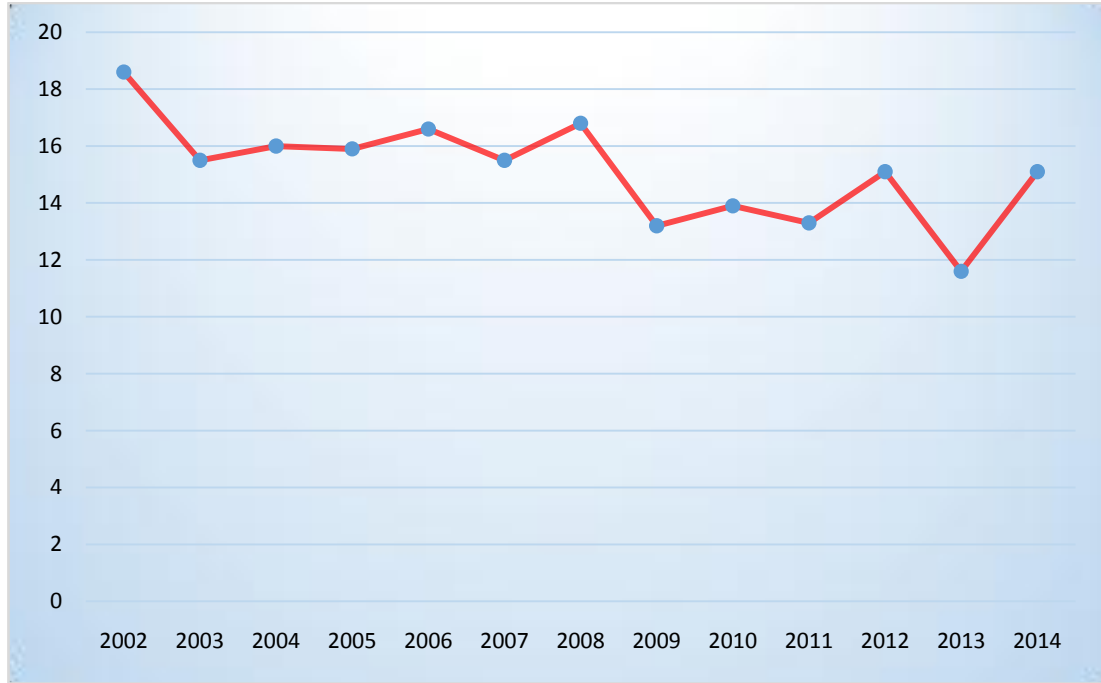
Hanehalkı borçluluk düzeyinin ve tüketici kredilerinin artması sadece birey ve hanehalkında değil, makroekonomik düzeyde de olumsuz etkiler meydana getirmektedir.

GSYH ülkede ekonomik gelişmenin önemli bir göstergesidir.

$GSYH = C + I + G + NX$ açıklamaktadır. Yatırım, kamu harcamaları, net ihracattan oluşan GSYH içinde yer alan özel tüketim, ekonomik gelişmenin önemli bir parçasıdır ve ekonomik büyüme hanehalkı tüketim harcamalarından önemli ölçüde etkilenmektedir (Prinsloo, 2002). Tasarruflar ise sermaye birikimi ve yatırımların kaynağı olarak ekonomik büyümeyi etkilemenin bir diğer faktörüdür. Hanehalkının tüketim harcamaları bu durumda uzun dönem tüketim ve tasarruf harcamalarını azalttığı için büyümeyi negatif etkilemektedir.

Dar gelirli birçok hanehalkı aylık harcamalarını karşılarken dahi borçlanırken, tasarruf etmeleri imkânsızlaşmaktadır. Bunun yanı sıra gelir düzeyi yüksek olan hanehalkları gelirlerinin büyük bir bölümünü tasarrufa ayırmaktadır. Grafik 2.1'de 2002 ile 2014 yılları arasındaki toplam yurtiçi tasarrufun GSYH'ye oranının seyri verilmiştir.

Grafik 2.1: Toplam Yurtiçi Tasarrufların GSYH İçindeki Payı (%), 2002-06.2014

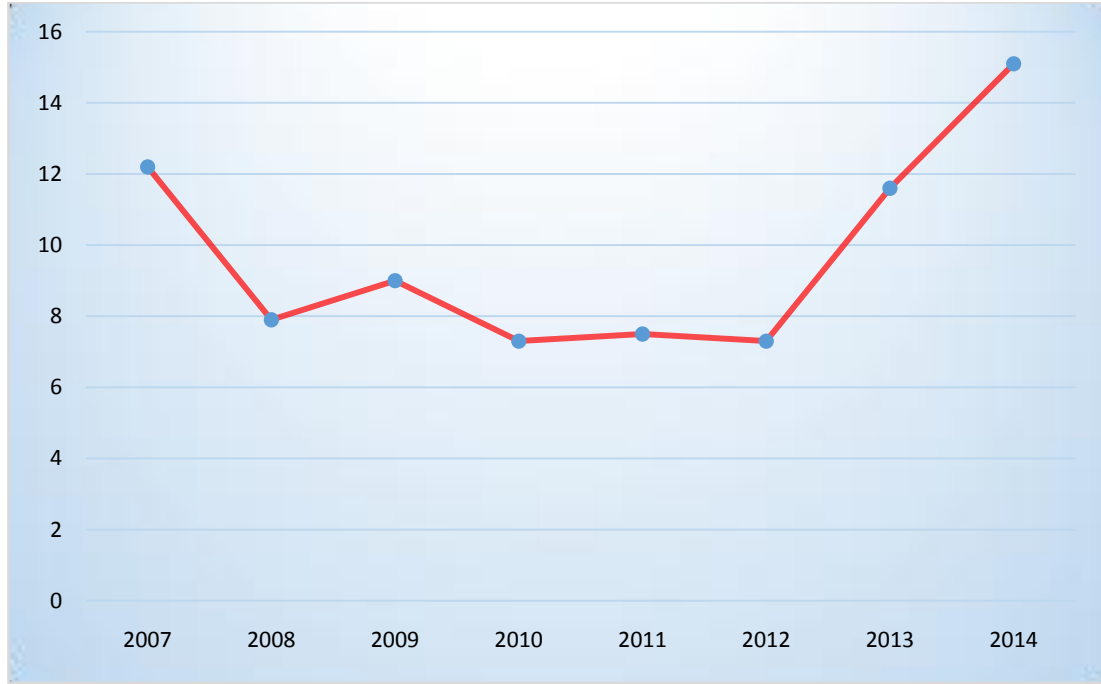
Kaynak: Kalkınma Bakanlığı (2014); “Ekonomik Gelişmeler”, <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/EkonomikGelistmeler.aspx>

2002 yılında toplam yurtiçi tasarrufların GSYH içindeki payı 2002-2012 yılları arasındaki maksimum seviyesine ulaşmıştır. 2002-2006 yılları arasında yükseldiği ve 2006’dan itibaren tekrar düşüşe geçtiği görülmektedir. 2003 ile 2008 yılları arasında ise toplam yurtiçi tasarruf oranı yüzde 15 ilâ yüzde 17 değerleri arasında değişmektedir. 2009 yılında yüzde 13,2 ile en düşük seviyesine ulaşmıştır. 2010 yılında toplam tasarrufların GSYH içindeki payı yüzde 13,9’a yükselirken, 2011 yılında düşüp, 2012 yılında tekrar yükselmiştir.

Elde ettikleri gelir ile ihtiyaçlarını karşılamada sıkıntı yaşayan hanehalkı ilk olarak ileriye dönük ihtiyaçları için ayırdıkları tasarruflarını kullanmaktadır. Krediler ile gelecekteki gelirleri üzerinden harcama yapabilme fırsatı bulan hanehalkları, yine krediler sayesinde ileriye dönük beklentilerinin iyi olması ile tasarruftan uzaklaşmaktadır. Borçlanma olanaklarının artmasının yarattığı tüketim eğilimindeki yükseliş, harcanabilir gelirin tüketilmeyen kısmını oluşturan tasarruf oranını

düşürürken, hanehalklarının borçlarını arttırmaktadır. Dolayısıyla hanehalkı tasarruflarının harcanabilir gelire oranı Grafik 2. 2’ de verilmiştir.

Grafik 2.2: Hanehalkı Tasarruflarının Harcanabilir Gelire Oranı (%), 2007-06.2014

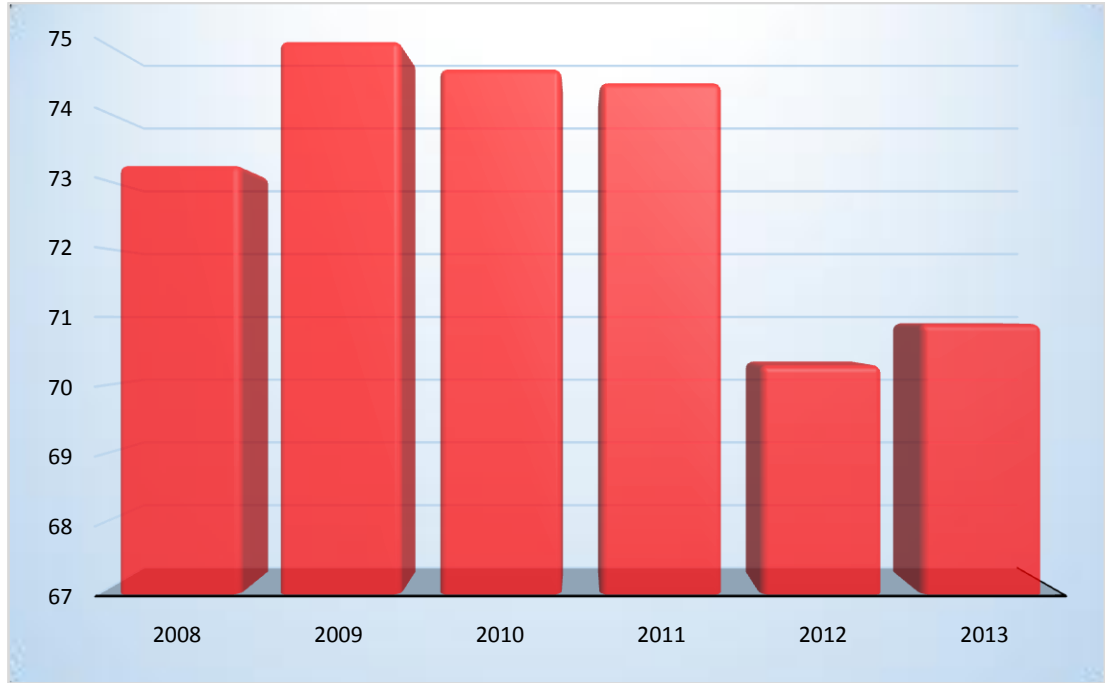

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı (2014); “Ekonomik Gelişmeler”, <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/EkonomikGelistmeler.aspx>

Hanehalkı için tasarrufların harcanabilir gelire oranı incelendiğinde; 2007 ve 2012 yılları arasında yüzde 7,3’e kadar düştüğü görülmektedir. 2012 yılından itibaren yükselmeye başlayan bu oran, 2014 yılında yüzde 15,1 olarak gerçekleşmiştir.

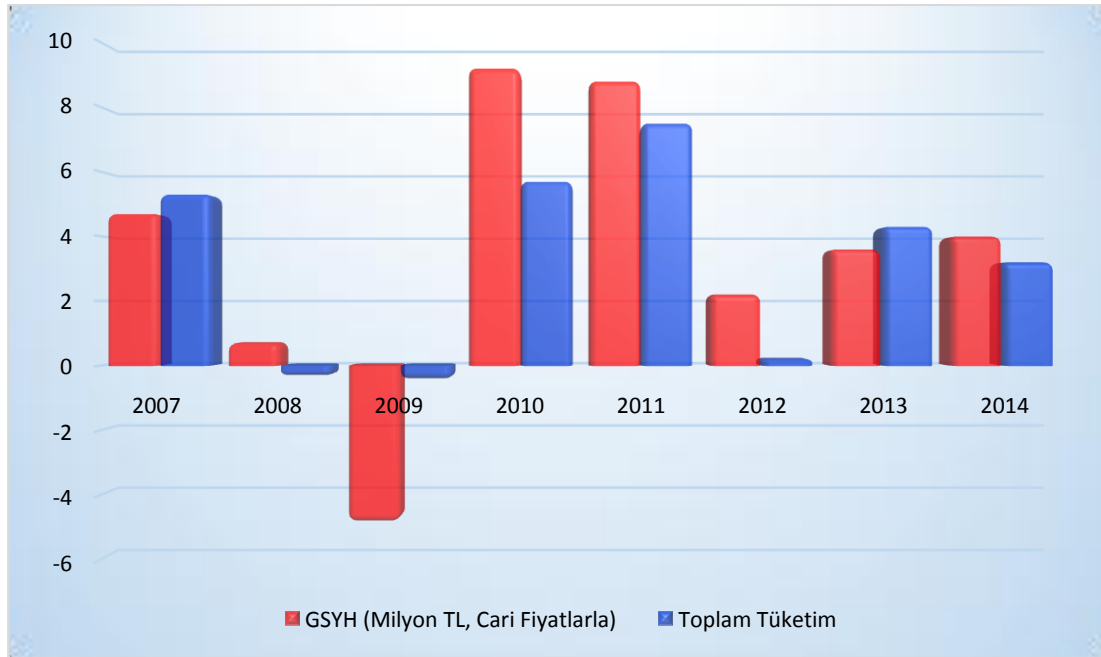
Kaynakların sınırlılığının yanında ihtiyaçların sınırsız olması karşısında hanehalkı için tüketim ihtiyaçlarının finansmanı büyük önem arz etmektedir. Günümüzde toplumun büyük bir kısmı dar ve sabit ücretli çalışanlardan oluşmakta olup, çoğunluk temel ihtiyaçlarını karşılamada zorlanmaktadır (Kaptan, 2011:1).

Grafik 2.3: Türkiye’de Hanehalkı Tüketim Harcamalarının GSYH’ye Oranı (%), 2008-2013

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2013a); Ekonomik Göstergeler, Yayın No 4125, Ankara, TİSK (2014); *TİSK Aylık Ekonomi Bülteni*, Nisan 2014, Sayı 62, www.tisk.gov.tr.

Hanehalkı tüketim harcamaları, devletin tüketim harcamaları, yatırımlar ve net ihracatın oluşturduğu GSYH içinde, en büyük pay hanehalkı tüketim harcamalarına aittir. 2008 yılı sonrasında artan ve 2010 ve 2011 yıllarında neredeyse aynı seviyelerde gerçekleşen hanehalkı tüketim harcamalarının payı, 2011 yılı sonrası düşmeye başlamıştır. 2012 yılında GSYH içindeki payı yüzde 70,3 olan hanehalkı tüketim harcamalarının 2013 yılında 0,6 artarak yüzde 70,9 olarak gerçekleşmiştir. Gelişmiş ülkeler yatırım ve net ihracatlarını arttırarak GSYH’yi büyütürken, gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye tükettikçe GSYH’sini büyüten bir ülke olmaktadır. Ayrıca hanehalkları tüketimi gerçekleştirirken başkalarının ürettiği malları tükettiği için gelirin büyümesinde de büyük artışlar meydana gelmemektedir.

Grafik 2.4: GSYH ile Hanehalkı Toplam Tüketiminin Artış Hızı (%), 2007-06.2014

Kaynak: Bakanlar Kurulu 2014 Yılı Programı (2013); www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/11/20131102M1-1.docx

2007 ve 2014 yılları arasında GSYH ve hanehalkı toplam tüketim artışlarını karşılaştırdığımızda; GSYH ve toplam tüketim artış hızı arasındaki en fazla farkın 2010 yılında yaşandığı gözlemlenmiştir. 2007, 2009 ve 2013 yıllarında toplam tüketim artış hızının GSYH'nin artış hızından daha yüksek olduğu görülmektedir. Tüketim artış hızının GSYH'nin artış hızından daha hızlı büyümesi hanehalkının yaşam standartlarının düşmesine yol açmaktadır.

Hanehalkı borçluluk yapısını belirlemenin bir yöntemi de, borcun harcanabilir gelire oranının kullanılmasıdır (Collins, 2008). Bireyler harcanabilir gelirlerinde artış sağlayarak, borçlanmadan tüketimlerini gerçekleştirmeyi istemektedirler. Harcanabilir gelir artışlarının düşük kalması ve bireylerin tüketim hevesi ile hanehalkının borç yükünün hızla artmasına neden olmaktadır. Hanehalkının yıllar itibariyle borç yükü Tablo 2. 1'de verilmiştir.

Tablo 2.1: Türkiye’de Hanehalkı Borç Yüğü (Milyar ₺, %)

Yıllar	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Hanehalkı borcu	13.4	28.2	48.7	76.8	104.1	128.9	148.8	195.1	251.9	299,9	372,1
Borç/Harc. gelir	7.5	2.9	20.9	19.0	22.7	36.6	36.4	45.8	47,4	48,8	55,2

Kaynak: TCMB (2012); *Finansal İstikrar Raporu*, Kasım 2012; TCMB (2012); *Finansal İstikrar Raporu*, Sayı 15; TCMB (2014); *Finansal İstikrar Raporu*, Mayıs 2014, Sayı 18

2003 yılında 180,3 milyar lira olan hanehalkı harcanabilir geliri 2013 yılında 673,6 milyara yükselirken, hanehalkı borcu da 13,4 milyar liradan 372,1 milyar liraya ulaşmıştır. 2003 ile 2013 yılları arasında gelir yaklaşık olarak 4 kat artarken, hanehalkı borcu 27 kat artmıştır. Bahsedilen dönemde hanehalkı borçlarının harcanabilir gelire oranı yüzde 7,5’ten yüzde 55,2’ye yükselmiştir.

Borçlanma ve aşırı borçluluk bireysel kredilerin kullanımını arttırsa da bilinçli tüketiciler borç kullanımında düşürücü faktör olmaktadır. Hemen hemen her ülkede borçlu hane sayısı ile borçlanma oranı yüksektir. Borçla ortaya çıkan sorunlar tüm yaş gruplarını ve tüm gelir gruplarını etkilemekte ve gelirin dengesiz dağılımı toplumda yoksulluğu ortaya çıkarmaktadır. Bu yüzden gelir, yoksulluğun iyi bir göstergesidir. Yoksulluğun var olmasına sebep olan borçluluk durumu, yoksulluğun sürdürülmesi için de önemli bir faktördür.

Yoksulluk, bireylerin ve hanehalklarının yaşamlarını sürdürmek ve gereksinimlerini gidermek için gerekli olan mal ve hizmetlere sahip olamaması ve yeterli gelir kaynaklarına ulaşamamasıdır (Kızılgöl ve Demir, 2010: 628).

Ülkemizde hanehalklarının giderek daha fazla tüketip daha az tasarruf yapmaları ve gelir dağılımındaki adaletsizliklerle çoğu birey geçim sıkıntısı çektiği için borçlanma yoluna başvurmaktadır. Bireysel krediler yoluyla temel ihtiyaçlarını dahi kredi ve kredi kartlarıyla karşılayan bireylerin borçluluk oranı giderek artmaktadır. Borçluluğun artmasıyla gelir dağılımı daha da bozulmakta olup, bireyler yoksulluk sınırına yaklaşmaktadır.

Bireylerin borçlanma yoluyla harcamalarını karşılamaları yeni ortaya çıkan bir durum değildir. Arkadaş ve akrabalarından borçlanmanın yanı sıra, tefecilik ve rehinecilik gibi yöntemlerle de borçlanma günümüze kadar süregelmektedir. 20. yüzyıl sonlarından itibaren ise resmi kanallardan borçlanma hızla artış göstermiştir. İkinci dünya savaşı sonrasında pek çok gelişmiş ülkede özellikle konut ve dayanıklı tüketim malları için kredi kullanımı giderek yaygınlaşmıştır. 1970 sonlarında ise hanehalkları daha yaygın bir şekilde resmi kredi kanalları yoluyla finansal sistemin içine girmiş ve hanehalkı borçlanması daha yüksek seviyelere ulaşmıştır.

Finansallaşma ile birlikte dünya ekonomisinde ve ülkemizde finansal işlemlerden elde edilen kazançlar hızla artmaktadır. Günümüzde giderek artan hanehalkı borçları finansal sektörün kârlarında önemli bir paya sahiptir. Bireyler, bütçe kısıtları ve finansal dışlanma yüzünden fayda maksimizasyonuna yönelik borçlanmak istedikleri hâlde borçlanamazlarken, finansal piyasalara erişimin önündeki engellerin kaldırılması ile bütçe kısıtlarını aşıp sabit tüketim seviyelerini korumaktadırlar.

Bireyler, gelirleri giderlerini karşılamaya yetmediği zaman dış finansman desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Dolayısıyla harcamalarını finanse etmek için az maliyetli borçlanma seçeneklerini değerlendirmektedirler.

Düşük faiz oranı ve bankaların taksitlendirme, vadeye yayma gibi seçeneklerle krediyi cazip kılmaları karşısında kredi ile borçlanma bir fırsat olarak görülmektedir. Geleceğe olan güven ile birlikte tasarrufu bırakıp, varlıklarını finansal piyasalarda değerlendiren bireyler, henüz kazanılmamış gelirleri üzerinden borçlanarak harcama yapmaktadırlar. Kredi ve kredi kartları ile tüketim yapanlar, borçları üzerinden bankalara bağımlı hâle gelmektedir. Artan borç bakiyelerinin asgari tutarlarını bile ödemede sıkıntını yaşayan bireysel kredi kullanıcıları, bankaların geciken ödemeler için uyguladığı faizi ancak ödeyebilmektedir.

Tüketim çılgınlığı ile birlikte günümüzde hızla artan ve süreklilik kazanan tüketim etkinliğinin finansmanında birey, mevcut gelirini arttırmak için yeni yollar ararken, gelirinin yetersiz olduğu durumlarda tasarruflarını kullanmaktadır.

Ekonominin daraldığı anlarda birey için tüketim kaynağı olacak olan tasarruflar, böyle durumlarda azalma eğilimi göstermektedir. Artan tüketimin bireylerin mevcut geliri ya da tasarrufları tarafından finanse edilmediği durumlarda, birey için bu finansmanı sağlamadaki yol borçlanma olmaktadır (Kılınç ve Karaoğlu, 2014).

Bireylerin borçluluk nedenleri arasında; ekonomik, politik, toplumsal ve sosyal faktörler, kişisel özellikler ve daha birçok neden yer almaktadır.

Hiç kuşkusuz borçlanmanın temel nedenlerinden biri de yoksulluktur. Yoksul kişilerin finansal kaynaklara erişimi neredeyse imkânsız olmakta, söz konusu kesimin cari geliri ihtiyaçlarını karşılamaya yetmemektedir. Bu bağlamda yoksulluk ve borçlanma arasındaki neden sonuç ilişkisi açıkça görülmektedir.

Ayrıca işsizlik, gelirin yetmemesi, sınırlı ücret ve milli gelir artışlarının düşük olması bireyi borçlanmaya iten ekonomik sebepler arasında yer almaktadır.

Borçluluğun bir diğer nedeni de sosyal ve toplumsal faktörlerdir. İçinde yaşanılan çevre tüketim kararlarında etkili olmaktadır. Bireyler, etraflarındaki insanlarla kendilerini karşılaştırdıklarında aynı mal ve hizmetlere kendileri de sahip olmak istemektedir. Bu doğrultuda bilinçli satın alma davranışında bulunamayan birey borçlanma yoluna başvurmaktadır.

Tüketim anlayışı ve tüketim kalıplarının değişmesi ile birlikte elde edilen gelir hanehalklarına yetmemektedir. Kentlerde yaşamın pahalı olması ve özellikle gençler arasında hızla artan aşırı tüketim ile hesapsızca yapılan harcamalar sonucu bireyler borçlanmak zorunda kalmaktadır.

Zayıf para yönetimi olanlar ve planlı satın alma davranışında bulunmayanlar, gelir ve gider dengelerini korumakta zorluk çekmektedir. Bilinçsiz tüketim davranışı sonucunda ekonomik sıkıntılarla karşılaşan birey, tüketim düzeyini korumak için borçlanmaktadır.

Günümüzde hızla gelişen şartların meydana getirdiği yenilikler ile bireyler ceplerindeki paraya bakmaksızın harcamaya yönelmektedir. Ev ve araba alma bazen

de var olan yenileme arzusu, bütçelerini hesap etmeden hareket edenleri borçlanmaya itmektedir.

Bunların yanı sıra çeşitli sebeplerden dolayı borçlanan bireyler, maddi imkânları yetmediğinde ödemelerinde sıkıntı ile karşılaşmaktadır. Bu durumda birey, var olan borcunun üzerine başka borç bularak, borcu borçla finanse etme çabası içine girmektedir (Eken, 2008: 70).

3. LİTERATÜR ÖZETİ

Bireysel kredi türlerinden olan tüketici kredisi ve kredi kartı, mal ve hizmet alımlarında bireylere sundukları finansal destek ve kolaylıklar ile tüketiciler tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Dünyada ve ülkemizde, çeşitli sebeplerden dolayı kredi ve kredi kartlarına olan talepte hızlı bir büyüme yaşanmaktadır. Kredi konusunda Türkiye’de yapılan çalışmaların sayısı çok olmasa da kredi kartı ile ilgili birçok çalışma bulunmaktadır.

Armstrong ve Craven (1993) çalışmalarında; kız öğrencilerin erkeklerden daha çok kredi kartı edindiğini, dolayısıyla; cinsiyetin kredi kartı sahibi olmada önemli bir faktör olduğunu, ancak harcama miktarları konusunda cinsiyet bakımından önemli bir fark olmadığını belirtmektedirler. McCall ve EcKrich (2006) tarafından yapılan araştırmada; kadınların erkeklerden daha çok sayıda kredi kartı olduğunu; ancak kadınların erkeklere oranla kredi kartlarını daha sık kullandıklarını tespit edilmiştir. Armstrong ve Craven’ın çalışmasında ayrıca; kredi kartlarının çoğunlukla giyim eşyası satın alırken kullanıldığı, bunu araba yakıtı, seyahat, dışarıda yemek, eğitim, eğlence ve ev eşyası harcamalarının izlediği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı sonuçları Makela ve diğerlerinin (1993) yaptığı çalışma da desteklemektedir (Oktay vd., 2009: 8).

Kaynak ve diğerleri (1995) kredi kartı sahibi olmada cinsiyete göre farklılık olmadığını; yaş, eğitim seviyesi, gelir seviyesi ve çalışılan işyerine göre farklılık olduğunu tespit etmiştir.

Lea ve diğerlerinin (1995) borca sebep olan psikolojik faktörleri tespit etmek amacıyla yaptıkları 464 anketin sonuçlarına göre; borçlu olmayan 172, ciddi borçlular 152 ve hafif borçlu olan kişi sayısı 140’tır. Çalışmada; ciddi boyutta borcu bulananların zayıf para yönetimi olan insanlar olduğu vurgulanırken, tutumlar, statü, sosyal ilişkiler ve bireyin içinde bulunduğu psikolojinin borçlanmayı etkileyen faktörler arasında yer aldığı ifade edilmiştir.

Fan (2000) yapmış olduğu çalışmada; hanehalklarının borç para alma ve harcama alışkanlıkları arasındaki farklılıkları araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda;

demografik özellikler ve tüketicinin zaman tercihinin borç üzerinde etkili olduğunu saptamıştır. Ayrıca genç bireylerin gelecekteki beklenen gelirinin yüksek olmasından dolayı, yaşlılara göre borçlanma olasılıklarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Reza Daniels (2001) Güney Afrika'da yaptığı çalışmada; hanehalkının borçluluk yapısını ve gelir-tüketim ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın analiz kısmında bireylerin ırk, cinsiyet, gelir ve tüketim düzeyleri ile 1992-99 dönemi ele alınmıştır. 4436 kişi üzerinde yapılan anket sonuçlarına göre; gelir ile borçluluk arasında doğru orantı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, cinsiyete göre bakıldığında hanehalkı reisi olan erkeklerin kadınlara göre iki kat fazla borçlu olduğu, ırk ayrımına bakıldığında ise beyaz insanların Hintlilere göre daha yüksek borç düzeyine sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Torlak (2002) Eskişehir ilinde kredi kartının satın alma davranışı üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla; memurlara ait 89, akademisyenlere ait 52 ve serbest meslek sahiplerine ait 65 olmak üzere toplam 202 anketi değerlendirmiştir. Bu değerlendirme sonucunda; kredi kartlarının ağırlıklı olarak, para taşımama, geç ödeme avantajından yararlanma ve kolay kredi aracı olarak görmeleri nedenleri ile tercih edildiği saptanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; kredi kartı kullanımının tüketicilerin satın alma davranışlarını değiştirdiği yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Kredi kartı kullanımının tüketicilerde değiştirdiği bazı satın alma alışkanlıkları; geliri aşan harcamalarda bulunma, alışverişlerde hesapsız davranma, genellikle belli mağazalardan alışveriş yapma, fiyatlara daha az dikkat etme ve zaman ihtiyaç olmayan ürünleri de satın alma şeklinde sıralanmaktadır.

Karamustafa ve Biçkes (2003) Nevşehir ilinde 147 erkek, 63 kadın toplam 210 birey üzerinde yaptıkları araştırmada; kredi kartlarının daha çok gıda ve temizlik malzemelerinin alımında kullanıldığı, seyahat ve tatiller ile sağlık ve eğitim harcamalarında pek sık kullanılmadığını belirlemişlerdir. Ayrıca kredi kartı kullanımının bazı kredi kartı kullanıcılarını daha çok tüketime sevk ettiği sonucuna varmışlardır. *Kruskal-Wallis* farkındalık testi sonucunda, ankete cevap verenlerin kredi kartına sahip olduktan sonraki tüketim alışkanlıklarında meydana gelebilecek

birtakım değişiklikleri içeren faktörlere ilişkin bağımlı değişkenlerden bazıları ile yaş, eğitim, gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama gibi demografik faktörleri içeren bağımsız değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı birtakım farklılıklar bulunmuştur. Gelir düzeyi, medeni hâl, cinsiyet bağımsız değişkenleri ile tüketim alışkanlıklarındaki değişikleri içeren bağımlı değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Aynı araştırmada; kredi kartının anında alışveriş imkânı ve olağandışı durumlarda nakit para sağlaması, alışverişlerde sağladığı kolaylık gibi faktörlerin kredi kartı sahibi olmada etki derecelerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak bastırılmayan istek ve arzular, telefonla alışveriş olanağı ve çevrede bulunan insanların birçoğunun kredi kartı kullanıyor olması gibi faktörlerin ise etki derecelerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Kapağan (2004) yapmış olduğu çalışmada; tüketici kredilerinin alt türü olan bağlı krediler konusunu incelerken, tüketici kredisinin bugün bankacılık sisteminin en önemli işlemlerinden biri olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bankaların üretimini arttırmak isteyen fakat yeterli fonları olmayan girişimcilere yatırım kredileri verirken, üretilenleri tüketmek isteyen ancak yeterli mali kaynağı bulunmayan tüketicilere de bireysel krediler verdiklerini ve bu kredilerin verilmesinde hareket noktasının tüketicinin finansman ihtiyacı olduğunu belirtmiştir.

Durukan ve diğerleri (2005) tarafından Kırıkkale ilinde büyük bir alışveriş merkezinde 826 birey üzerinde yapılan bir araştırma, tüketicilerin harcama alışkanlıkları üzerindeki en önemli faktörlerin; kredi kartı ile taksitli alışveriş yapma imkânı, reklam, promosyonlar, çeşitli ve kaliteli ürünler olduğunu göstermektedir. Aynı araştırma, her ne kadar kredi kartından doğan borçların miktarı aksini gösterse de tüketicilerin harcamalarını gelirleri oranında yapmaya gayret ettikleri tespit edilmiştir.

Savaşçı ve Tatlıdil (2006) tarafından İzmir ilinde 466 kişiye uygulanan anket çalışmasının sonucunda; araştırmaya katılanların % 97,6'sının kredi kartı sahibi olduğu tespit edilmiştir. Bu kişiler, kredi kartlarıyla alışveriş yapmalarının nedeni olarak sırasıyla; taksitli alışveriş imkânı, ödeme kolaylığı sağlaması, alışveriş

sırasında yeterli nakit sağlaması, bankanın ödül sisteminden (puan, nakit para vs.) yararlanmak ve kredi kartı kullanmanın saygınlık sağlaması cevaplarını vermişlerdir.

Çavuş (2006) tarafından kredi kartı sahipliği ile kredi kartı kullanıcılarının sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin kredi kartı kullanımına finansal etkilerini tespit etmek için 300 kişi üzerinde yapmış olduğu araştırmada; 40 yaş ve altı genç ve orta yaş grubunun % 83'ünün kredi kartı kullandığı saptanmıştır. Aynı araştırmada kredi kartı kullanmayı tercih etme nedeni olarak; kredi kartının sağlamış olduğu yüksek harcama limiti, hizmet kalitesi ve maaşın aynı bankadan alınıyor olması gibi faktörler gelmektedir.

Boylu ve diğerleri (2007) tarafından yapılan çalışmada; farklı gelir düzeyine sahip ailelerin tüketici kredisi kullanma durumlarını incelemek amacıyla Orman Bakanlığı'nda çalışan personel arasından basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen 155 aile üzerinde anket uygulaması yapılmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin % 52,9'u tüketici kredilerini kullanmadıklarını, % 47,1'i ise kullandıklarını belirtmiştir. Ailelerin tüketici kredilerini kullanma durumları gelir düzeylerine göre incelendiğinde; aylık geliri 500-999 lira aylık gelir düzeyine sahip olan ailelerin kredi kullanma oranlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Tüketici kredisi kullandığını söyleyen aileler, tüketici kredisi kullanma nedenleri arasında başka bir kaynaktan borç bulamama cevabını verirken, kredi kullanmadığını söyleyen ailelerin nedenleri arasında ise kredi kullanmaya ihtiyaç duymadıkları ve faiz oranlarının yüksek olduğu cevapları alınmıştır.

Hurwitz ve Luiz (2007) çalışmalarında; Güney Afrika'da hanehalklarının kredi tüketimlerindeki büyümenin gelirlerindeki büyümeyi aşması sonucunda hanehalkı borcunun da arttığını tespit etmişlerdir. Ayrıca, borçluluk durumu ile yaş arasındaki ilişkiyi de araştırmış ve borçlanma oranının yaşlılarda düşük, gençlerde ise yüksek olduğu sonucuna varmışlardır.

Kızgın'ın (2009) yapmış olduğu çalışmada; bireylerin kredi kartı sahibi olmada cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyinin etkili olduğunu; sahip olunan kredi kartı sayısında ise bu değişkenlere ek olarak medeni hâlin de önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir.

Tekirdağ'ın (2009) yılında yapmış olduğu çalışmada; Türkiye'de tüketici kredisi kullananların büyük çoğunluğunun ihtiyaç kredisi kullanan, düşük gelirli, orta yaş grubunda, ücretli çalışan, lise ve altı eğitime sahip hanehalklarından oluştuğu belirtilmiştir. Ayrıca kişi başı kullanılan kredi miktarının gelir ve eğitim seviyesi arttıkça arttığı, işsizliğin nispeten daha yaygın olduğu genç nüfusa ve 56 yaş üstü yaş grubuna oranla orta yaş grubunun daha büyük miktarlarda tüketici kredisi kullandığı tespit edilmiştir.

Oktay ve diğerleri (2009) tarafından Erzurum ilinde kredi kartı kullanmanın yaygınlığı ölçülmüş ve kredi kartı sahipliğine etki eden faktörler araştırılmıştır. 453 kişi üzerinde yapılan çalışmada, yetişkin bireylerin % 67'si kredi kartı sahibi iken, % 37'sinin kredi kartı yoktur. Erzurum ilindeki kredi kartı sahipliğini etkileyen faktörleri belirlemek için kurulan logit modele göre; meslek, aylık toplam gelir, alışverişte tercih edilen ödeme şekli, kredi kartının faydalı olduğu düşüncesi ve kredi kartlarının tüketimi arttırdığı düşüncesi gibi değişkenler kredi kartı sahibi olmada etkilidir.

Kaptan (2011) tarafından yapılan çalışmada; Türkiye'de bir mevduat bankasının Kredi Kayıt Bürosundaki (KKB) kayıtlarından bireysel kredi kullanmış rastgele seçilen 19.143 kişiye yönelik veriler, bireysel kredi kullanan kişilerin profili, demografik ve finansal özellikleri hem kredi talebine hem de kredi geri ödeme performanslarına göre irdelenmiştir. Çalışmada; kişinin geliri ile sahip olduğu kredi kartı sayısı arasında aynı yönlü bir ilişki bulunduğu, kullanılan tüketici kredisi ile gelir arasında bir ilişki bulunmadığı belirlenmiştir.

Kathrine Naerum (2012) tarafından Güney Afrika'da düşük gelirli hanehalkları için tüketici kredisi kullanımı ve borçluluk üzerine yapılan çalışmada; kredi piyasasının düşük gelirli hedef aldığı ve bu grubun kredi kullanımı ile aşırı borçluluğa karşı savunmasız olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çalışmada; cinsiyet, yaş, eğitim, gelir, hanehalkı büyüklüğü, medeni hâl ve iş durumu gibi değişkenlerin kredi kullanımını etkileyen faktörler arasında yer aldığı tespit edilmiştir.

Çakmak ve Yurtsever (2012) tarafından yapılan araştırmada; peşin paranın yerini hızlı bir şekilde alarak kullanıcılarına ödeme kolaylığı sağlayan, tüketicilerin istedikleri her ürünü satın almalarını kolaylaştıran ve bankalar tarafından kullanıcılarına bir ödöl gibi sunulan kredi kartlarının; ürünlerle ilgili ihtiyaç hissettirilen tüketicilerin satın alma karar sürecini hızlıca tamamlamalarına neden olduğunu ifade edilmektedir. Bu bağlamda; kredi kartının kontrolsüz tüketici davranışlarından birisi olan plansız satın alma davranışını etkileyebileceği düşünöncesinden yola çıkılarak hazırlanan çalışma; akademisyenlerin kredi kartı kullanım bilgileri ve kart kullanmalarıyla satın alma davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuç olarak; akademisyenlerin kredi kartlarını kontrollü ve bilinçli kullandığı, kadın ve erkek akademisyenlerin, kredi kartının plansız satın alma davranışına etkileri konusunda görüşleri arasında bir fark bulunmamıştır.

4. TÜRKİYEDE HANEHALKI VE BİREYSEL KREDİ KULLANIMI İLE İLGİLİ GELİŞMELER

Bu bölümde Türkiye’de hanehalkının özellikleri ve bireysel kredi kullanımı ile ilgili bilgilere ilgili bilgilere yer verilmiştir.

4.1. Türkiye’de Hanehalkı Özellikleri

Hanehalkı özellikleri çeşitli açılardan incelenmektedir. Hanehalkı özellikleriyle ilgili temel bir ayırım demografik özellikler ve ekonomik özellikler biçiminde olmaktadır.

4.1.1. Hanehalkının Demografik Özellikleri

Türkiye’de hanehalkı özellikleri ile ilgili olarak, işgücü durumu, eğitim düzeyi ve ekonomik özellikleri ile ilgili bilgiler ayrıntılı olarak incelenmiştir. İlk olarak, hanehalkı fertlerinin işgücü durumuna göre dağılımı Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1: Hanehalkı Fertlerinin İşgücü Durumu, 2012-2013

Türkiye	2012	2013
İşteki durum	27.766	25.262
Ücretli veya yevmiyeli	15.867	16.538
İşveren	1.229	1.105
Kendi hesabına	4.661	4.733
Ücretsiz aile işçisi	3.008	2.887
İşgücüne dâhil olmayan nüfus	27.605	27.941
İş aramayıp, çalışmaya hazır olanlar	2.069	2 045
İş bulma ümidi olmayanlar	743	540
Diğer	1.326	1.505
Mevsimlik çalışanlar	65	54
Ev işleriyle meşgul	11.793	11.712
Eğitim/öğretim	4.523	4.895
Emekli	3.801	3.934
Çalışamaz hâlde	3.560	3.616
Diğer	1.794	1.685
İşgücüne katılma oranı (%)	50,0	50,1
İstihdam oranı (%)	44,9	45,1
İşsizlik oranı (%)	10,1	10,0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2013b); Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, Sayı 16005, Aralık 2013.

Türkiye’de 2013 yılında çalışma yaşına gelmiş fertlerin yüzde 50,1’si işgücüne katılırken, işgücüne dâhil olmayan yüzde 49,9’luk kısmı ev hanımları, öğrenciler, emekliler ve çalışamaz hâlde olanlardan oluşmaktadır. İşsizlik oranı 2013 yılında yüzde 10,0 olarak gerçekleşmiştir.

İşgücünü oluşturan hane fertlerinin eğitim düzeyi incelenerek Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2: İşgücünü Oluşturan Hane Fertlerinin Eğitim Düzeyi, 2012-2013

Eğitim Düzeyi	2012 Aralık		2013 Aralık	
	İşgücüne Katılma (%)	İşsizlik (%)	İşgücüne Katılma (%)	İşsizlik (%)
Toplam	50	10,1	50,1	10
Okuryazar olmayanlar	19,1	4,1	18,4	5,1
Lise ve altı eğitimliler	47,2	9,6	47,4	9,9
Lise	52,6	13,5	51,6	12,5
Mesleki veya teknik lise	63	10,6	62,9	10,3
Yükseköğrenim	80,9	10,8	79,3	9,7

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2013b); Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, Sayı 16005, Aralık 2013.

Tablo 4.2’ye göre, işgücünü oluşturan hanehalkı fertlerinin eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında; 2012 ve 2013 yılında; işgücüne katılma oranı en yüksek grubun yükseköğrenim mezunları, en düşük grubun ise okuryazar olmayanlar olduğu görülmektedir. Aynı yıllarda işsizlik oranı incelendiğinde; işsizlik oranında en büyük payın lise eğitimine sahip bireylere ait olduğu görülmektedir.

4.1.2. Hanehalkının Ekonomik Özellikleri

Hanehalkının gelir ve harcamaları ile ilgili unsurları, ekonomik özelliklerini belirlemektedir. Gelir dağılımı, hanehalkının ihtiyaçlarını karşılama durumu, tüketim harcamaları dağılımı açısından Türkiye’de hanehalkının belirleyici özellikleri incelenerek grafikler biçiminde sunulmuştur.

Tablo 4.3: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Gelirine Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar İtibariyle Yıllık Gelirin Dağılımı, Türkiye, 2006-2012

Yüzde 20'lik gruplar							
Yıllar		1. % 20	2. % 20	3. % 20	4. % 20	5. % 20	Toplam
2006	Yüzde	5,1	9,9	14,8	21,9	48,4	100,0
2007	Yüzde	5,8	10,6	15,2	21,5	46,9	100,0
2008	Yüzde	5,8	10,4	15,2	21,9	46,7	100,0
2009	Yüzde	5,6	10,3	15,1	21,5	47,6	100,0
2010	Yüzde	5,8	10,6	15,3	21,9	46,4	100,0
2011	Yüzde	5,8	10,6	15,2	21,7	46,7	100,0
2012	Yüzde	5,9	10,6	15,3	21,7	46,6	100,0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2014b); Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2006-2012, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1011

Türkiye genelinde 2006 yılına göre en düşük gelire sahip olan ilk yüzde 20'lik grubun toplam gelirden aldığı pay yüzde 5,1 iken 2012 yılındaki payı yüzde 5,9 olmuştur. Türkiye genelinde en yüksek gelire sahip olan ilk yüzde 20'lik grubun toplam gelirden aldığı pay ise 2006 yılında yüzde 48,4 iken, 2012 yılında yüzde 46,6 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla gelir dağılımı bakımından yüksek bir iyileşme söz konusu olmamakla birlikte nispeten olumlu bir gelişmeden söz etmek mümkün olmaktadır.

Hanehalkının mevcut gelirleri ile tüketim harcamalarını gerçekleştirebilmesi, ekonomik özellikleriyle ilgili önemli bir durumdur. Tablo 4.4'de hanehalklarının gelirlerine göre ihtiyaçlarını karşılama durumları gösterilmektedir.

Tablo 4.4: Hanehalkı Gelir Grubuna Göre Gelirin Hanehalkı İhtiyaçlarını Karşılama Durumu, (%), 2010-2012

Yıllar	Gelir grubu	Çok zor	Zor	Orta	Kolay	Çok kolay
2010	Toplam	13,1	33,1	39,6	12,3	1,9
	0 - 630	30,7	42,4	22,4	4,3	0,3
	631 - 990	14,2	40,4	38,0	6,6	0,9
	991 - 1 650	8,0	30,9	46,8	13,2	1,2
	1 651 - 2 750	2,5	22,6	53,4	20,0	1,6
	2 751 - 3 850	2,1	15,0	46,6	27,3	9,1
	3 851+	-	4,6	29,7	47,2	18,5
2011	Toplam	12,5	34,4	38,5	12,6	2,0
	0 - 630	31,3	47,4	18,0	3,0	0,3
	631 - 990	15,3	46,7	33,0	4,8	0,3
	991 - 1 650	9,4	33,5	46,7	9,2	1,2
	1 651 - 2 750	3,3	20,6	52,5	21,7	1,8
	2 751 - 3 850	0,7	8,3	39,7	45,2	6,2
	3 851+	0,9	5,2	35,9	39,7	18,3
2012	Toplam	12,1	31,9	40,1	14,3	1,7
	0 - 630	27,2	44,7	23,4	4,4	0,3
	631 - 990	11,2	39,1	41,0	8,1	0,6
	991 - 1 650	8,8	32,4	48,1	10,6	0,1
	1 651 - 2 750	4,9	26,9	50,0	17,2	1,0
	2 751 - 3 850	4,4	16,7	46,8	29,0	3,2
	3 851+	0,9	5,5	42,2	40,2	11,2

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2013c); Yaşam Memnuniyeti Araştırması, Yayın No 4171, Ankara.

Hanehalkının geliri ile ihtiyaçlarını karşılayabilme derecesi bakımından “orta” da yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun anlamı hanehalkının çoğu mevcut geliri ile tüketim ihtiyaçlarını orta derece zorlukla karşılayabilmektedir. 2010 yılında hanehalkı gelirinin hanehalkı ihtiyaçlarını “zor” karşıladığını belirtenler yüzde 33,1 iken, 2012 yılında bu oran yüzde 31,9’a düşmüştür. Geliri ile ihtiyaçlarını “kolay” karşıladığını belirtenlerin oranı ise 2010 yılında 12,3 iken 2012 yılında 14,3’e yükselmiştir. İhtiyaçlarını “orta” düzeyde karşıladığını belirtenlerin oranı ise yüzde 39,6’dan yüzde 40,1’e çıkmıştır.

Bunun yanı sıra 1.651-2.750 lira arasında olan gelir grubundakilerin harcamalarını “kolay” gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Düşük gelir grubunda olan hanehalklarının ise gelirleri ile ihtiyaçlarını karşılama durumlarının zor olduğu görülmektedir. Dolayısıyla; düşük gelir ve yoksullukla aşırı borçluluk arasında örtüşme vardır.

Hanehalkının üretilen mal ve hizmetleri, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda karşılamak için yaptıkları harcamalara ‘tüketim harcamaları’ denmektedir. Hanehalkı Bütçe Araştırmasının 2012 yılında elde edilen sonuçlar Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5: Hanehalkı Tüketim Harcamasının Dağılımı, Türkiye, 2002-2012

Harcama Türleri	Hanehalkı Tüketim Harcamasının Dağılımı (%)										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gıda ve alkolsüz içecekler	26,7	27,5	26,4	24,9	24,8	23,6	22,6	23,0	21,9	20,7	19,6
Alkollü içecekler, sigara ve tütün	4,1	4,1	4,3	4,1	4,1	4,3	3,8	4,1	4,5	4,1	4,2
Giyim ve ayakkabı	6,3	6,2	6,5	6,2	5,9	5,9	5,4	5,1	5,1	5,2	5,4
Konut ve kira	27,3	28,3	27,0	25,9	27,2	28,9	29,1	28,2	27,1	25,8	25,8
Mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmetleri	7,3	5,7	6,6	6,8	6,2	5,9	5,8	6,2	6,3	6,4	6,7
Sağlık	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,4	1,9	1,9	2,1	1,9	1,8
Ulaştırma	8,7	9,8	9,5	12,6	13,1	11,1	14,1	13,6	15,1	17,2	17,2
Haberleşme	4,5	4,3	4,5	4,3	4,2	4,5	4,4	4,2	4,1	4,0	3,9
Eğlence ve kültür	2,5	2,2	2,5	2,5	2,2	2,1	2,5	2,6	2,8	2,7	3,2
Eğitim hizmetleri	1,3	2,0	2,1	1,9	2,1	2,5	2,0	1,9	2,0	2,0	2,3
Lokanta ve oteller	4,4	4,1	4,5	4,4	4,2	4,5	4,4	5,2	5,4	5,7	5,8
Çeşitli mal ve hizmetler	4,6	3,5	3,9	4,1	4,0	4,2	4,1	4,0	3,7	4,3	4,2

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2014a), Tüketim Harcamaları İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1012.

2002 ve 2012 yılları arasında hanehalkları tüketim harcamaları incelendiğinde; her yıl için hanehalkının toplam gelir içindeki en çok harcama payını konut-kira harcamalarına ayırdığı görülmektedir. Yine aynı dönemde hanehalklarının en çok harcama yaptığı ikinci pay gıda ve alkolsüz içeceklere ayrılırken, bu harcama kalemini ulaştırma harcamaları izlemektedir.

2002 ve 2012 yılları arasında -2007 yılı hariç- hanehalklarının toplam harcama içindeki en az payının eğitime ayrıldığı görülmektedir. 2007 yılında ise en az harcama yapılan tüketim grubunun yüzde 2,1 ile eğlence ve kültür harcamalarından oluştuğu görülmektedir.

4.2. Hanehalkının Bireysel Kredi Kullanımı İle İlgili Gelişmeler

Bireysel kredilerin ilk uygulamaları 19. yüzyılda ortaya çıkmasına rağmen, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın hale gelmiştir. National City Bank of New York isimli bir Amerikan bankası, 1929 yılında bireysel kredi vermek amacı ile bir departman oluşturarak bu konuda bir ilki gerçekleştirmiştir.

ABD'de orta gelirli sınıfın büyümesiyle Birinci Dünya Savaşı yıllarında özellikle bireylerin konut edinme amacıyla finansman ihtiyacı artmış ve hızla büyüyen orta sınıf, konut ihtiyacını karşılamak amacı ile bireysel kredilere yönelmiştir. Aynı zamanlarda ortaya çıkan endüstriyel gelişmeler de bireylerin diğer konulardaki finansman ihtiyaçlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu gelişmelerle beraber bankacılık alanında da yeni gelişmeler yaşanmış, bireylere kredi sunmanın önemi anlaşılmaya başlanmıştır. İlk zamanlar bankalar tüketicilere taksitli satış yapan satıcıların alacaklarını finanse ederken, sonraları tüketicilere doğrudan doğruya kredi vermeye başlamışlardır. 1950'lerde dayanıklı tüketim mallarında, otomobil, televizyon, mobilya vb. mal ve hizmetlerini almak için kredi talebinde bulunan bireyler nedeniyle tüketici kredilerinde önemli artışlar olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonrası ve İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda ise bu tip kredilerin yüzde 60'ı ile yüzde 70'lik kısmını otomobil satışları için kullanılan krediler oluşturmuştur (Kaptan, 2011: 4). 1960'lı yıllara gelindiğinde taksitli satış sistemi yerini büyük ölçüde tüketici piyasasına giren bankalara bırakmıştır (Tekirdağ, 2009: 6).

Türkiye'de bireysel kredi uygulaması 1988 yılında uygulanmaya başlamıştır. Önceleri sadece belirli malların fatura karşılığının perakendeci işletmelere ödenmesi

şeklinde uygulanan bu krediler, giderek gelişmiş ve günümüzde her türlü mal ve hizmet alımları için uygulanmaya başlamıştır (Akdoğan, 1990: 159).

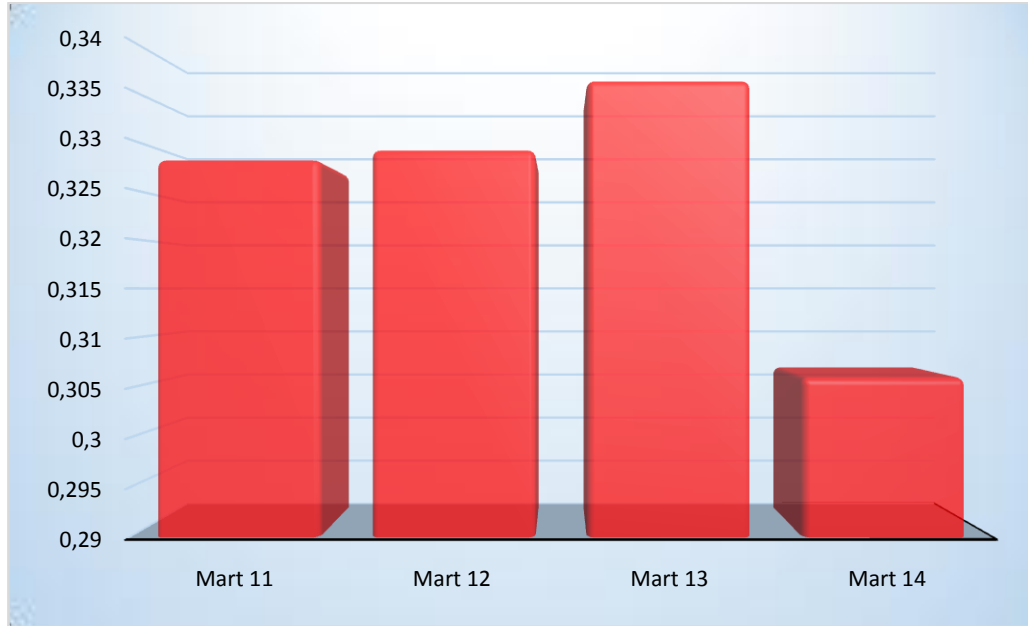
2000’li yıllara gelindiğinde; bankaların kredi portföyleri içerisinde bireysel kredilerin yerinin hızla arttığı görülmektedir. Özellikle 2003 yılında ekonomideki istikrara bağlı olarak ortaya çıkan olumlu beklentilerle harcamaların arttığı bilinmektedir. Ekonomik istikrar tedbirleri ile enflasyon oranında meydana gelen yavaşlama ve döviz kurunda meydana gelen değişimler, bireylerin tüketim gücünü arttırmış, tüketimi canlandırmış ve tüketici kredilerinin de artmasına yol açmıştır (Tekirdağ, 2009: 7).

Aldıkları yabancı kaynakları fon kaynağı olarak kullanan bankalar mevduat satarak ve borçlanarak topladıkları fonları en çok kâr elde ettikleri krediler ile bireylere sunmaktadır. Bankaların özellikle faiz gelirleri elde ederek kazançlarının artmasında önemli bir paya sahip olan bireysel krediler, bütçelerine uygun bir şekilde ödeme imkânı sunarak, bireylerin satın almak istedikleri ya da ihtiyaç duydukları mal ve hizmetlere sahip olmalarını sağlaması ile bireysel kredi talebi de yıllar itibariyle artmaktadır (Kaptan, 2011: 10).

Türkiye’de hanehalkının bireysel kredi kullanımları tüketici kredileri ve kredi kartı kullanımı olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Bu bağlamda önce tüketici kredileriyle ilgili gelişmeler, sonra da kredi kartı kullanımı ile ilgili gelişmelere yer verilmiştir.

4.2.1. Tüketici Kredileri İle İlgili Gelişmeler

Bireysel krediler içinde hanehalkının en yaygın kullandığı kredi türü tüketici kredileridir. Türkiye’de tüketici kredilerinin 2011-2014 yılları arasındaki değişimi Grafik 4.1’ de gösterilmiştir.

Grafik 4.1: Bireysel Kredilerin Yıllar İtibariyle Değişimi, (%), 2011- 03.2014

Kaynak: BDDK (2014a); *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görümü*, 2014-2.

2011 yılında yüzde 32,8 oranında gerçekleşen bireysel krediler, 2012 yılında yüzde 32,9'a, 2013 yılında ise yüzde 33,6'ya yükselmiştir. Özellikle 2012 yılından 2013'e doğru görülen artış, 2014 yılının ilk çeyreğinde yavaşlamıştır. 2013 yılından itibaren gerileyen bireysel kredi artışları 2014 yılında yüzde 30,6 seviyesine inmiştir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de özellikle son yıllarda hızla yaygınlaşan bireysel krediler, para piyasalarına erişimin temel göstergelerindedir.

Tablo 4.6: Türkiye'de Bireysel Krediler ve Türleri, 2010-03.2014

Milyon ₺	Mart 2010	Mart 2011	Mart 2012	Mart 2013	Mart 2014
Bireysel Krediler	136.577	185.130	229.943	280.143	331.373
Kredi Kartları	37.061	44.649	58.173	73.655	79.206
Tüketici Kredileri	99.516	140.488	171.770	206.488	252.167

Kaynak: TCMB (2012); *Finansal İstikrar Raporu*, Kasım 2012, Sayı 15; TCMB (2013); *Finansal İstikrar Raporu*, Kasım 2013, Sayı 17; TCMB (2014); *Finansal İstikrar Raporu*, Mayıs 2014, Sayı 18.

Tablo 4.6'ya bakıldığında; 2013 yılına göre bireysel krediler yüzde 18,3 oranında artış göstermiştir. Kredi kartları ise 2014 yılının ilk çeyreğinde, 2013 yılının ilk çeyreğine göre yüzde 7,5 artarken, bu oran tüketici kredilerinde yüzde 22,1 olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemizde her geçen gün hızla artan tüketici kredisi kullanan kişi sayısı Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7: 2011-2014 Yılları Arası Tüketici Kredisi Kullanan Kişi Sayısı, 2011-06.2014

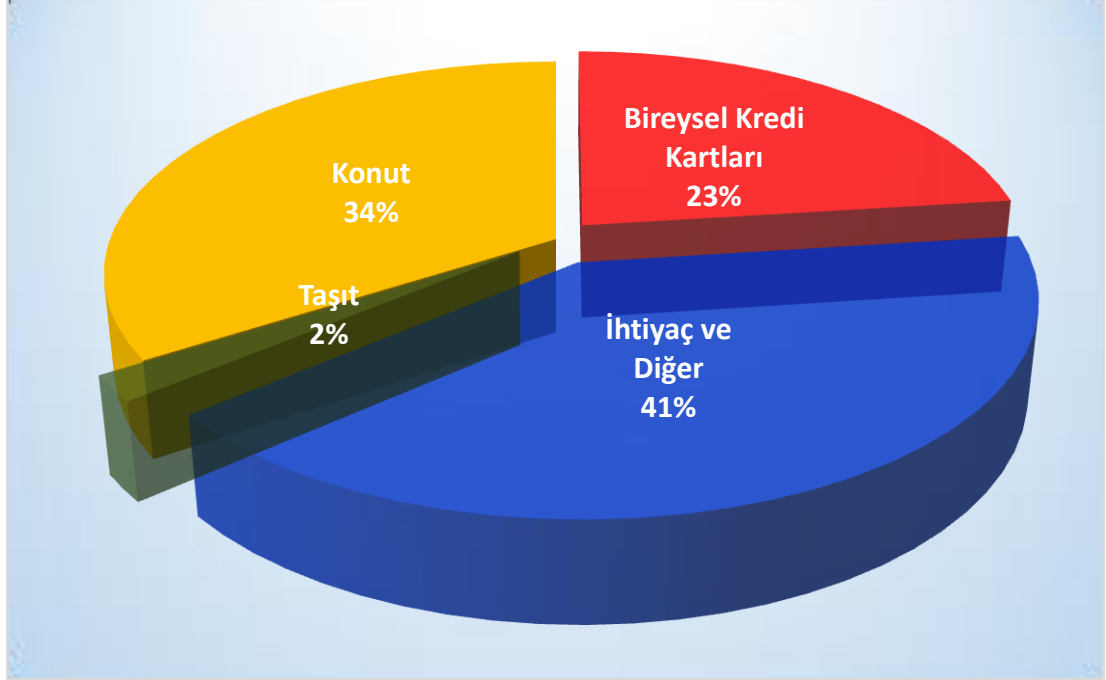
Yıllar	Tüketici Kredisi Kullanan Kişi Sayısı	Milyar ₺
2011	12.380.943	159.2
2012	12.655.789	162
2013	14.376.666	193.3
2014	14.684.766	234

Kaynak: TBB (2014); Banka ve Sektör Bilgileri, İstatistik Raporlar, <http://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/haziran--2014---tuketici-kredileri-ve-konut-kredileri-/1369>.

2014 yılı itibariyle tüketici kredisi ve konut kredisi kullanan toplam kişi sayısı 14.684.766 kişiye, kredi miktarı ise 234 milyar liraya ulaşmıştır. Toplam kişi sayısı Ocak-Mart 2013 dönemine göre yüzde 7 oranında artmıştır.

Bireysel kredilerin 2014 yılı itibariyle türlerine göre dağılımı Grafik 4.2'de verilmiştir.

Grafik 4.2: Bireysel Kredilerin Türleri İtibariyle Dağılımı, 2014

Kaynak: BDDK (2014a); *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görümü, 2014-2.*

2014 yılı itibariyle bireysel kredilerin içinde ihtiyaç ve diğer tüketici kredilerinin payı yüzde 41, konut kredisinin payı yüzde 34, kredi kartlarının payı yüzde 23, taşıt kredilerinin payı ise yüzde 2 olarak gerçekleşmiştir.

4.2.2. Türkiye’de Kredi Kartının Gelişimi

İnsanlık tarihinin ilk çağlarından bu yana toplumlarda ekonomik ilişkilerin ortaya çıkmasıyla birlikte güvenilir ve kullanımı kolay olan bir değişim aracına ihtiyaç duyulmuştur. Günümüzdeki modern ödemeler sisteminin oluşumuna kadar, çeşitli araçlar bu ihtiyacın giderilmesinde kullanılmıştır (Kükreler, 2006: 4). Kağıt para yerine geçen kredi kartları, günümüzde çağdaş bir ödeme aracı olarak kullanılmaktadır (Biçkes ve Karamustafa, 2003: 91).

Kartlı ödeme düşüncesi ilk defa 1887 yılında Edward Bellamy’in “Looking Backward Or Life In The Year 2000” isimli bilim kurgu romanında ortaya atılmıştır. Romanda, 2000’li yıllarda karttan koparılan parçalar aracılığı ile alışverişlerin ödemelerinin yapılabileceği ve bu ödemelerin kart bitene kadar devam edebileceği fikri ortaya atılmıştır (Kaya, 2009: 9).

Peşin para ödemededen ürün ya da hizmet satın alabilme imkânı sağlayan kredi kartlarının dünyada bilinen ilk uygulaması 18. yüzyılın sonlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde başlamıştır. Kredi kartını ilk kez ABD'de 1894 yılında Hotel Credit Letter Company çıkartmıştır. Turizm sektöründe önem arz eden bu ilk örnekten sonra bankacılık alanında, ABD'de 1914 yılında Western Union Bank tarafından “Şimdi al, sonra öde” sloganı ile kredi kullanma işlevine de sahip olan kredi kartı düzenlemiştir. Daha sonra 1924 yılında General Petroleum Company, ilk petrol kredi kartını çıkarmıştır. İlk kez hayata geçirilen bu uygulamadan sonra büyük mağazalar, müşterilerine müşteri hesap numaralarının basıldığı metal jetonlar vermişlerdir.

Karayolu taşımacılığının gelişimi ile akaryakıt şirketleri müşterilerine “courtesy card” biçiminde tanımlanan kartlar ile akaryakıt alabilme imkânı sunmuştur. Kart sahipleri benzin istasyonlarından ilerleyen zamanlarda bu kartlar ile mutfak gereçleri, süs eşyaları gibi çeşitli ürünler almışlar ve kartların kullanım alanları belirli ürünler ve belirli bölgelerle sınırlı kalmıştır. Aynı kartlar kredi değerliliğine sahip müşteriler adına düzenlendiği için, kart sahibi nakit taşımadan ödeme yapabilme imkânı elde etmiştir. Bu kartları piyasaya direkt olarak şirketler sürmektedir. Aracı olarak banka ya da kredi kartını piyasaya süren herhangi bir kuruluş girmediği için sisteme “iki taraflı sistem” adı verilmiştir ve bugün de dünyada kullanılmaktadır.

ABD'de ilk kredi kartı uygulamalarının sınırlı alanda gerçekleştirilmesi, kredi kartını piyasaya sunan kuruluşları kullanım alanını genişletme arayışına itmiş ve bunun sonucunda başka bölgelerde kullanılmaya olanak veren kartlar çıkartılmıştır. Bu uygulama ile “üç taraflı sistem” ortaya çıkmıştır.

1928 yılında, New York'ta First National City Bank ilk bireysel kredi birimi departmanını kurmuştur (Kaya, 2009: 10). Kredi kartlarına olan talep, 1929 Büyük Dünya Bunalımı ile daralmıştır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında ABD'deki kullanımı da yasalarla sınırlandırılmıştır. 1930 ve 1940'lı yıllarda büyük mağazaların çoğu kendi alışveriş kartlarını çıkarmışlardır. Belirli bölgeler ile sınırlı olmayan, her yerde geçerli olabilen ve nakit para yerine ödeme aracı olarak kullanılabilen ilk kredi kartı,

1950 yılında merkezi New York'ta olan Dinner Club tarafından çıkarılmıştır. Universal Card olarak nitelendirilen bu kart ile ilk seyahat ve yemeklerde hesabın ödenebilmesini mümkün kılan modern kredi kartı sisteminin temelleri atılmıştır (Kükreler, 2006: 5; Kaya, 2009: 11).

1950'li yıllarda yapılan alımlarda nakit para yerine tercih edilen kredi kartları, tüm ekonomik sınıflar tarafından kullanılabilen finansal bir ürün olmuştur (Durkin, 2000: 623).

Bilindiği üzere dünya genelinde kredi kartları soğuk savaş sonrasındaki ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmelere paralel olarak 1960'lı yıllarda kullanılmaya başlanmış olup, son yirmi yılda tüketici satın almalarının finansmanında bu kartların kullanımı giderek önem kazanmıştır (Karamustafa ve Biçkes, 2003: 91).

Dünya'daki bu gelişmelerle beraber ülkemizde ilk kredi kartı, 1968 yılında Koç grubuna bağlı Setur Diners Club Kredi Kartları ve Turizm A.Ş. tarafından Diners Club lisansı ile çıkarılmıştır. Türk Ekspres Havacılık ve Turizm Limited Şirketi "American Express" kredi Türkiye pazarına çıkan ikinci kart olmuştur ve bu iki kart 1975 yılına kadar piyasada rakipsiz üstünlük kurmuşlardır (Göktaş, 2012: 2). 1975 yılında Interbank grubuna bağlı olarak Mastercard, Eurocard, ve Access kartları piyasaya dâhil olmuştur.

1980 yılında Yapı Kredi Bankası ile bankalar kredi kartı uygulamasına geçmiş olup, 1984 yılında Visa kredi kartı ülkemizde kullanılmaya başlanmıştır. 1987 yılında ülkemizde ilk ATM hizmete girmiş, konut ve taşıt kredileri gibi bazı bireysel ürünler de yaygınlaşmaya başlamıştır (Karahana ve Çakmak, 2011: 32). 1987 yılında ülkemizde ilk defa Pamukbank, Prestige Card adını verdiği kredi kartının tüm finansmanını üstlenerek piyasaya sürülmüştür (Durukan vd., 2005: 146).

1988 yılı itibariyle banka kartları, fatura ödemeleri ve yatırım ürünleri bireysel bankacılık kapsamında sunulmaya başlanmış ve kredi kartı pazarında yaşanan bu gelişmelerden doğan ihtiyacın karşılanması için 1990 yılında Bankalararası Kart Merkezi (BKM) kurulmuştur (Karahana ve Çakmak, 2011: 33; Göktaş, 2012: 2).

1990'lı yıllarda kredi kartlarıyla yapılan harcamalar ile puan kazanımı ve bu puanların kataloglardan ürün seçimi şeklinde promosyon uygulamalarına geçilmiştir. İlk elektronik Post Terminali ise 1991 yılında kullanılmaya başlanmıştır.

1993 yılında Europay/Mastercard'ın Türkiye şubesi açılmıştır. 1988 ve 1993 dönemleri arası kart artışı iyice hız kazanmasına rağmen, 1994 yılında gerçekleşen ekonomik krizin ardından piyasalarda yaşanan durgunluğa paralel olarak kredi kartı artışı da yavaşlamıştır.

1997 yılında ilk ortaklı kredi kartı piyasaya çıkmış ve 1999 yılında ilk çok ortaklı kredi kartları piyasaya sunulmuştur. Aynı dönemde tüketiciler taksitli kredi kartları ile tanışmıştır. Aynı zamanda katalog ve puan uygulamaları farklı bir boyut kazanarak, kazanılan puanların anlaşmalı işyerlerinde nakit gibi harcanabilme özellikleri piyasaya sunulmuştur (Karahana ve Çakmak, 2011: 33).

Sonraki yıllarda dünyadaki büyük kredi kartı kurumlarının çıkardığı kartlar yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmış, bu gelişmelere paralel olarak bu kartlar ülkemizde de nakit ve diğer ödeme şekillerinin yerini almıştır (Durukan vd., 2005: 146).

Bankaların kredi kartı müşterilerinden aldığı ücret ve komisyonlar (ilk kart ücreti, kart yenileme, yıllık aidat, ek kart ücreti, nakit çekim ücreti vs.) ile kârlarını arttırırken, kredi kartı kullanıcılarının ise borç yükü katlanarak artmaktadır. Aynı dönem içerisinde bireysel kredi kartları incelendiğinde; 2002 yılında 4.335 milyar lira iken, 2014 yılı Ocak ayında yaklaşık olarak 18,4 kat artarak 84.149 milyar lira olmuştur.

Kredi kartı talebindeki hızlı artış ve kart kullanımının yaygınlaşmasıyla POS ve ATM sayılarında da artışlar meydana gelmiştir. 2014 yılı itibariyle ülkemizdeki POS, ATM ve kart sayılarına ait rakamlar Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8: 2009-2014 Yılları Arası POS, ATM ve Kart Sayıları, Türkiye, 2009-06.2014

Yıl	POS sayısı	ATM sayısı	Kart Sayısı	
			Toplam kredi kartı	Toplam banka kartı
2009	1.738.728	23.800	44.392.614	64.661.947
2010	1.823.530	27.649	46.956.124	69.916.462
2011	1.976.843	32.462	51.360.809	81.879.926
2012	2.134.444	36.334	54.342.148	91.263.042
2013	2.293.695	42.011	56.835.221	100.164.954
2014	2.374.589	43.219	57.346.935	101.101.684

Kaynak: BKM, Raporlar ve Yayınlar, <http://www.bkm.com.tr/donemsel-bilgiler.bkm>

2009 ve 2014 yılları arasında Türkiye'deki POS, ATM Ve kart sayıları incelendiğinde; hepsinde sürekli bir artış olduğu gözlemlenmiştir. 2009 yılında 1.738,728 olan POS sayısı 2014'te 2.374.589'a, 2009'da 23.800 olan ATM sayısı 2014'te 43.219'a, 2009 yılında 109.054.561 olan kart sayısı ise 2014'te 158.448.619'a yükselmiştir. Bu artışlardan kredi kartı talebinin de hızla arttığı görülmektedir.

5. HANEHALKI, BİREYSEL KREDİ KULLANIMI VE EKONOMİK ETKİLERİ

Türkiye genelinde hanehalkının bireysel kredi kullanımları ve hanehalkı ekonomisi üzerindeki etkilerinin belirlenmesinde hanehalkının finansal varlıkları ve yükümlülüklerinin durumu önemli bir göstergedir. Hanehalkının finansal varlıkları, finansal piyasalara sundukları tasarruflardan oluşmakta ve karşılığında ilave gelir elde etmektedirler. Bu durum hanehalkı refahını yükselten etkilere yol açmaktadır. Finansal yükümlülükleri ise finansal piyasalardan fon kullanımını (borçlanma) ifade etmekte ve karşılığında faiz vb. bedel ödenmektedir. Bu durum ise hanehalkı refahını olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla finansal varlıklar ve finansal yükümlülüklerin göreceli durumu toplamda bireysel kredilerin hanehalkı refahı üzerindeki etkilerinin de belirleyicisi olmaktadır. Tablo 5.1’de hanehalkının finansal varlıkları ve yükümlülüklerinin 2004-2011 yılları arasındaki değişimi verilmiştir.

Tablo 5.1: Hanehalkı Finansal Varlık ve Yükümlülükleri, 2004-2011

Milyar ₺	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Finansal Varlıklar	190,7	216,3	256	281,8	353,8	452,0	450,3	514,3
Finansal Yükümlülükler	18,1	39	60,6	84,1	102,5	118,9	159,4	206,3
Tüketici Kredileri	12,8	29,7	48	68,9	85,2	97,4	132,7	171,6
Kredi Kartı Borç Bakiyesi	4,4	7,5	10,7	12,6	14,7	19,1	23,2	29,6
Finansman Şirketleri Kredileri	0,9	1,8	1,4	1,7	1,6	1,7	2,9	4,4
Bireysel Finansal Kiralama Borçları	-	-	0,5	0,9	1,0	0,7	0,6	0,6
Finansal Yükümlülükler/Fin. Varlıklar (%)	9,5	18	23,7	29,8	29	29,6	35,4	40,1
Finansal Yükümlülükler/GSYH (%)	3,2	6,0	8,0	10,0	10,8	12,5	14,5	15,9

Kaynak: BDDK, *Finansal Piyasalar Raporları*, 2007-2012

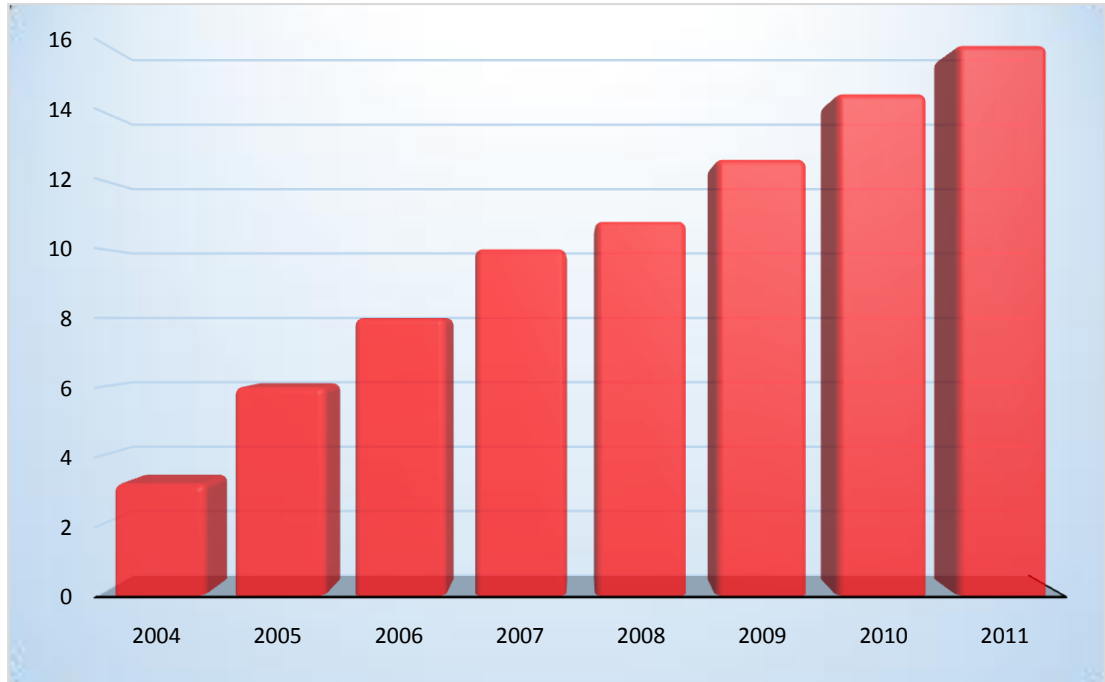
Tablo 5.1’a göre 2004 ve 2011 yılları arasında hanehalkının finansal varlıklarının finansal yükümlülüklerinden fazla olduğu görülmektedir. Yani ekonomi genelinde hanehalkının finansal piyasalara sunduğu kaynaklar, finansal piyasalardan

kullandığı kaynaklardan fazla olduğu söylenebilir. Bu dönemde, finansal varlıkların yaklaşık 3 kat, finansal yükümlülüklerin ise 11 kat arttığı görülmektedir. Bu sonuç, hanehalkının finansal piyasalardan kaynak kullanımının hızla arttığını göstermektedir.

Söz konusu süreçte finansal yükümlülüklerin yapısı incelendiğinde; en fazla artışın tüketici kredilerinde ortaya çıktığı görülmektedir. 2004 yılında 12,8 milyar lira olan tüketici kredileri 2011 yılında 171,6 milyar lira olmuştur. Kredi kartı kullanımında da benzer bir durum söz konusudur. 2004 yılında 4,4 milyar lira olan borç bakiyesi 2011 yılında 29,6 milyar lira ye ulaşmıştır. Bu dönemde bireysel finansal kiralama borçlarında da bir artış görülmektedir.

Hanehalkı varlık ve yükümlülüklerindeki söz konusu gelişmelerin sonucunda, hanehalkı finansal varlıklarının, hanehalkı finansal yükümlülüklerine oranı yüzde 9,5'ten yüzde 40,1'e yükselmiştir. Hanehalkı finansal yükümlülüklerinin GSYH içindeki payı da % 3,2 den % 15,9'a yükselmiştir.

Grafik 5.1: Hanehalkının Yükümlülüklerinin GSYH'ye Oranı (%), 2004-2011

Kaynak: BDDK (2012b); *Finansal Piyasalar Raporu*, Aralık 2012, Sayı 28.

Grafik 5.1 incelendiğinde; 2004 yılında hanehalkı yükümlülüklerinin GSYH'ye oranının yüzde 3,2 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu oran yıllar itibariyle yükselerek devam etmiştir. 2004 ile 2011 yılları arasındaki dönemde hanehalkı borcunun GSYH'ye oranı yaklaşık olarak 5 kat artmıştır.

Hanehalkının finansal yükümlülüklerinin zaman içinde değişimini görmek için Tablo 5.2'de hanehalkı finansal yükümlülüklerinin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 5.2: Hanehalkı Finansal Yükümlülükleri, 2012-03.2014

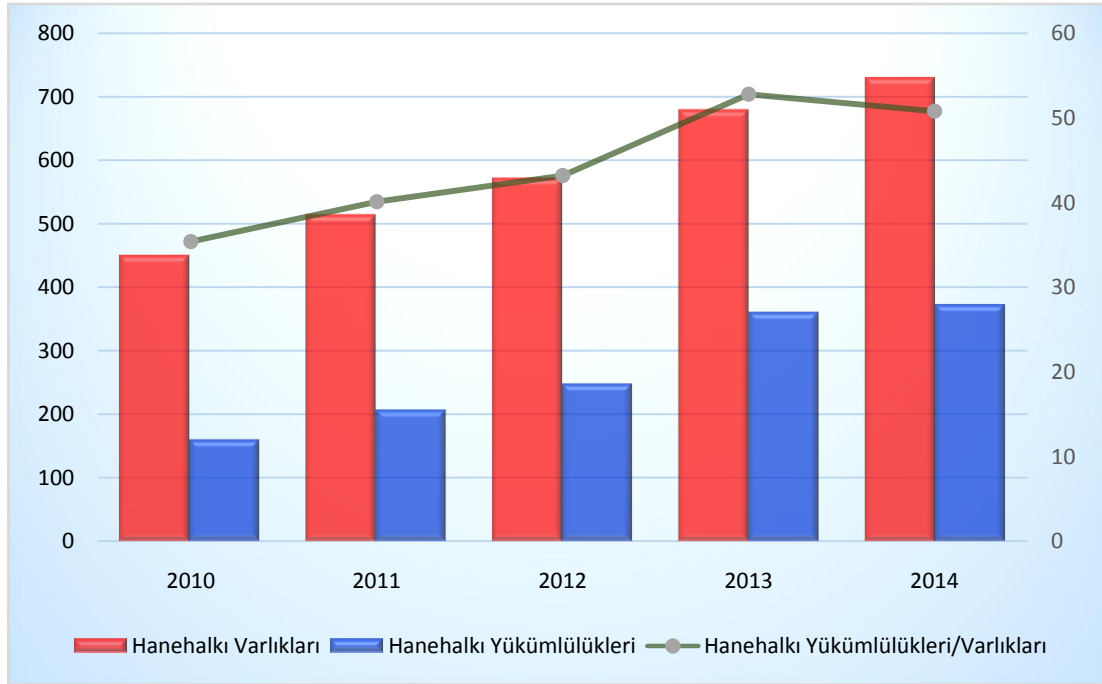
Yıllar	12.2012		09.2013		03.2014	
	Milyar ₺	% Pay	Milyar ₺	% Pay	Milyar ₺	% Pay
Tür Bazında						
Toplam Yükümlülükler	300,0	100	359,3	100	371,4	100
Konut	99	33	119,3	33,2	123,7	33,3
Taşıt	14	5	14,9	4,2	14,9	4
İhtiyaç + Diğer	104	35	126,3	35,2	136,7	36,8
Bireysel Kredi Kartları	75	25	87,7	24,4	84,2	22,7
Varlık Yönetim Şirketlerinin Alacakları (Karşı taraf bazında)	9	3	10,9	3	11,8	3,2

Kaynak: TCMB (2013); *Finansal İstikrar Raporu*, Kasım 2013, Sayı 17; TCMB (2014); *Finansal İstikrar Raporu*, Mayıs 2014, Sayı 18.

Tablo 5.2'ye göre toplam yükümlülükler içinde konut kredilerinin payının yüzde 33'ten yüzde 33,3'e, taşıt kredilerinin payının yüzde 5'ten yüzde 4'e, ihtiyaç ve diğer kredilerin payının yüzde 35'ten yüzde 36,8'e yükseldiği görülmektedir. Kredi kartlarının payı ise yüzde 25'ten yüzde 22,7'ye düşmüştür.

Son yıllardaki makroekonomik ve finansal istikrarın artmasıyla güçlenen iktisadi ortam, hanehalklarının ileriye dönük beklentilerinin olumlu olmasına ve borçlanma eğiliminin artmasına yol açmıştır. Hanehalkı borçlanmasının artması, hanehalkı yükümlülüklerinin, hanehalkı varlıklarından daha hızlı artmasından kaynaklanmaktadır.

Grafik 5.2: Hanehalkı Varlık ve Yükümlülüklerinin Gelişimi (Milyar ₺, Yüzde), 2010-03.2014

Kaynak: TCMB (2012); *Finansal İstikrar Raporu*, Kasım 2012, Sayı 15; TCMB (2013); *Finansal İstikrar Raporu*, Kasım 2013, Sayı 17; TCMB (2014); *Finansal İstikrar Raporu*, Mayıs 2014, Sayı 18.

Türkiye’de hanehalkının finansal yükümlülüklerinin finansal varlıklarına oranı incelendiğinde; on yılda yüzde 9,4’ten 50,8’e yükseldiği görülmektedir. Yani, Türkiye’de hanehalkı finansal varlıklarının hanehalkı finansal yükümlülüklerine oranı son on yılda yaklaşık 5,5 kat büyümüştür.

2010 yılında finansal varlıklarının yüzde 35,4’ü kadar finansal borcu bulunan hanehalkının yükümlülüğü 2014’te yüzde 50,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 2010 yılında yüzde 35,4, 2011’de yüzde 40,1, 2012’de yüzde 43,2, 2013’te yüzde 52,8 ve 2014’te 50,8 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılından bu yana artmakta olan hanehalkı yükümlülüklerinin, hanehalkının finansal varlıklarına oranının Mart 2014 itibariyle düştüğü görülmektedir.

2010 yılında 100 liraya karşılık hanehalkının borç yükümlülükleri 30,4 lira iken, 2014 yılı itibariyle 100 liraya karşılık hanehalkının borç yükümlülükleri 50,8 lira olmuştur. Hanehalkı borcunun kaynaklarına göre dağılımı Tablo 15. 11’de verilmiştir.

Tablo 5.3: Hanehalkının Finansal Yükümlülükleri (Karşı Taraf Bazında), 2012-03.2014

Yıllar	12.2012		09.2013		03.2014	
	Milyar ₺	% Pay	Milyar ₺	% Pay	Milyar ₺	% Pay
(Karşı Taraf Bazında)						
Toplam Yükümlülükler	300,0	100	359,3	100	371,4	100
Bankalar	274	91	329,5	91,7	339,4	91,4
Finansman Şirketleri	6	2	7,0	1,9	7,6	2,1
TOKİ	11	4	11,8	3,3	12,6	3,4
Varlık Yönetim Şirketleri	9	3	10,9	3,0	11,8	3,2

Kaynak: TCMB, Finansal İstikrar Raporu, Mayıs 2014

Hanehalkının bankalar ve finansman şirketlerinden kullandıkları krediler, TOKİ'den satın aldıkları vadeli konutlar, varlık yönetim şirketlerine devredilen donuk banka kredileri ve vadesinde ödenmeyen krediler ile hanehalkı yükümlülükleri 2012'te 300,0 milyar lira iken, 2014'te 371,4 milyar liraya yükselmiştir. Hanehalkının finansal yükümlülüklerini karşı taraf bazında incelediğimizde; borçlu olunan alacaklıların başında bankalar ile TOKİ gelmektedir. Bankaların tüketiciye yönelmeleri ve kredi kartı uygulamalarını arttırmalarıyla birlikte hanehalkının tüketici kredisi ve kredi kartı borçlanması da artmaktadır. Mart 2014 yılı itibariyle hanehalkının bankalara olan borcu 329,5 milyar lira olmuştur. Aralık 2012'de 11 milyar lira olan TOKİ alacakları, Mart 2014 itibariyle 12,6 milyar liraya çıkmıştır. 123,7 milyar liraya ulaşan konut kredilerine bakıldığında; toplam kredilerin yüzde 9'unun üzerinde TOKİ'nin alacağı bulunmaktadır. Hanehalkının, toplam yükümlülükler içinde finansman şirketlerine olan borcunun payı ise yüzde 2,1 iken, varlık yönetim şirketlerine olan borcunun payı yüzde 3,2'dir.

Hanehalkının yükümlülüklerinin artmasına neden olan unsurlardan biri de faiz ödemeleridir. Bireysel kredi talebinin artmasıyla birlikte kredi kullanımına bağlı olarak faiz ödemelerinde de artış meydana gelmiştir.

Tablo 5.4: Kredi Türleri İtibariyle Faiz Gelirleri, (%), 2009-2012

Milyar ₺, % Pay	12.09		12.10		12.11		09.12	
Tüketici Kredilerinden Faiz Gelirleri	14,4	27,4	15,0	31,5	17,8	30,4	16,7	28,7
Taksitli ticari kredilerden faiz gelirleri	6,4	12,2	5,5	11,6	6,8	11,5	6,8	11,7
Kredi kartlarından faiz gelirleri	6,1	11,6	4,8	10,2	4,6	7,8	4,5	7,7
İhtisas kredilerinden faiz gelirleri	3,2	6,1	2,8	5,8	3,5	5,9	3,2	5,6
İhracat kredilerinden faiz gelirleri	2,6	5,0	1,7	3,5	2,2	3,8	2,1	3,6
Kredili mevduattan faiz gelirleri	2,6	5,0	2,4	5,0	2,9	4,9	3,2	5,4
Finansal kesime kredilerden faiz gelirleri	0,6	1,2	0,7	1,5	0,8	1,4	0,8	1,3
Kredilerden alınan faiz gelirleri	52,5	100	47,5	100	58,6	100	58,2	100

Kaynak: BDDK, *Finansal Piyasalar Raporu*, Eylül 2012.

Kredi türleri itibariyle faiz gelirlerinin gelişimi incelendiğinde; tüketici kredilerinden elde edilen faiz gelirlerinin diğer faiz gelirleri içinde en yüksek paya sahip olduğu görülmektedir. Tüketici kredileri ve kredi kartlarının toplamından oluşan bireysel kredilerin faiz gelirlerinin, toplam kredi faiz gelirlerinin yüzde 36,4'ünü oluşturduğu görülmektedir. Eylül 2012 itibariyle tüketici kredilerinden alınan faizler, tüketici kredilerindeki hacim artışının etkisiyle, önceki yılın aynı dönemine göre 3,8 milyar lira artış göstermiştir. Aynı dönemde taksitli ticari kredilerden faiz gelirleri 1,39 milyar lira artarken, kredi kartlarından faiz gelirleri 1,1 milyar lira artmıştır. 2013 yılı sonunda net faiz gelirleri 57 milyar lira iken, 2014 yılı itibariyle bankacılık sektörünün gelir tablosunda faiz geliri 67 milyar liradır (BDDK, 2013; BDDK, 2014a).

Hanehalkına ilişkin bazı finansal göstergeler Tablo 5.5'de verilmiştir.

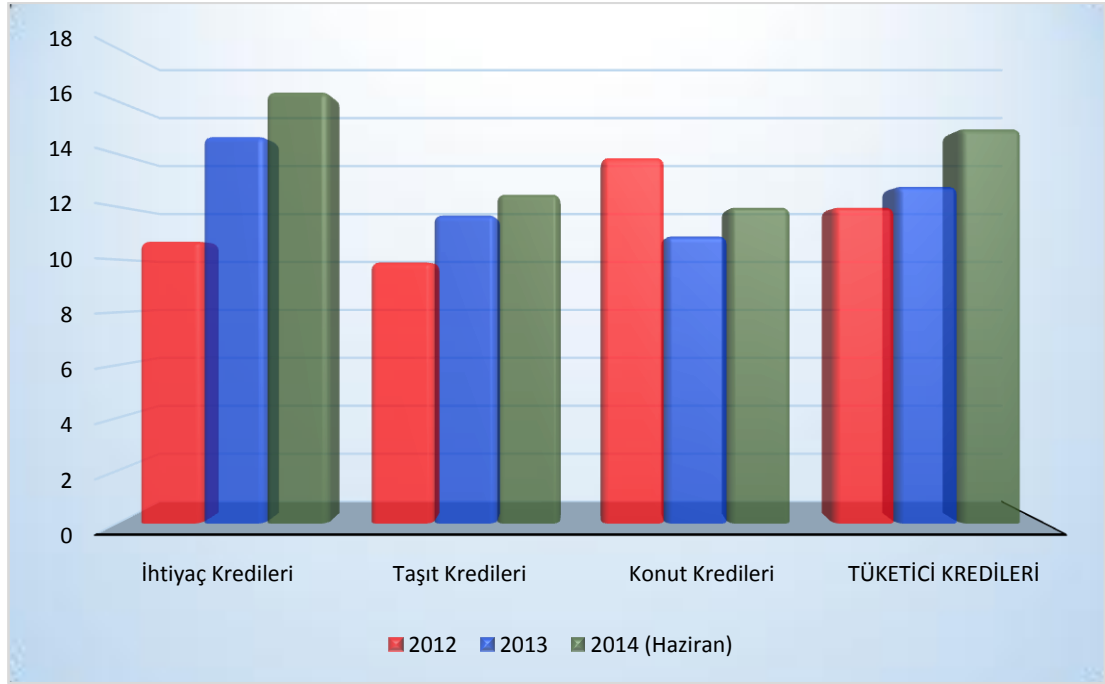
Tablo 5.5: Hanehalkına İlişkin Seçilmiş Finansal Göstergeler

Milyar ₺	2010	2011	2012	2013
Harcanabilir gelir	448,8	531,2	613,9	673,6
Yükümlülükler	195,1	252	299,9	372,1
Faiz ödemeleri	20,4	23,1	30	36,5
Faiz ödemeleri/Harcanabilir gelir	4,5	4,4	4,9	5,4
Borç/Harcanabilir gelir	43,5	47,4	48,8	55,2

Kaynak: TCMB (2012); *Finansal İstikrar Raporu*, Kasım 2012, Sayı 15; TCMB (2013); *Finansal İstikrar Raporu*, Kasım 2013, Sayı 17; TCMB (2014); *Finansal İstikrar Raporu*, Mayıs 2014, Sayı 18.

Tablo 5.5'e göre, 2010 yılında 448,8 milyar lira olan hanehalkı harcanabilir gelirinin 2013 yılı itibariyle 1,5 kat arttığı görülmektedir. Aynı dönemde faiz ödemelerindeki artışla beraber 2010 yılında 195,1 olan hanehalkı yükümlülükleri yaklaşık 2 kat artarak 372,1 milyar liraya yükselmiştir. Yani, hanehalkının harcanabilir gelir artışı yavaşlarken, borç artışı hızlanmaktadır. 2010 yılında harcanabilir her 100 liranın 4,5'i faize giderken, 2013 yılında bu rakam 5,4'e ulaşmıştır. Harcanabilir gelirdeki artıştan daha fazla artan hanehalkı yükümlülüğüyle beraber hanehalkı borç yükü de yüzde 43,5'ten yüzde 55,2'ye yükselmiştir.

Bankalar ellerindeki atıl fonları düşük faiz, uzun vade, borcu taksitlendirme, taksitlerin ertelenmesi gibi cazip kredi fırsatları ile müşterilerine sunarak değerlendirmektedir. Böylece, gelişmiş ülkelerden düşük faiz ve az maliyetle aldıkları sendikasyon kredilerini daha yüksek faiz ile tüketicilere kredi olarak vererek kârlılığını arttırmaktadır. Merkez Bankası'nın kredileri daraltmak için zorunlu karşılıkları arttırmasıyla kredi limitleri daralan bankalar, yüksek maliyetler yüzünden kredi ödemelerinde sıkıntı yaşamayacak olan müşterilerine kredi vermede öncelik tanımaktadır. Her durumda kendine kâr elde etme yolu bulan bankaların faiz oranlarının yüzde 16,4 seviyesine kadar yükseldiği görülmektedir.

Grafik 5.3: Kredilere Uygulanan Faiz Oranları, (%), 2012-06.2014

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı (2014); “Ekonomik Gelişmeler”, <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/EkonomikGelistmeler.aspx>

2012 yılı itibariyle en yüksek faiz oranı yüzde 13,9 ile konut kredilerine, 2013 yılında ise yüzde 14,7 ihtiyaç kredilerine aittir. 2014 yılı Haziran ayı itibariyle en düşük faiz oranı konut kredilerine uygulanırken, taşıt kredilerinin faiz oranı yüzde 12,5, tüketici kredilerinin yüzde 16,4’tür. 2014 yılı itibariyle en yüksek faiz oranının, kişilerin ihtiyaçları için kullandıkları ticari amaçlı olmayan ihtiyaç kredilerine uygulandığı görülmektedir.

Türkiye’de 2000’li yıllardan sonra artan bireysel kredi kullanımıyla beraber hanehalkı borçlanması da önemli boyutlara ulaşmıştır. Tüketici kredisi olarak konut, taşıt ve ihtiyaç; bireysel kredi kartı üzerinden de nakdi kredi biçiminde gerçekleşen borçlanmanın boyutları hızla artmıştır. Tüketici kredileri ile bireysel kredi kartı borçlarının toplamından oluşan hanehalkı borç yükü Tablo 5.14’de verilmiştir.

Tablo 5.6: Tüketici Kredileri ve Bireysel Kredi Kartı Borç Bakiyeleri, Milyar ₺, 2002-01.2014

Yıllar	Tüketici Kredileri				Kredi Kartı	TOPLAM
	Konut	Taşıt	Diğer	Toplam		
2002	266	472	1.235	1.973	4.335	6.308
2003	506	1.655	3.169	5.331	7.030	12.361
2004	2.631	4.194	5.906	12.731	13.717	26.448
2005	13.035	6.352	10.212	29.599	17.227	46.826
2006	23.388	6.662	17.470	47.520	21.466	68.986
2007	32.441	6.123	29.064	67.628	26.352	93.980
2008	39.278	5.530	38.411	83.219	33.419	116.638
2009	44.896	4.421	44.002	93.319	36.465	129.784
2010	60.817	5.671	62.593	129.081	43.652	172.733
2011	74.588	7.365	86.476	168.429	54.999	223.428
2012	85.959	8.007	100.068	194.034	70.435	264.469
2013	109.899	8.531	129.304	247.734	83.806	331.540
01.2014	111.131	8.374	129.958	249.463	84.149	333.611

Kaynak: BDDK (2014c); http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Istatistiki_Veriler/ Istatistiki_Veriler.aspx.

Tüketici kredileri ve bireysel kredi kartı borç bakiyeleri yıllar itibariyle incelendiğinde; 2002 yılında 6.308 milyar lira olan hanehalkı toplam borç yükünün yaklaşık olarak 52 kat artarak 333.611 milyar liraya yükseldiği görülmektedir. 2002 yılının sonunda 1.973 milyar lira olan toplam tüketici kredilerinin 2014 yılı Ocak ayı itibariyle yaklaşık olarak 125 kat artarak 249.463 milyar lira olmuştur. Tüketici kredileri içinde yer alan taşıt kredileri toplam pay içinde 8.374 milyar lira iken, diğer krediler ise 129.958 milyar liradır. Tüketici kredilerinin 111.131 milyar lirasını oluşturan konut kredileri ise 2002 yılından bu yana en hızlı artış gösteren kredi türü olmuştur.

Hanehalkı borç yükünün hızla artmasıyla bireysel kredi borçlarını ödeyemeyen kişi sayısında da artışlar meydana gelmiştir.

Tablo 5.7: Borcunu Ödemeyen Ferdi Kredi ve Bireysel Kredi Kartı Borçlularının Sayısı, 2009-06.2014

Yıllar	Bireysel kredi borcunu ödememiş gerçek kişi sayısı	Kredi kartları borcunu ödememiş gerçek kişi sayısı	Bireysel kredi ve kredi kartları borçlarını ödememiş gerçek kişi sayısı
2009	164.708	262.874	427.582
2010	108.094	207.429	315.523
2011	149.334	214.974	364.308
2012	276.364	340.052	616.416
2013	389.454	502.213	891.667
06.2014	69.509	116.093	185.602
Toplam*	1.270.481	1.741.935	3.012.416

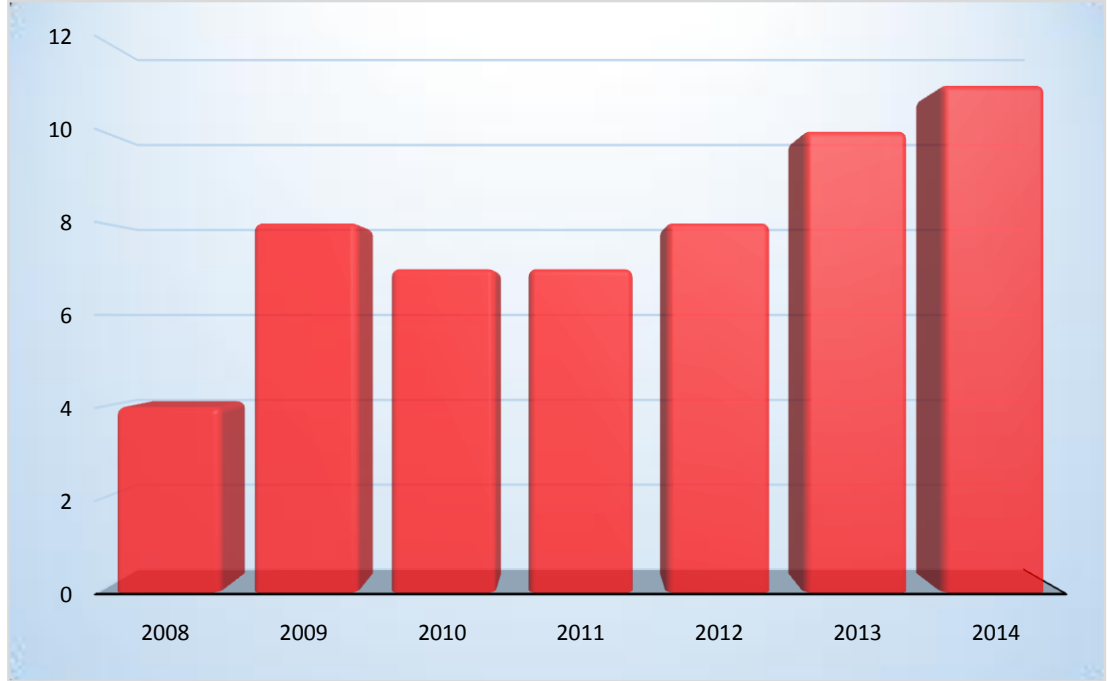
Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi, İstatiki Bilgiler, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Istatistiki_Veriler/Istatistiki_Veriler.aspx

(*): Bir kişinin tüm yıllar içinde bir kez sayılması durumundaki dağılımdır.

Bankaya olan borcunu ödeyemeyenlerin sayısı incelendiğinde; 2014 yılının ilk altı ayı itibariyle kayda değer bir düşüş olduğu görülmektedir. 2009 ve 2013 yılları arasındaki dönemde bireysel kredi ve kredi kartları borçlarını ödemeyen kişi sayılarında sürekli bir artış gözlemlenmiştir. 2009 ve 2013 yılları arasında bireysel kredi borcunu ödememiş kişi sayısı 2,3 kat, kredi kartları borcunu ödememiş kişi sayısı ise yaklaşık 32 kat artmıştır. Haziran 2014 itibariyle bireysel kredi ve kredi kartları borçlarını ödememiş gerçek kişi sayısı 3.012.416 kişiye ulaşmıştır.

Alınan kredinin tamamı ya da bir kısmı ödenmezse banka, krediyi yeniden yapılandırarak müşteri tarafından ödenebilir hâle getirebilir ya da yasal takibi başlatabilir. Söz konusu olan ödenmeme durumu takipteki kredi olasılığına işaret etmektedir (Yücememiş ve Sözer, 2011: 44).

Grafik 5.4: Takipteki Tüketici Kredileri ve Kredi Kartlarının (Brüt) Gelişimi, Milyar ₺, 2008- 06.2014

Kaynak: BDDK (2013);*Türk Bankacılık Sektörü Genel Görümü, 2014-1*; BDDK (2014a); *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görümü, 2014-2*.

Takipteki kredi alacağı çeşitli nedenlerle sorunlu hâle gelen ve hukuki takibe alınan kredilerdir. Bankacılık sektörünün 2013 yılı sonu itibariyle takipteki alacakları toplamı 29,6 milyar lira iken, 2014 yılı itibariyle verdiği toplam kredi tutarı 1 trilyon 47 milyar liradır (BDDKb, 2014). 2008 krizinin yaşandığı dönemde bankaların takipteki kredi alacağı oranı yüzde 4 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılından itibaren düşmeye başlayan takipteki alacaklar 2012 yılından itibaren artmaya devam etmiştir. Haziran 2014 itibariyle takipteki bireysel kredilerin oranı yüzde 11'e yükselmiştir.

6. ZONGULDAK İLİNDE BİREYSEL KREDİ KULLANIMININ HANEHALKI EKONOMİSİ ÜZERİNE ETKİLERİ

Bu bölümde hanehalkı ekonomisi ve bireysel kredi kullanımı ile ilgili Zonguldak ili ile ilgili istatistiksel veri ve araştırma bulguları yer almaktadır. Bankacılık sektörü büyüklüklerinden tasarruf mevduatı, nakdi krediler, gayri nakdi krediler, takipteki alacaklar oranı, şube sayısı, ATM sayısı, üye işyeri sayısı, POS sayısından faydalanılarak hesaplanan Finansal Gelişmişlik Endeksi'nde araştırmanın yapıldığı Zonguldak ili -0,36 değeri ile 24. sırada yer almaktadır (Gül ve Çevik, 2014). Dolayısıyla Zonguldak ili için henüz finansal gelişmeden söz edilemez. Ancak, mevcut gelişmenin hanehalkı refahı üzerindeki etkilerini çeşitli istatistiksel veri ve anket uygulamasına bağlı olarak ortaya koymak mümkündür.

6.1. İstatistiksel Göstergelerle Zonguldak Hanehalkı Özellikleri ve Bireysel Kredi Kullanımı ile İlgili Gelişmeler

Çalışmada Zonguldak ilinde yaşayan hanehalkının bireysel kredi kullanımları ile söz konusu kullanımların hanehalkı ekonomisi üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bu bağlamda anket verilerine dayalı temel bulgulara geçmeden önce hanehalkı ve bireysel kredi kullanımı ile ilgili Zonguldak için ulaşılabilen veriler incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın gerçekleştirildiği Zonguldak ilinde örneklem seçiminin ana kütesini ne ölçüde tespit ettiğini, örneklem dağılımının güvenilir olup olmadığını tespit etmek için Zonguldak ilinin hanehalkı özellikleri istatistiksel verilerle incelenmiştir. Tablo 6.1'de Zonguldak ilinin nüfus ve işgücü ile ilgili bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 6.1: Zonguldak İl Nüfusu, 2012-2013

Zonguldak	2012	2013
Merkez	126.861	125.914
Toplam	606.527	601.567
Zonguldak	2012 (%)	2013 (%)
İşgücüne katılma oranı	57,4	55,3
İşsizlik oranı	7,5	7,6
İstihdam oranı	53,1	51,2

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Zonguldak, 2012; Zonguldak Valiliği; Türkiye İstatistik Kurumu, Temel İstatistikler, İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

Not: Araştırmanın anket uygulaması Zonguldak ili Merkez ilçesinde yapıldığı için, merkez nüfus bilgileri verilmiştir.

Zonguldak ilinin 2013 yılı toplam nüfusu, bir önceki yıla göre yüzde 0,82 azalarak 601.567 olmuştur. 2012 yılında 126.861 olan Zonguldak Merkez ilçesinin nüfusu ise 2013 yılında 125.914 kişiye düşmüştür.

Zonguldak iline ait temel işgücü göstergeleri incelendiğinde; 2012 yılında nüfusun yüzde 57,4'ü işgücüne katılırken, 2013 yılında bu oran yüzde 55,3'e düşmüştür. 2012 yılında Türkiye'de yüzde 9,2 olan işsizlik oranı Zonguldak'ta yüzde 7,5 iken, 2013 yılında Türkiye'de yüzde 9,7, Zonguldak'ta ise yüzde 7,6'ya yükselmiştir. Zonguldak'taki istihdam oranı ise 2013 yılında, yüzde 53,1'den yüzde 51,2'ye ulaşmıştır.

Tablo 6.2: Zonguldak İlinde Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı, 2010-2012

Yıllar	Okuryazar olmayan	Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Yüksek lisans	Doktora
2010	40.750	25.175	156.166	27.158	101.906	33.361	1.790	531
2011	37.586	24.697	150.272	23.659	102.990	39.104	1.957	585
2012	35.883	24.390	147.446	23.379	102.716	40.913	2.003	573

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2012); Seçilmiş Göstergelerle Zonguldak 2012, Yayın No 4072, Eylül 2013, Ankara.

Zonguldak ilindeki nüfus, yıllar itibariyle eğitim düzeyine göre incelendiğinde; okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve ortaokul bitiren kişilerin sayısında azalma olduğu gözlemlenmiştir. Lise, üniversite ve yüksek lisans mezunlarının 2010 ve 2012 yılları arasında sayısı artarken, doktora eğitimine sahip kişilerin sayısında azalana meydana gelmiştir.

Zonguldak iline ait bazı banka istatistiklerine Tablo 6.3’de yer verilmiştir.

Tablo 6.3: Zonguldak’a Ait Banka İstatistikleri, 2012-2013, ₺

Zonguldak	2012	2013
Bankada çalışan sayısı	939	952
Tasarruf mevduatı hesap adedi	1.050.297	1.144.346
Tasarruf mevduatı	2.263.890	2.447.204
Bankalar mevduatı	0	0
ATM sayısı	263	298
POS sayısı	17.476	16.737
Bankalar mevduat hesap adedi	119	48
İhtisas dışı krediler	3.245.936	3.626.598

Kaynak: TBB (2014); Banka ve Sektör Bilgileri, İstatistik Raporlar, <http://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/haziran--2014---tuketici-kredileri-ve-konut-kredileri-/1369>

Zonguldak iline ait banka istatistikleri incelendiğinde; 2013 itibariyle bankada çalışan sayısı 952 kişidir. Ticari işlemlere konu olmayan tasarruf mevduatı adedi 1.144.346 iken bankaların mevduat hesabı adedi 48’dir. Zonguldak’taki ihtisas kredileri 153.284 bin lira iken, ihtisas dışı krediler 3.626.598 bin liradır. Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre; 2013 yılında Zonguldak’taki POS makinesi sayısı 16.737 iken ATM sayısı 298’dir. 2012 yılı ile karşılaştırıldığında; tasarruf mevduatı hesap adedi ve tasarruf mevduatı, bankada çalışan kişi sayısı, ATM sayısı ve ihtisas dışı krediler artış gösterirken, bankalar mevduatı hesap adedi ve POS sayısında düşüş gerçekleşmiştir.

Zonguldak’ta yaşayan hanehalklarının finansal piyasalara erişimleri hakkında fikir edinmek için önemli olan hanehalkının kredi kullanımına gelişmeler Tablo 6.4’de verilmiştir.

Tablo 6.4: Zonguldak İlinde Kredi Kullanımı İle İlgili Gelişmeler, 2008-06.2014

(Bin ₺)	2008/12	2009/12	2010/12	2011/12	2012/12	2013/12	2014/06
Toplam nakdi krediler	1.869.457	1.998.972	3.808.019	3.966.603	4.29.251	5.099.375	5.056.217
Nakdi krediler	1.789.482	1.824.339	3.638.383	3.826.801	4.079.478	4.854.182	4.814.848
Takipteki alacaklar	79.975	174.633	169.636	139.802	212.773	245.193	241.369
Gayrinakdi krediler	229.778	231.173	530.439	704.404	702.204	565.574	1.110.507

Kaynak: Bankalar Birliği Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Finansal Türkiye Haritası, <http://ebulten.bddk.org.tr/haritalama/harita.aspx>

Tablo 6.4 incelendiğinde; 2008-2014 yılları arasında kredi kullanımında artış görülmektedir. 2008 yılında 1.869.457 bin lira olan toplam nakdi kredilerin yıllar itibariyle artarak Haziran 2014 yılı itibariyle 5.056.217 bin liraya ulaştığı görülmektedir. 2008 yılında 79.975 bin lira olan takipteki alacaklar, 2008 ve 2014 yılları arasındaki dönemde 3 kat artarak 241.369 bin liraya yükselmiştir.

Zonguldak ili için 2007 ve 2013 yılları arasında kredi türlerine ait bilgiler Tablo 6.5’de verilmiştir.

Tablo 6.5: Zonguldak İli İçin Bireysel Bankacılık Verileri, 2007-2013

(Bin ₺)	2008/12	2009/12	2010/12	2011/12	2012/12	2013/12	2014/06
Taşıt kredisi	52.63	38.324	39.811	45.936	46.101	45.962	39.465
Konut kredisi	210.983	237.419	317.848	374.211	420.298	509.225	527.645
Kredili mevduat hesabı	26.633	28.051	31.852	41.128	51.749	66.054	64.610
Diğer tüketici kredileri	444.474	502.367	713.077	955.836	1.075.238	1.344.879	1.414.002
Bireysel kredi kartları	217.934	233.268	300.997	382.428	483.667	460.578	421.093
Takipteki taşıt kredisi	3.487	5.941	3.732	2.849	2.151	1.782	1.463
Takipteki konut kredisi	4.185	7.849	7.51	4.614	5.887	3.58	3.936
Takipteki diğer tüketici kredileri	12.435	26.1	25.607	21.561	29.686	38.695	53.730
Takipteki kredi kartları	7.184	23.809	27.982	24.137	28.828	36.917	36.718

Kaynak: Bankalar Birliği Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Finansal Türkiye Haritası, <http://ebulten.bddk.org.tr/haritalama/harita.aspx>

2008-2014 yılları arasında bireysel krediler incelendiğinde; konut kredileri ve diğer tüketici kredilerinde düzenli bir artış olduğu görülmektedir. Taşıt kredilerinde 2009 yılında önceki yıla göre azalma söz konusu iken, 2014 yılına kadar artış olduğu görülmektedir.

Bireysel kredi kartlarının durumu incelendiğinde; 2008 ve 2014 yılları arasında hızlı bir artış olduğu dikkat çekmektedir. 2008 yılında bireysel kredi kartları 217,934 bin lira iken, 2014 yılında 421.093 bin lira olmuştur. Bu dönemde takipteki kredi kartları da 5 kat artmıştır.

6.2. Alan Araştırmasının Kapsam ve Yöntemi

Çalışmanın konusunu hanehalkının tüketici kredisi ve kredi kartı kullanımı oluşturmaktadır. Çalışmada hanehalklarının bireysel kredi kullanımlarının hanehalkı ekonomisine etkileri araştırılmaktadır. Verilerin toplanmasında anket yöntemi uygulanmıştır. Zonguldak ili Merkez ilçesinde ikamet eden hanehalkı ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Ankette bin katılımcıya borç, tasarruf, gelir, harcama, kredi ve kredi kartı kullanımı ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Uygulanacak anketlerde güvenilirliği sağlama amacı ile ilk olarak yirmi daha sonra elli pilot anket uygulanmıştır. Bu anketlerin sonuçlarına göre gerekli düzeltmeler yapılmış ve anket formuna son hâli verilmiştir.

Anket çalışmasındaki hedef kitle öğrenci mesleği dışında kalan ve gelir elde edebilen herkeştir. Anket uygulaması 2014 yılı Haziran ve Temmuz aylarında yapılmıştır. Araştırmanın başında hedeflenen bin anket tamamlanmış olup, eksik ve hatalı anketlerin olabileceği düşünülerek yedek anketler de yapılmıştır. Anket sorularına verilen cevapların doğruluğunu test etmek amacı ile ankete kontrol sorusu yerleştirilmiştir.

Ankette bulunan yirmi dokuz sorunun çoğu çoktan seçmeli yanıtli sorulardan (kapalı uçlu sorular) oluşturulmuştur. Anket sorusundan elde edilen veriler, karşılaştırmalı analizler, frekans ve bu frekansların yüzdeleri hâlinde tablo ve grafikler biçiminde verilmiştir. Elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 22 programı

ile analiz edilmiştir. SPSS programı sayesinde elde edilen değerlerin karşılaştırılması amacı ile değişkenlerin özelliklerine göre; iki şıklı kategorik ve sayısal değişkenler için T-testi, ikiden fazla şıklı kategorik ve sayısal değişkenler için F-testi yapılmıştır. İki şıklı kategorik değişkenler ve ikiden fazla kategorik değişkenler arasındaki ilişkiyi analiz etmek için Chi-Square (Ki-Kare) testi, iki sayısal değişken için ise Korelasyon Testi yapılmış ve değişkenler arasındaki ilişkiler % 1, % 5 ve % 10 anlamlılık düzeyinde yorumlanmıştır. Aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilen değişkenler teze konulurken, istatistiksel olarak anlamsız ilişki bulunan değişkenler ise paylaşılmamıştır.

6.3. Alan Araştırması Sonucu Ulaşılan Temel Bulgular

Zonguldak ili Merkez ilçesinde ikamet eden hanehalklarına yapılan anket uygulaması ile elde edilen veriler analiz edilerek, ulaşılan temel ampirik bulgulara bu bölümde verilmiştir. Araştırma bulguları (1) Zonguldak ilinin hanehalkı özellikleri, (2) bireysel kredi kullanımı, (3) tüketici kredi ve kredi kartı kullanımının hanehalkı ekonomisine etkileri biçiminde üç başlık altında incelenmiştir.

SPSS programı çerçevesinde yapılan analizler sonucu aralarında istatistiksel olarak % 1 seviyesinde anlamlı bulunanlar için “*”, % 5 seviyesinde anlamlı bulunanlar için “**”, % 10 seviyesinde anlamlı bulunanlar için “***” simgesi bu bölümde yer alan tablo başlıklarının yanında verilmiştir. Değişkenlerin analizinde uygulanan testler ve olasılık değerleri ek olarak verilmiştir.

6.3.1. Zonguldak İli İçin Hanehalkı Özellikleri ile İlgili Bulgular

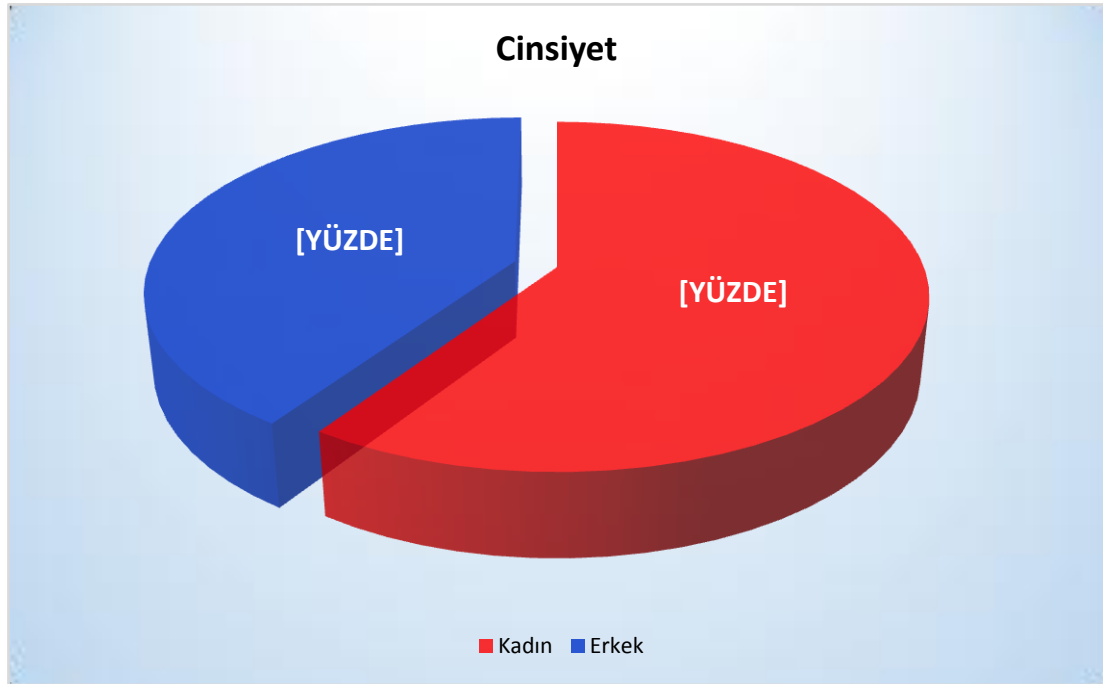
Zonguldak ili hanehalkı özellikleri, TÜİK’in hanehalkı özellikleri yaklaşımına paralel olarak incelenmiştir. Bu kapsamda hanehalkının özellikleri, demografik özellikler ve ekonomik özellikler olarak ele alınmıştır.

6.3.1.1. Hanehalkının Demografik Özellikleri

Bu bölümde araştırma kapsamında anket sorularına cevap veren katılımcıların (hanehalkının) demografik özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Demografik özellikler, grubun yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, coğrafi yerleşim, meslek ve gelir

düzeyi hakkında bilgi vermektedir. Temel demografik özelliklerin başında cinsiyet gelmektedir. Ankete katılanların cinsiyet bakımından dağılımı Grafik 6.1’de verilmiştir.

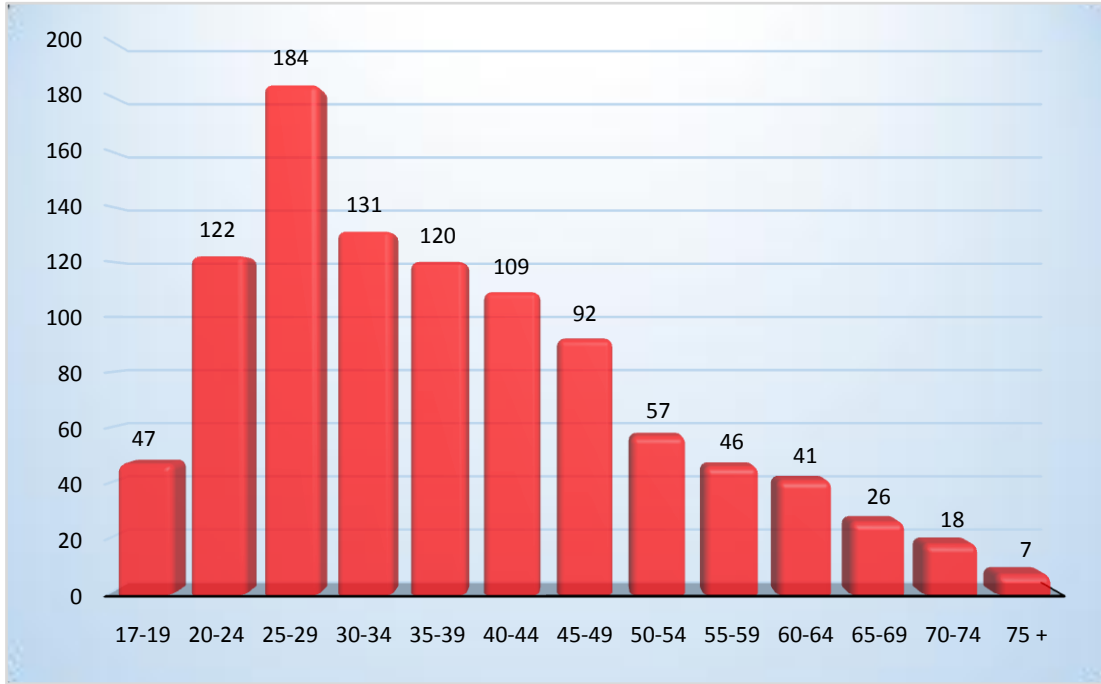
Grafik 6.1: Ankete Katılanların Cinsiyet Bakımından Dağılımı

Ankete katılan bireylerin cinsiyet durumuna göre dağılımı incelendiğinde; erkeklerin nispeten fazla olduğu görülmektedir. Anket katılımcılarından% 59,4 bireyin erkek, % 40,6 bireyin ise kadın katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Katılımcılar arasında erkeklerin sayısının fazla olması, Zonguldak ilinde yapılan saha çalışmasında anket uygulanan çalışanların çoğunun erkek olmasından kaynaklandığı bilinmektedir.

Temel demografik özelliklerin bir diğeri de yaştır. Ankete katılanların yaşlarının dağılımı Grafik 6.2’de gösterilmiştir.

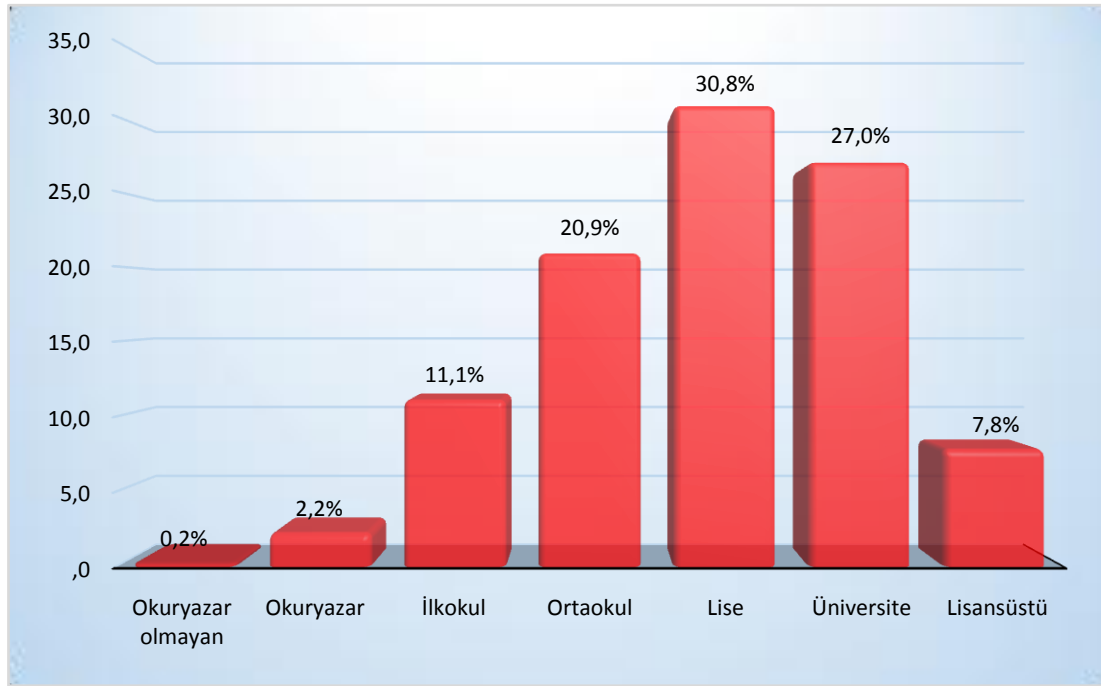
Grafik 6.2: Ankete Katılanların Yaş Yapısı Bakımından Dağılımı

Grafik 6.2 Ankete katılan bireylerin yaş bakımından en 25-29 yaş aralığında toplandığını göstermektedir. 1000 kişiden 184 kişi 25-29 yaş aralığındaki katılımcılardan oluşmaktadır. Anket uygulaması daha çok çalışan kişilerle yapıldığı için, yaş dağılımının da işgücüne katılan yaş grubu içinde yoğunlaşması beklenen bir sonuçtur. Katılımcılar arasında 30-34 yaş aralığında 131, 20-24 yaş aralığında 122 ve 35-39 yaş aralığında 120 kişi bulunmaktadır.

Temel demografik özelliklerin biri de eğitim düzeyidir. Ankete katılanların eğitim düzeylerine göre dağılımı Grafik 6.3’de verilmiştir.

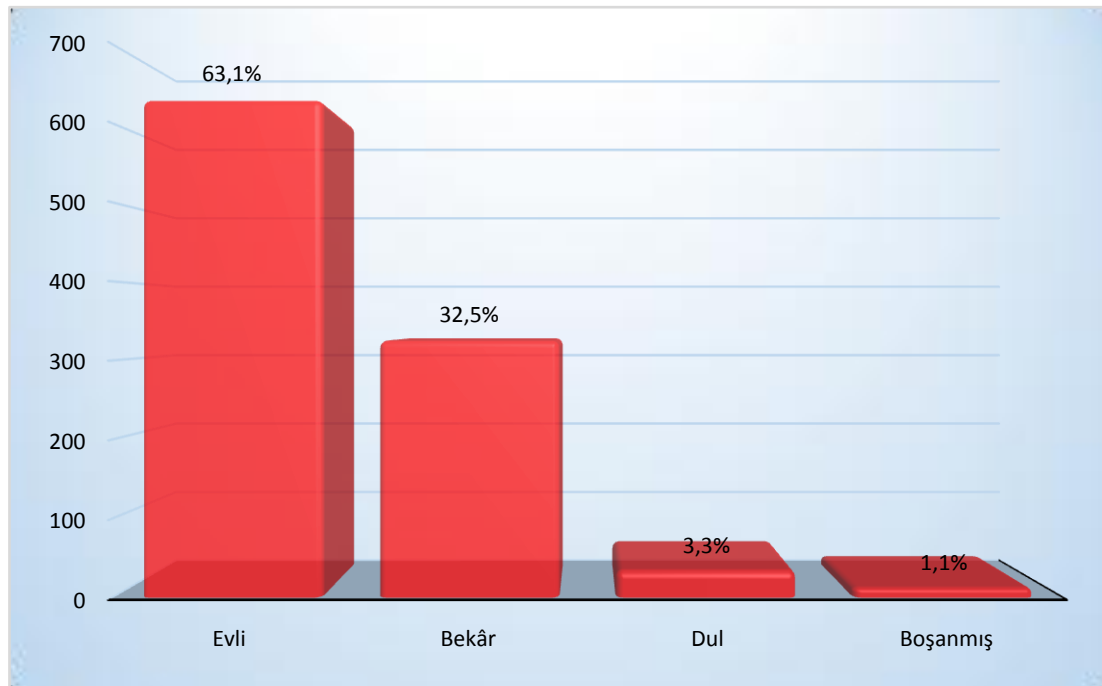
Grafik 6.3: Ankete Katılanların Eğitim Düzeyi Bakımından Dağılımı

Grafik 6.3 katılımcıların çoğunun lise mezunu olduğunu göstermektedir. Okuryazar olmayanlar % 2 ile katılımın en düşük olduğu hane halkı bireyleridir. Geriye kalan katılımcıların % 2,2’sinin okuryazar, % 11,1’inin ilkokul, % 20,9’unun ortaokul, % 27’sinin üniversite ve % 7,8’inin lisansüstü eğitime sahip olduğu görülmektedir.

Medeni hâl de temel demografik özelliklerin içinde yer almaktadır. Ankete katılanların medeni hâline göre dağılımı Grafik 6.4’de verilmiştir.

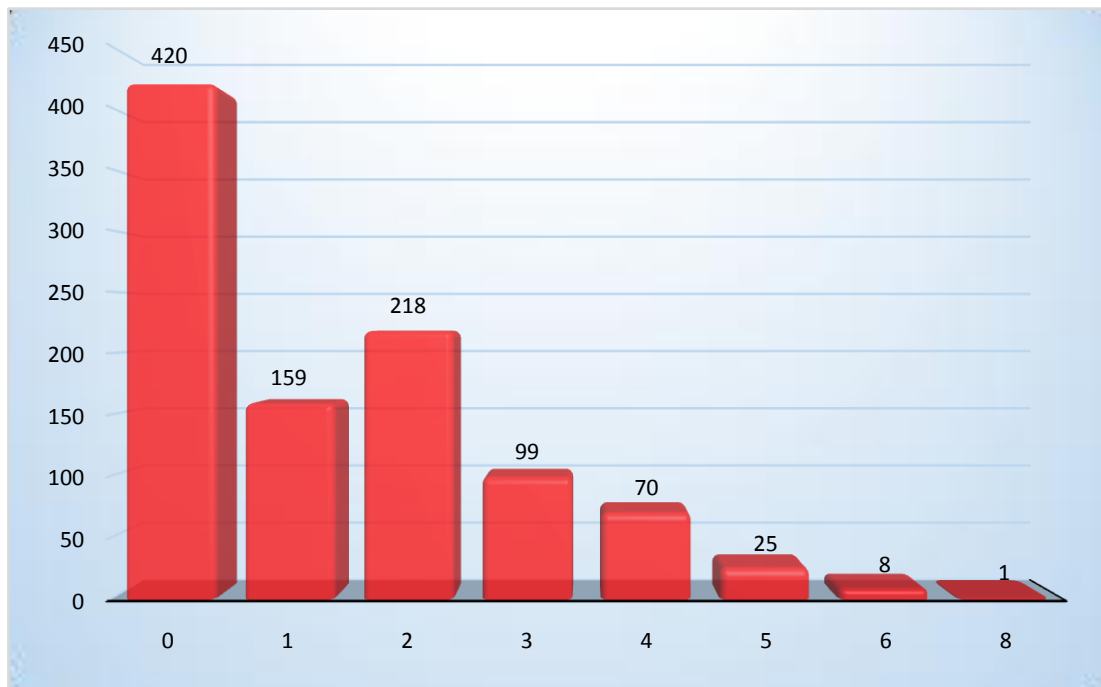
Grafik 6.4: Ankete Katılanların Medeni Hâl Bakımından Dağılımı

Grafik 6.4 katılımcıların yarısından çoğunun evli olduğunu göstermektedir. Evli olan katılımcılar toplam katılımcıların % 63,1’ini oluşturmaktadır. Evli olanları % 32,5 ile bekârlar takip etmektedir. Katılımcıların arasında az sayıda bulunan dul ve boşanmışların oranı sırasıyla % 3,3 ve % 1,1’dir.

Çocuk sayısı, bir başka demografik özellik olarak değerlendirilmektedir. Ankete katılanların sahip oldukları çocuk sayısına göre dağılımı Grafik 6.5’de verilmiştir.

Grafik 6.5: Ankete Katılanların Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Bakımından Dağılımı

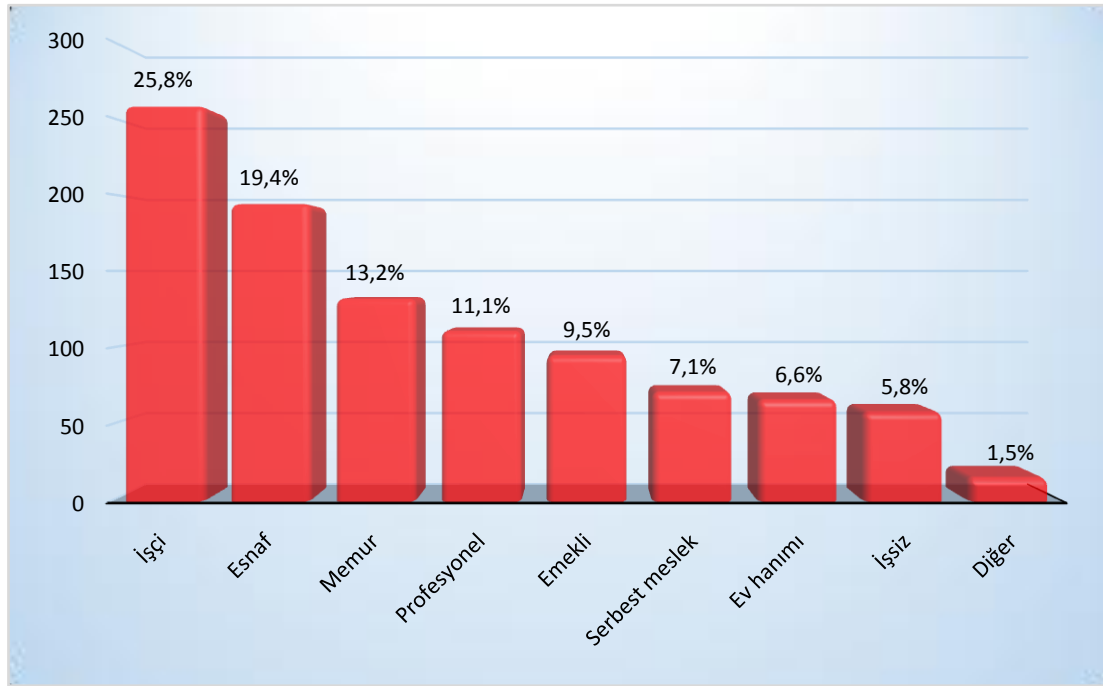

Grafik 6.5 incelendiğinde; ankete katılanların çoğunun çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Katılımcılardan 420 kişinin çocuğu yokken, 218’inin iki çocuğu vardır. Tek çocuk sahibi olan 159, üç çocuğu olan 99, dört ve dörtten fazla çocuk sahibi olan 104 katılımcı bulunmaktadır.

Anket uygulanan bireylerin sahip oldukları çocuk sayısı yüzde olarak hesaplandığında; katılımcıların; % 42’sinin çocuk sahibi olmadığı, % 15,9’unun bir, % 21,8’inin iki, % 9,9’unun üç, % 7’sinin dört, % 2,5’inin beş, % 0,8’inin altı ve % 1’inin ise sekiz çocuğu olduğu görülmektedir. Bu kapsamda katılımcıların büyük bir kısmının çocuk sahibi olmadığı ve üçten az çocuk sahibi oldukları görülmektedir.

Temel demografik özelliklerden bir diğeri de meslektir. Ankete katılanların sahip oldukları mesleklere göre dağılımı Grafik 6.6’da gösterilmiştir.

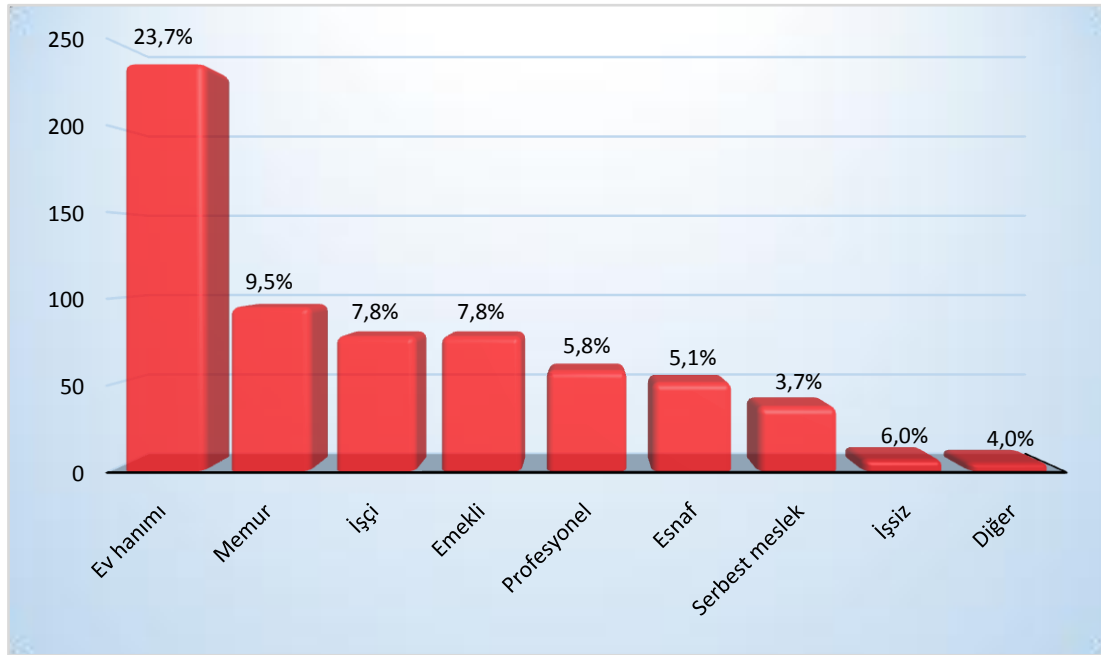
Grafik 6.6: Ankete Katılanların Meslek Bakımından Dağılımı

Anket uygulanan bireylerin % 45,2’sinin işçi ve esnaflardan oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımları incelendiğinde; % 25,8 ile en büyük payın işçilere aittir. Diğer meslek grubundakiler ise % 1,5 ile en az paya sahip meslek grubunu temsil etmektedir. Bunun yanı sıra katılımcıların % 13,2’si memur, % 19,4’ü esnaf, % 9,5’i emekli, % 6,6’sı ev hanımı, % 7,1’i serbest meslek, % 11,1’i profesyonel (avukat, doktor, mühendis, akademisyen vs.), % 5,8’i işsiz kesimden oluşmaktadır.

Ankete katılanların eşinin sahip olduğu meslek bakımından dağılımı Grafik 6.7’de verilmiştir.

Grafik 6.7: Ankete Katılanların Eşinin Meslek Bakımından Dağılımı

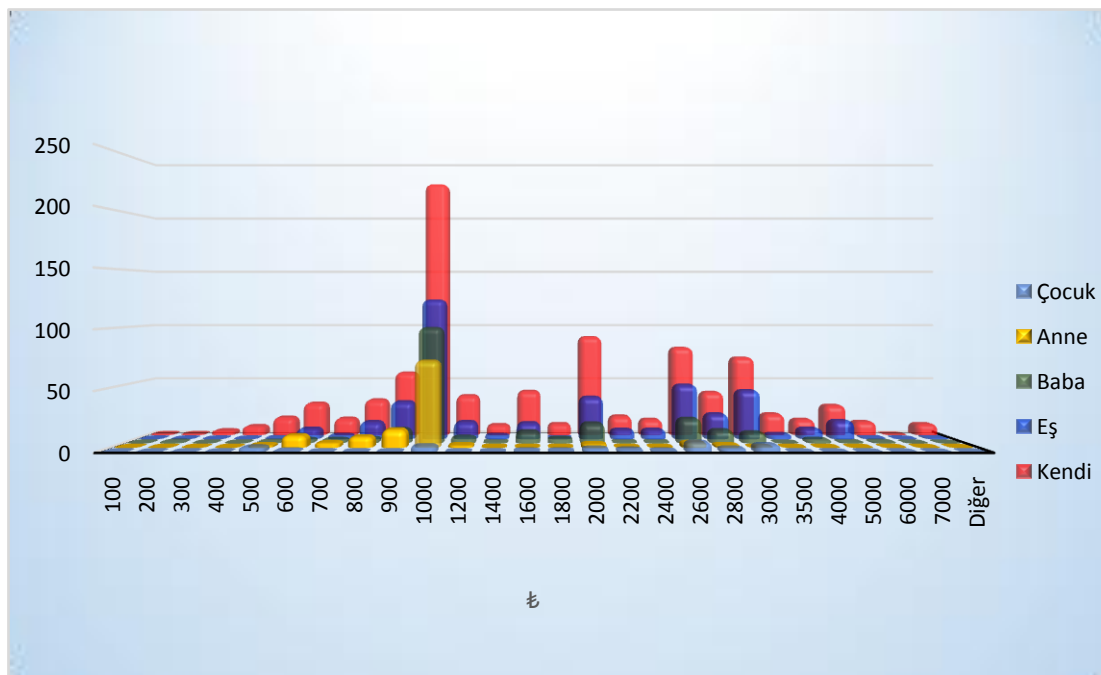
Grafik 6.7’den katılımcıların eşlerinin çoğunun ev hanımı olduğu anlaşılmaktadır. Anket katılımcılarından evli olanların eşlerinin mesleki gruplara göre dağılımı incelendiğinde; % 7,8’inin eşi işçi, % 9,5’inin eşi memur, % 5,1’inin eşi esnaf, % 7,8’inin eşi emekli, % 23,7’sinin eşi ev hanımı, % 3,7’sinin eşi serbest meslek sahibi, % 9’unun eşi profesyonel (avukat, doktor, mühendis, akademisyen vs.), % 6’sının eşi işsizdir.

6.3.1.2. Hanehalkının Ekonomik Özellikleri

Bu bölümde anket uygulamasına katılan hanehalkının ekonomik özellikleri ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Hanehalkı geliri, tasarrufları, borçluluk durumu ve borçlanma düzeylerine göre hanehalkının ekonomik özellikleri incelenerek, sonuçlar grafik ve tablolar biçiminde verilmiştir.

Hanehalkının temel ekonomik özelliklerinin başında gelir düzeyi gelmektedir. Ankete katılan bireylerin hanehalkı üyelerine göre, ailelerindeki gelir dağılımı Grafik 6.8’de verilmiştir,

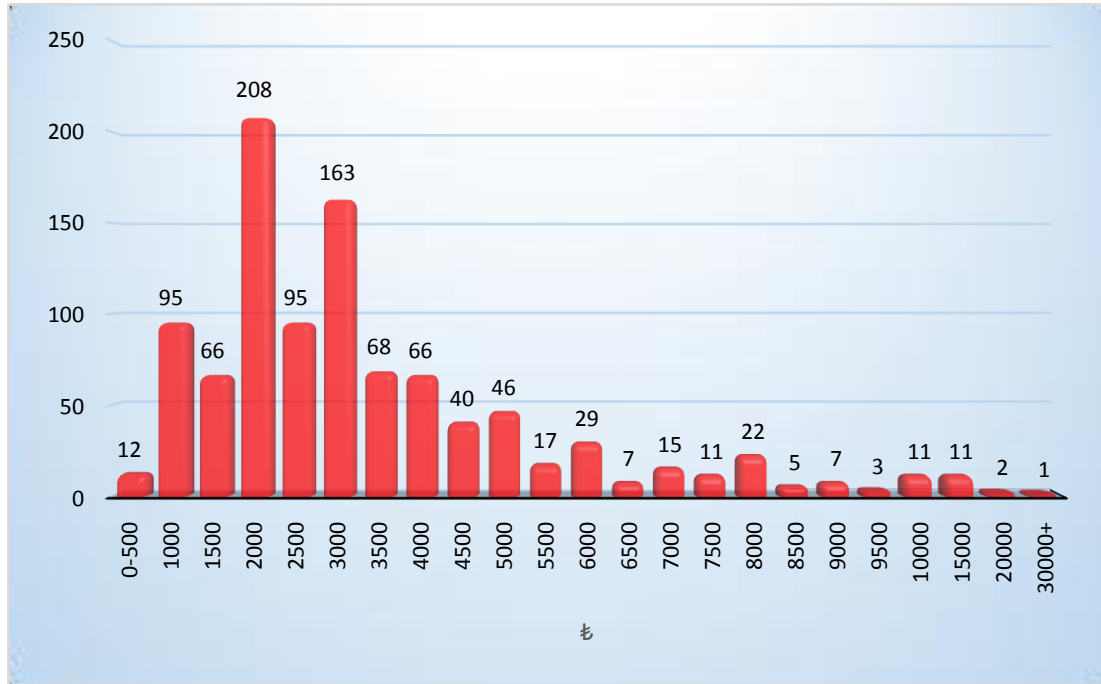
Grafik 6.8: Hanehalkının Gelirinin Hanehalkı Fertlerine Göre Gelir Dağılımı

Grafik 6.8’den anlaşıldığı üzere katılımcıların kendi geliri açısından en çok 1000 ve 2000 lira gelir elde eden grupta toplandığı görülmektedir. Katılımcıların eşlerinin, hanehalkında yer alan anne ve babaların ise en çok 1000 lira gelir elde eden grupta toplanmaktadır. Ancak genel itibariyle anne, baba ve çocuğun hanehalkı gelirine pek katkı sağlamadığı gözlemlenmiştir.

Anket katılımcısının kira, proje, ek ders, araba kiralama, ek iş, araba-halı yıkama vb. gibi yerlerden kazancına ek olarak elde ettiği diğer gelirlerle birlikte toplam gelirine göre dağılımı Grafik 6.9’da verilmiştir.

Grafik 6.9: Hanehalkının Toplam Gelirine Göre Dağılımı

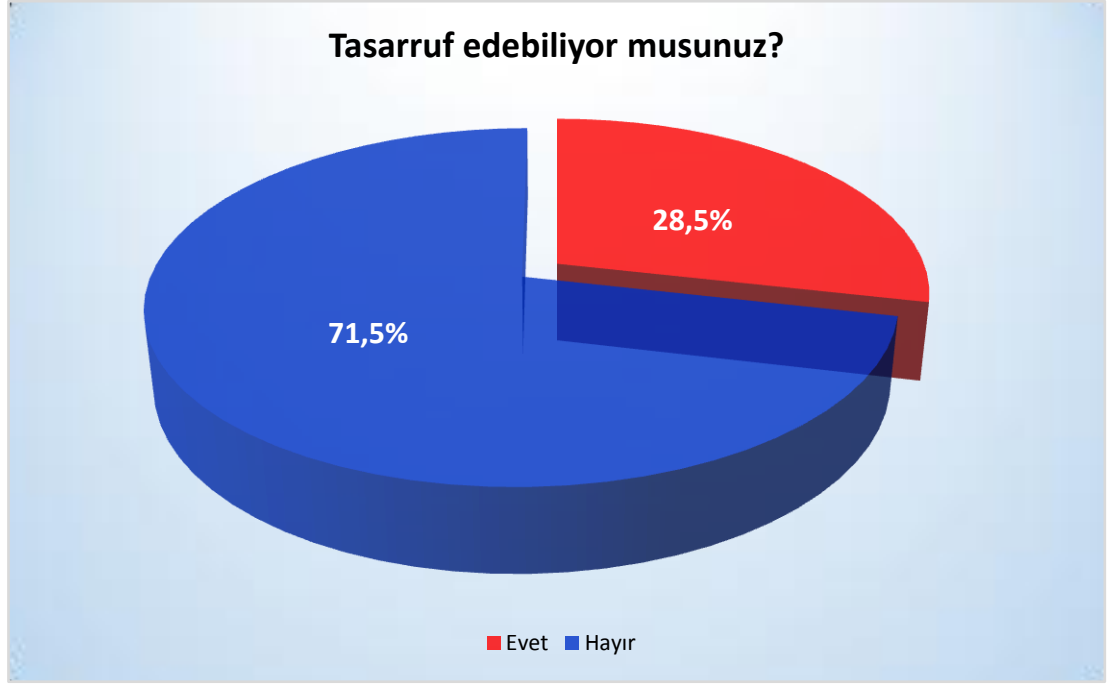
Grafik 6.9 incelendiğinde; ankete katılan bireylerin toplam gelir bakımından en fazla 2000 ve 3000 lira gelir grubunda toplandığı görülmektedir. 1000 katılımcıdan 208’i 2000 lira, 163’ü ise 3000 lira toplam gelir elde etmektedir. Yani katılımcıların yaklaşık üçte biri 2000 ile 3000 lira gelir elde etmektedir. Ayrıca elde edilen toplam gelirlerin 1000 ve 4000 lira arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Anket katılımcıların çoğunun işçi, esnaf, memur ve serbest meslek sahibi oldukları bilindiğinden gelirin bu aralıkta yoğunlaşması beklenen bir durumdur.

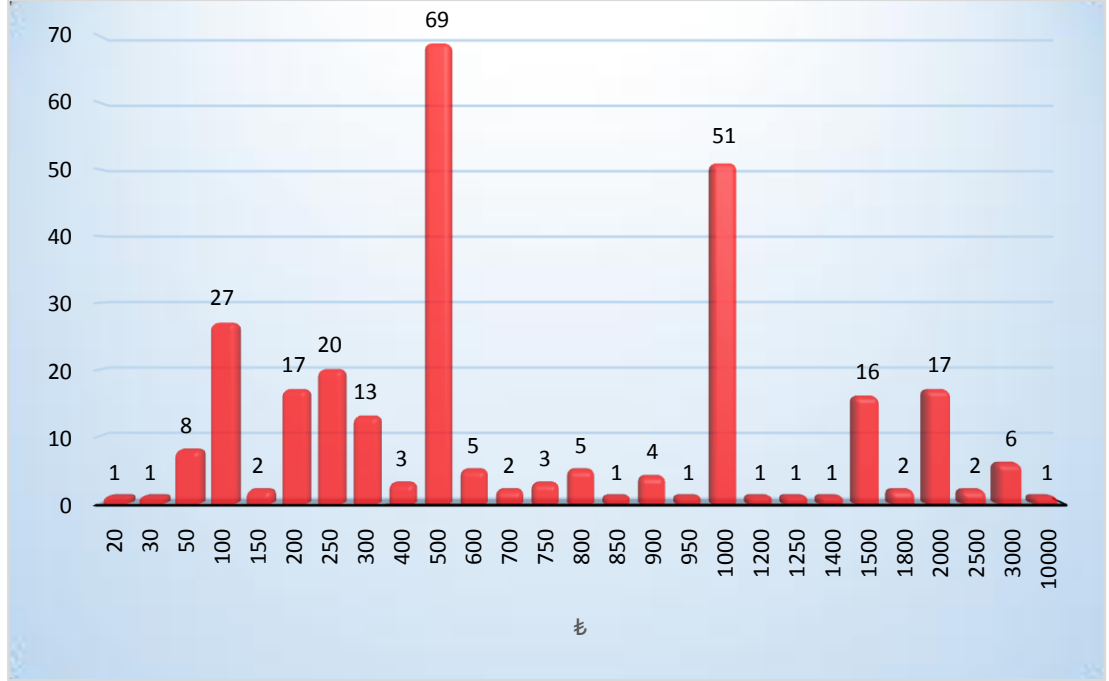
Hanehalkı ekonomisiyle ilgili olup, hanehalkını refah durumunun bir diğer göstergesi tasarruflardır. Tasarruf edebilme ve tasarrufların düzeyi hanehalkının refah düzeyi hakkında fikir vermektedir. Tasarrufların kaynağı da önemli olmakla birlikte, hanehalkının tasarruf yapabiliyor olması hanehalkı refahının önemli bir göstergesidir.

Ankete katılanların tasarruf edebilme durumlarına göre dağılımı Grafik 6.10'da gösterilmiştir.

Grafik 6.10: Ankete Katılanların Tasarruf Etme Bakımından Dağılımı

Grafik 6.10 Zonguldak ilinde yaşayan hanehalklarının büyük bir kısmının tasarruf edemediğini göstermektedir. Katılımcıların sadece % 28,5'i tasarruf ederken, % 71,5'i ise tasarruf edememektedir. Hanehalkının ekonomik refahı bakımından tasarruf edebilme durumu kadar, tasarruf düzeyi de önemli olmaktadır. Grafik 6.11'de katılımcıların tasarruf düzeyine göre dağılımı gösterilmiştir.

Grafik 6.11: Ankete Katılanların Ortalama Tasarruf Miktarı Dağılımı

Tasarruf edebilen 285 ailenin tasarruf miktarları incelendiğinde; en fazla tasarruf miktarının 500 ve 1000 lirada yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun yanı sıra 20, 30 ve 50 lira gibi az miktarlar da olsa bazı bireylerin tasarruf etme eğiliminde oldukları görülmektedir.

Bireylerin hanehalkı ekonomileri ile ilgili bir başka gösterge de borçlardır. Bireylerin borçlanma yapıları hanehalkının ekonomik özellikleri içinde yer almaktadır. Hanehalkları elde edecekleri gelir ile tüketim eylemini gerçekleştirirken, hiçbir gelirleri olmasa bile yapılması gereken zorunlu harcamaları gerçekleştirebilmek için borçlanmaktadırlar. Ankete katılanların borç durumları Grafik 6.12’de gösterilmiştir.

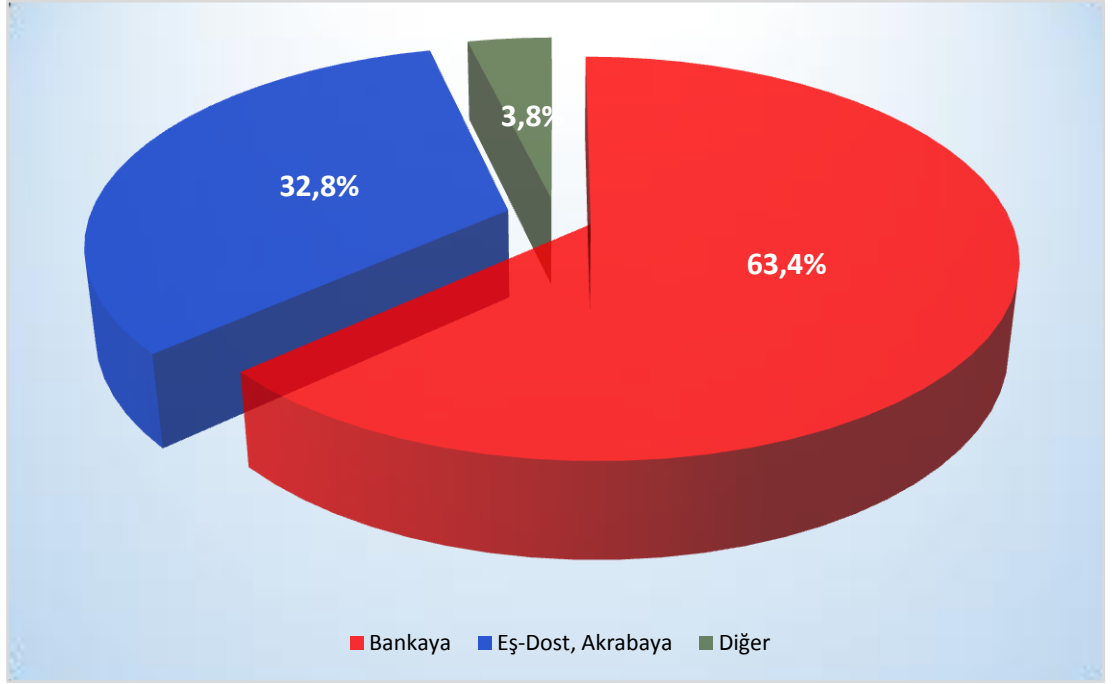
Grafik 6.12: Ankete Katılanların Borçluluk Durumuna Göre Dağılımı

Ankete katılan bireylerin borçlu olma ve borçsuz olma bakımından durumlarında bir dengeden söz edilebilir. Katılımcıların% 54,3'ünün borçlu olduğu, % 45,7'sinin ise borçlu olmadığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle; katılımcıların yaklaşık % 50'sinin borcu bulunmaktadır.

Borçlu olama paralelinde, borcun kaynakları araştırılmıştır. Grafik 6.13 hanehalkının borcunun kaynaklarına göre dağılımını göstermektedir.

Grafik 6.13: Ankete Katılanların Borçlarının Kaynaklarına Göre Dağılımı

Grafik 6.13'den katılımcıların büyük bir çoğunluğunun bankalardan borçlanmayı tercih ettikleri görülmektedir. Bireylerin % 63,4 ile en çok bankalardan borçlanmaktadır. Bu oranı % 32,8 ile eş-dost, akraba takip etmektedir. "Diğer" kaynaklara borçlu olanların oranı ise sadece % 3,8'dir.

6.3.2. Zonguldak İlinde Hanehalkının Bireysel Kredi (Tüketici Kredisi ve Kredi Kartı) Kullanımı İle İlgili Bulgular

Zonguldak ilinde yaşayan hanehalklarının, tüketici kredisi ve kredi kartı kullanımı ile ilgili bulguları bu bölümde yorumlanmıştır. Ankete katılanların tüketici kredisi kullanımları hakkındaki bilgi Grafik 6.14’de gösterilmiştir.

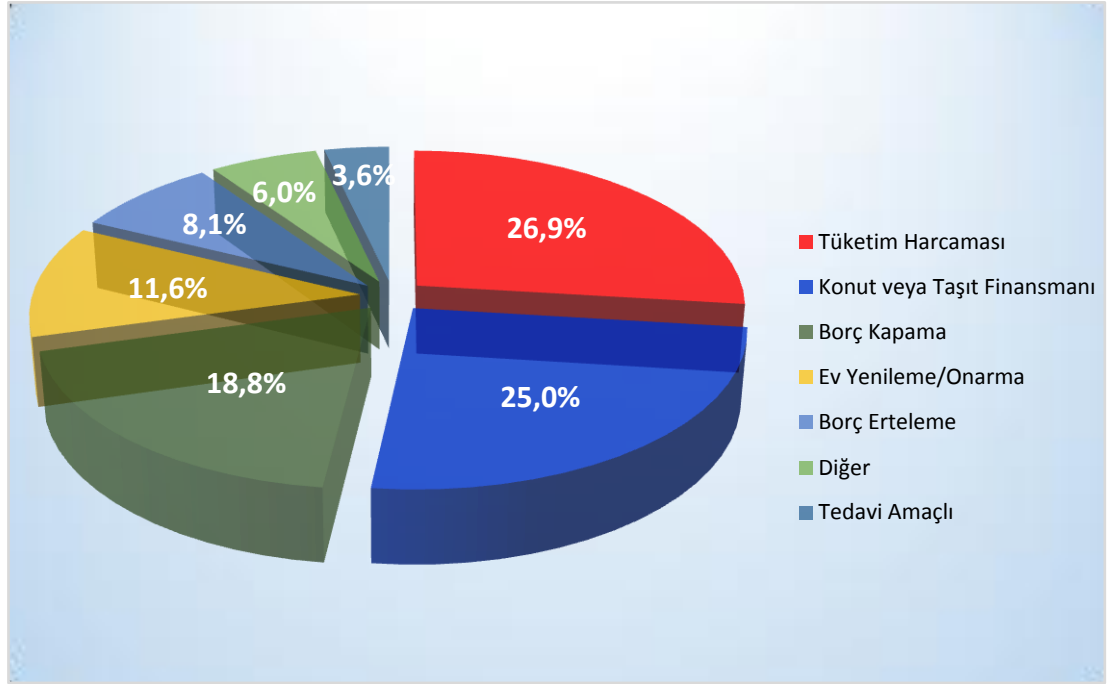
Grafik 6.14: Ankete Katılanların Tüketici Kredisi Kullanıp Kullanmama Durumuna Göre Dağılımı

Ankete katılan bireylerin tüketici kredisi kullanma durumları incelendiğinde; tüketici kredisi kullananlar ile kullanmayanlar arasında dengeden söz edilebilir. Katılımcıların % 58’i tüketici kredisi kullandığını, % 42’si ise tüketici kredisi kullanmadığını belirtmiştir.

Anket katılımcılarının, kredileri kullanım amacına göre dağılımı Grafik 6.15’de verilmiştir.

Grafik 6.15: Ankete Katılanların Tüketici Kredisini Kullanım Amacına Göre Dağılımı

Grafik 6.15 katılımcıların en fazla tüketim harcaması yapmak için kredi kullandığını göstermektedir. Tüketim harcaması yapmak üzere kredi kullananların oranı % 26,9’dur. Tüketim harcamalarını % 25 ile konut veya taşıt finansmanı, % 18,8 ile borç kapama amacı izlemektedir. Tüketici kredilerini katılımcıların % 11,6’sı ev yenileme/onarma, % 8,1’i borç erteleme ve % 3,6’sı ise tedavi amaçlı kullanmıştır.

Ankete katılanların aldıkları tüketici kredilerinin ödemelerinin devam edip etmediği Grafik 6.16’da verilmiştir.

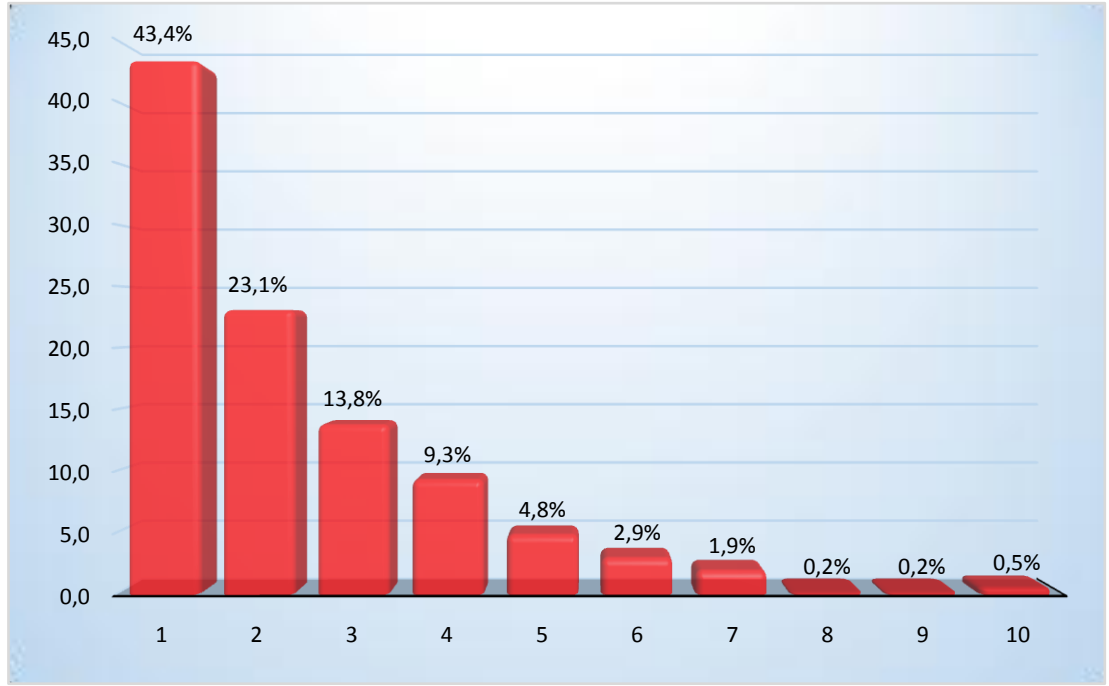
Grafik 6.16: Ankete Katılanların Tüketici Kredisi Ödeme Durumuna Göre Dağılımı

Grafik 6.16 incelendiğinde; katılımcıların % 54,8’inin tüketici kredisi ödemesi varken, % 45,’sinin şu an için kredi ödemesi bulunmamaktadır. Grafikte görüldüğü üzere, tüketici kredisi ödemesi olanlar ile kredi ödemesi bitmiş olanlar arasında büyük bir fark bulunmamaktadır.

Ankete katılan bireylerin kaç kez tüketici kredisine başvurduğu Grafik 6.17’de verilmiştir.

Grafik 6.17: Ankete Katılanların Kullandıkları Tüketici Kredisi Sayısı

Tüketici kredisi kullanan katılımcıların aldıkları kredi sayıları incelendiğinde; tüketici kredisinin en çok bir kez kullanıldığı görülmektedir. Bir kez tüketici kredisi kullananların oranı % 43,4, iki kez kullananların oranı% 23,1, üç kez kullananların oranı ise % 13,8’dir. Katılımcıların yüzde 49,8’i ise üçten fazla tüketici kredisi kullanmıştır.

Para piyasası araçlarının başında gelen kredi kartı, günümüzde birçok insan tarafından kullanılmaktadır. Ankete katılanların kredi kartına sahip olma durumuna göre dağılımı Grafik 6.18’de verilmiştir.

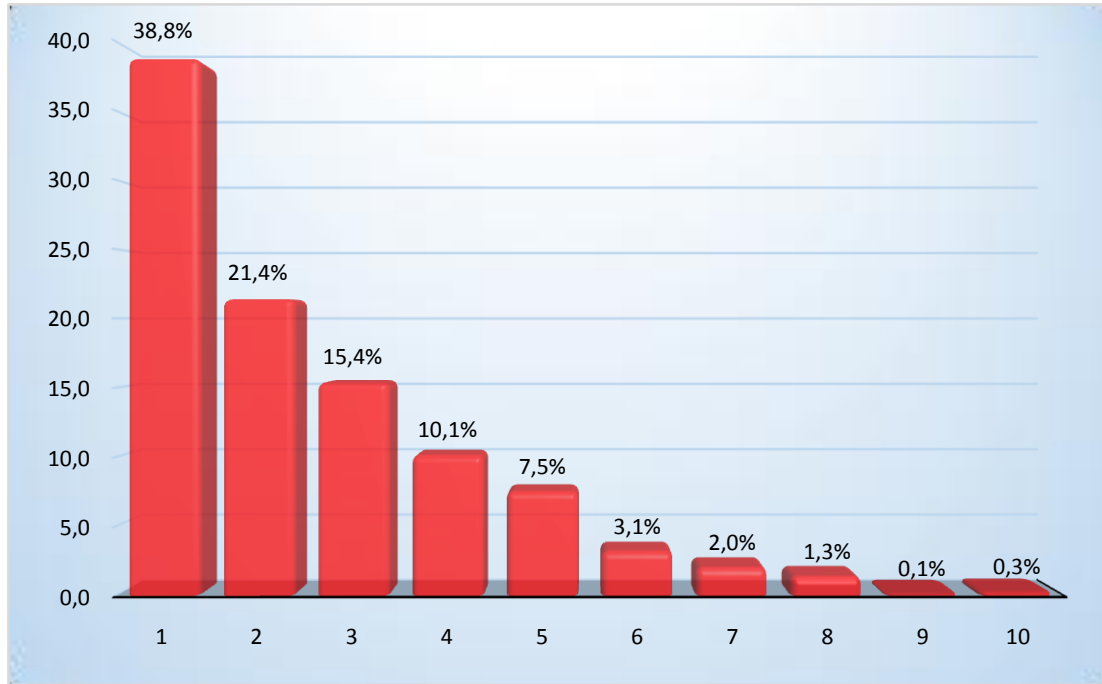
Grafik 6.18: Ankete Katılanların Kredi Kartı Sahibi Olma Durumu

Ankete katılan bireylerin % 76,2’sinin kredi kartı sahibi olduğu, % 23,8’inin ise kredi kartı sahibi olmadığı görülmektedir. Bu da katılımcıların çoğunun kredi kartı kullanmayı tercih ettiğini göstermektedir.

Bankaların müşterilerine sundukları kredi kartlarının özelliklerinin farklı olması, tüketicileri birden çok kredi kartı kullanmaya teşvik etmektedir. Ankete katılanların kaç tane kredi kartına sahip olduğu Grafik 6.19’da verilmiştir.

Grafik 6.19: Ankete Katılanların Sahip Oldukları Kredi Kartı Sayısı

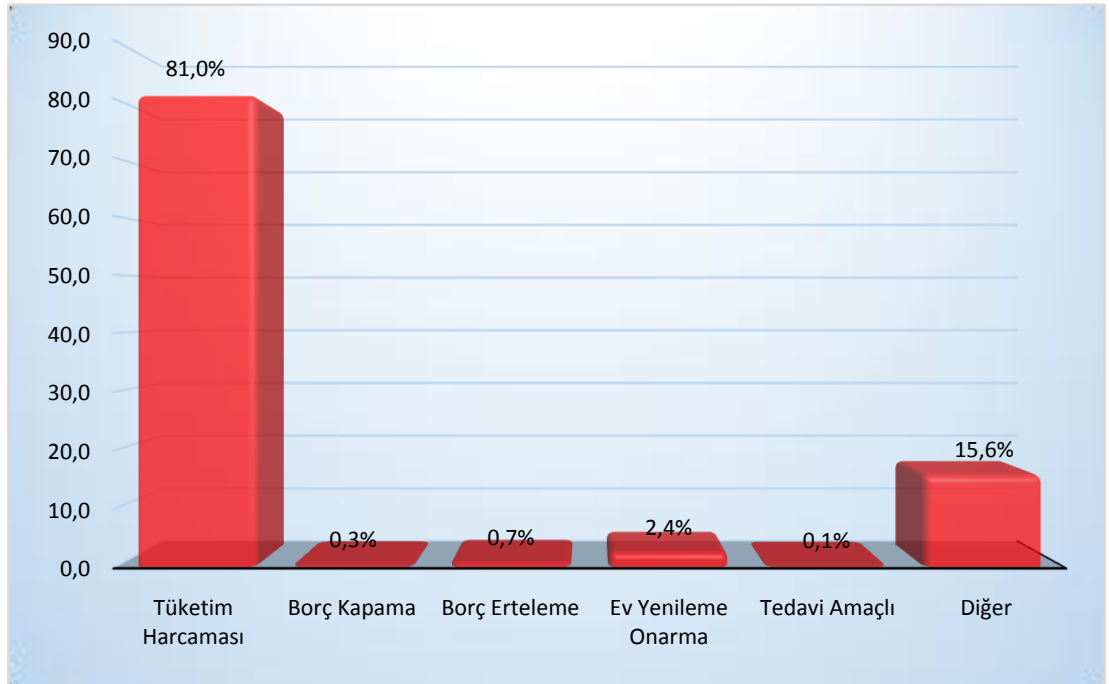

Kredi kartı kullananların % 61,2’sinin iki ve daha fazla kredi kartı kullanmaktadır.

Kredi kartı kullanan katılımcıların % 38,8’inin bir tane, % 21,4’ünün iki tane, % 15,4’sinin üç tane, % 10,1’sinin ise dört tane,% 7,5’sinin ise beş tane kredi kartı sahibi olduğu bilinmektedir. Kredi kartı sayısının beşten yüksek olduğu bireylerin sayısının katılımcılara oranla az olduğu görülmektedir.

Günümüzde neredeyse tüm mal ve hizmet alışverişlerinde kullanılan kredi kartı, bireyler tarafından farklı harcamalar için tercih edilmektedir. Aşağıdaki grafikte, ankete katılanların kredi kartını kullanma amacına göre dağılımı Grafik 6.20'de verilmiştir.

Grafik 6.20: Ankete Katılanların Kredi Kartını Kullanma Amacına Göre Dağılımı

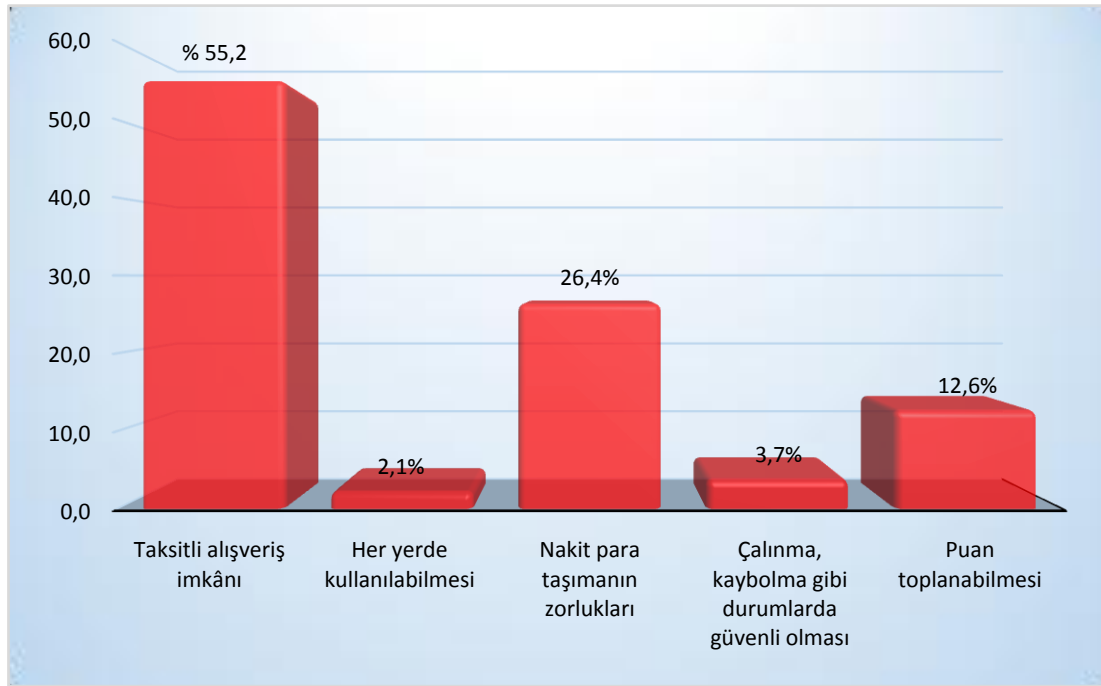

Grafik 6.20 incelendiğinde; kredi kartı sahiplerinin en çok tüketim harcaması yapmak için kredi kartını kullanmayı tercih ettiği görülmektedir.

Katılımcıların kredi kartı ile yaptıkları diğer harcama kalemlerine bakıldığında; % 15,6 ile diğer harcamalar, % 2,4 ile borç kapama ve % 0,07 ile borç erteleme, % 0,03 ile ev yenileme/onarma ve % 0,01 ile tedavi amaçlı ürün kalemi izlemektedir.

Kredi kartı, sağladığı imkânlardan dolayı günümüzde tüketiciler tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Ankete katılanların kredi kartını kullanmalarının en önemli nedeni Grafik 6.21’de verilmiştir.

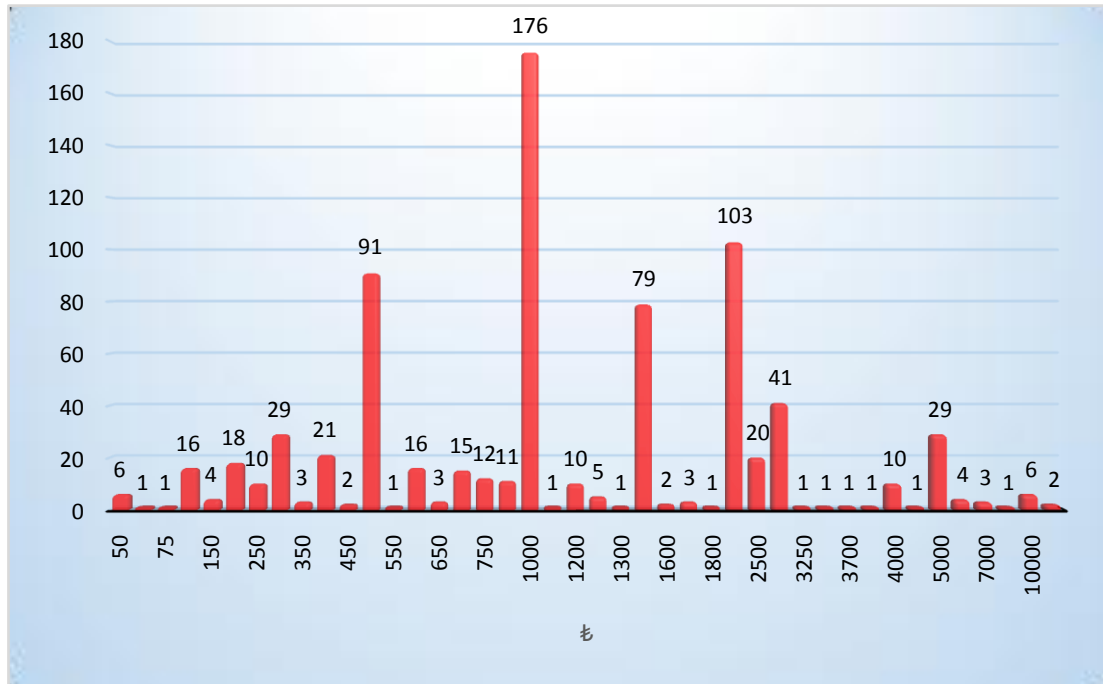
Grafik 6.21: Ankete Katılanların Kredi Kartını Tercih Etme Nedenine Göre Dağılımı

Kredi kartı kullanan katılımcılardan, % 55,2’sinin kredi kartını kullanmayı tercih etmelerindeki en önemli nedenin taksitli alışveriş imkânı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Cevap verenlerin % 26,4’ü kredi kartı kullanma nedeni olarak kredi kartının her yerde kullanılabilmesi, % 12,6’sı nakit para taşımamanın zorlukları, % 3,7’si çalınma ve kaybolma gibi durumlarda daha güvenli olması, % 2,1’i de ev yenileme/onarma cevabını birinci sırada ifade etmişlerdir.

Günümüzde nakit para yerine geçen kredi kartı, bireylerin harcama yaparken kullandıkları önemli bir ödeme aracı olmuştur. Ankete katılanların, kredi kartı ile aylık ortalama ne kadar harcama yaptıklarının dağılımı Grafik 6.22’de verilmiştir.

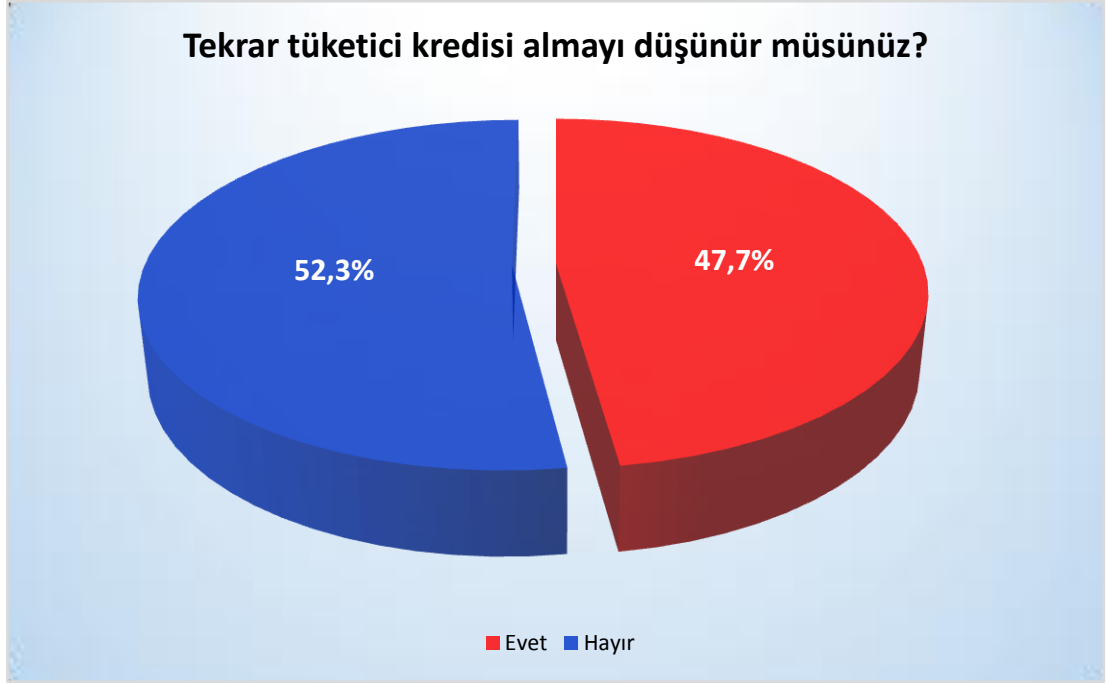
Grafik 6.22: Ankete Katılanların Kredi Kartı İle Aylık Ortalama Harcama Dağılımı

Kredi kartı kullanan katılımcıların, kredi kartları ile yaptıkları aylık harcama tutarları incelendiğinde; 176 (% 23,1’inin) katılımcının 1000 lira gibi bir tutar harcadıkları görülmektedir. Bununla beraber 50 lira gibi bir harcama tutarının olması, harcama tutarı az olmasına rağmen kredi kartının yine de tercih edildiğini göstermektedir.

Katılımcılara tekrar tüketici kredisi kullanmak isteyip istemeyecekleri hakkındaki bilgi Grafik 6.23’de verilmiştir.

Grafik 6.23: Ankete Katılanların Tekrar Tüketici Kredisi Alma Düşüncesi

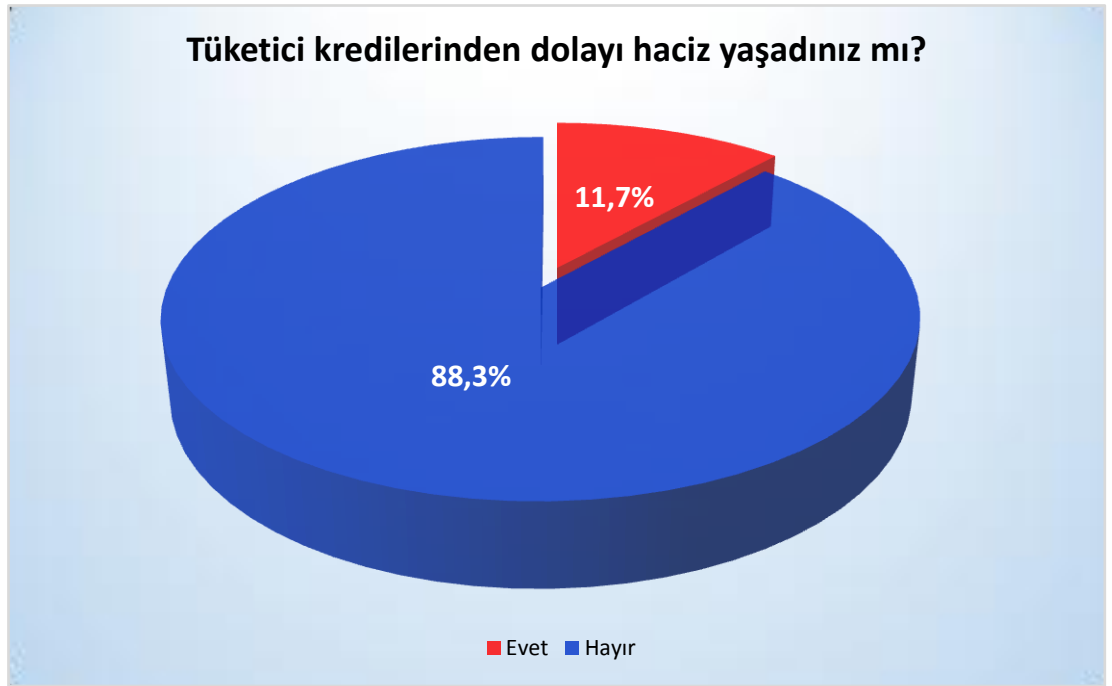
Katılımcıların tekrar tüketici kredisi kullanmayı istemeleri ile istememelerinin oran olarak birbirine yakın olduğu görülmektedir. Anket sonuçları incelendiğinde; kredi kullanan kesimin % 52,3’sinin tekrar tüketici kredisi almayı düşünmediği, % 47,7’inin ise tekrar tüketici kredisi almayı tercih ettiği görülmektedir.

6.3.3. Bireysel Kredi Kullanımının Hanehalkı Ekonomisine Etkileri

Tüketici kredisini ödeme konusundaki sıkıntı, tüketici kredilerinin hanehalkı ekonomisine etkilerinin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Ödeme zorluğu çeken ve haciz yaşayan hanehalkları borç kısır döngüsüne girmekte, borçlarını ödemek için daha fazla borç almak durumunda kalmaktadır.

Grafik 6.24'de Zonguldak ilinde yaşayan hanehalklarına tüketici kredileriyle ilgili sorun yaşayıp yaşayamadıkları sorulmuş ve cevapları Grafik 6.24'de verilmiştir.

Grafik 6.24: Ankete Katılanların Haciz Yaşama Durumları

Grafik 6.24'deki sonuçlar Zonguldak ilinde hanehalkının çoğunun kredi kullanımından dolayı haciz yaşamadığını göstermektedir. Katılımcıların sadece % 11,7'sinin haciz durumu ile karşılaştığı görülmektedir. Bu sonuç Zonguldak ilinde tüketici kredisi kullanımından kaynaklanan ciddi bir refah azalmasının söz konusu olmadığı biçiminde de yorumlanabilir.

Çalışmaya hem hanehalkının kredi kartı kullanımı konusunda algılamasını ölçmek hem de anket sorularının güvenilirliğini test etmek için kontrol sorusu yerleştirilmiştir. Hanehalkının kredi kullanımının yararlı-zararlı olduğu konusu beşli likert ölçeği ile sorulmuş ve hanehalklarının kontrol sorusuna verdiği cevapların dağılımı Grafik 6.25’de gösterilmiştir.

Grafik 6.25: Ankete Katılanların Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı

Grafik 6.25’den görüldüğü gibi hanehalkının kredi kartının zararı konusundaki tutumları “Kesinlikle katılmıyorum” ve “Kesinlikle katılıyorum” şeklinde uçlarda toplanmaktadır. Katılımcıların % 40,6 gibi büyük bir kısmı kredi kartı kullanımının hanehalkı ekonomisi bakımından kesinlikle zararlı olduğunu düşünmektedir.

Katılımcıların % 36,4’ü ise kredi kartı kullanımının kesinlikle zararlı olmadığını düşünmektedir. “Katılmıyorum” cevabı verenlerle birlikte düşünüldüğünde, katılımcıların yarıdan fazlası kredi kartı kullanımının zararlı olmadığını düşünmektedir.

Kişilerin elde ettikleri gelir, istek ve ihtiyaçlarına yetmediğinde, borç paraya başvurmaktadırlar. Kredi kartını kullanarak mal ve hizmet alımını gerçekleştiren ya da ihtiyacı olan parayı kredi kartından karşılayan birey, kart ekstrelerinin zamanı geldiğinde parası olmadığına ödeme yapamamaktadır. Kredi kartı, kullanıcısının bir ay sonraki gelirine harcama kısıtı getirirken, tüketicileri sürekli borçlanmaya itmektedir. Ankete katılanların kredi kartı borcunun olup olmadığı bilgisi Grafik 6.26'da verilmiştir.

Grafik 6.26: Ankete Katılanların Kredi Kartı Borç Durumu

Grafik 6.26 incelendiğinde; katılımcıların çoğunun kredi kartı borcunun bulunmadığı görülmektedir.

Kredi kartı kullanan katılımcılardan % 42,9'unun kredi kartı borcu mevcutken, % 57,1'inin kredi kartı borcu bulunmamaktadır.

Kredi kartı, bilinçli kullanıldığında kişilere fayda sağlamakla birlikte ödeme sıkıntısına yol açabilmektedir. Kredi kartı ile birey, ihtiyacı olandan fazlasını almaya ve tüketmeye başlayarak, harcamalarını arttırmaktadır. Kredi kartını bütçesine göre kullanmayıp, plansız davranan tüketici, kredi kartı borcunu ödemede zorluk çekmektedir.

Ankete katılanların kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşayıp yaşamadıkları sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı Grafik 6.27’de verilmiştir.

Grafik 6.27: Ankete Katılanların Kredi Kartı Ödemelerinde Sıkıntı Yaşayıp-Yaşamamaları Durumu

Grafiğe 6.27 incelendiğinde; katılımcıların yarısından fazlasının kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşamadığı görülmektedir.

“Kredi kartı ödemelerinizde daha önce sıkıntı yaşadınız mı?” sorusuna “Evet” cevabı verenlerin oranı % 43,6 iken, “Hayır” cevabı verenlerin oranı ise % 56,4’dür.

Sağduyulu bir tüketici, harcamalarını gelir düzeyiyle dengeli davranıp, karşılayabileceği borç yükü altına girerek planlı yapmaktadır. Satın alma davranışında plansız ve anlık hareket eden tüketici ise harcamalarını kontrol altında tutamayıp, daha fazla borç altına girmektedir. Ankete katılanların kredi kartının plansız harcama yapma güdüsü Grafik 6.28’de verilmiştir.

Grafik 6.28: Ankete Katılanların Kredi Kartı Kullanımı ile Plansız Harcama Yapma Güdüsü

Grafiğe 6.28 incelendiğinde; katılımcıların büyük bir çoğunluğu, kredi kartı sahibi olmalarının hiçbir zaman plansız harcama yapmalarına yol açmadığını belirtmiştir.

Kredi kartı olan katılımcıların % 50,7’si kart sahibi olmalarının plansız harcama yapmalarına hiçbir zaman yol açmadığını söylerken, % 35’i genellikle plansız harcama yapmalarının sebebi olarak kredi kartını göstermişlerdir.

6.3.3.1. Borçlanma Yapısının Hanehalkı Özellikleriyle İlişkisi

Borçlanma bireylerin çeşitli amaçlarla ileriye dönük negatif tasarruflar biçiminde de ifade edilebilir. Bu durumda; bireylerin borçluluk durumu hanehalkı özelliklerinden etkilenmektedir. Bu bölümde borçluluk durumu hanehalkı özellikleriyle karşılaştırılarak, hanehalkı özelliklerinin kişilerin borçlu olma durumuyla ilişkileri tespit edilmiştir.

Borçlu olma durumu önce cinsiyet ile analiz edilerek, borçlu olma ile cinsiyet arasında bir ilişkinin olup olmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6.6'da özet olarak verilmiştir.

Tablo 6.6: Borç ve Cinsiyet İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Cinsiyet	Borcu olan (%)	Borcu olmayan (%)	Toplam (%)
Erkek	59,4	40,6	100,0
Kadın	46,8	53,2	100,0
Toplam	54,3	45,7	100,0

Tablodaki verilere göre ankete katılan 1000 kişiden 543'ünü borçlu olduğu görülmektedir. Borçluluk hâlinin cinsiyet bakımından Yüzde olarak dağılımı incelendiğinde; erkeklerin % 59,4'ünün, kadınların ise % 46,8'inin borcu olduğu görülmektedir. Her ne kadar borcu olan erkeklerin yüzdesi, borcu olan kadınların yüzdesinden yüksek olsa da, aradaki fark küçük olduğu için bu araştırma kapsamında analiz sonuçlarına göre borçluluk bakımından kadın ve erkek olma açısından belirgin bir fark yoktur bu yüzden borçlu erkeklerin borçlu kadınlardan daha fazla olduğunu söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla borçlu olma bakımından cinsiyetin çok da önemli olmadığı ve araştırma kapsamındaki katılımcılar arasında borçluluk konusunda kadınlar ve erkekler arasında dengenin olduğu açıkça söylenebilir.

Borçlanmayı etkileyen faktörlerden bir diğeri ise eğitim düzeyidir. Araştırma kapsamında ankete katılanların eğitim düzeyi ile borçluluk hâlleri karşılaştırılarak, eğitim düzeyi ile borçluluk durumu arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 6.7'de verilmiştir.

Tablo 6.7: Borç İle Eğitim Düzeyi İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Eğitim Düzeyi	Borcu olan (%)	Borcu olmayan (%)	Toplam (%)
Okuryazar olmayan	0,0	100,0	100,0
Okuryazar	40,9	59,1	100,0
İlkokul	60,4	39,6	100,0
Ortaokul	65,6	34,4	100,0
Lise	64,6	35,4	100,0
Üniversite	43,7	56,3	100,0
Lisansüstü	16,7	83,3	100,0
Toplam	54,3	45,7	100,0

Ankete katılan bireylerin eğitim düzeyleri ile borçlanma eğilimleri arasındaki ilişki analiz edildiğinde; değişkenler arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, katılımcıların; okuryazar olmayanların dışında eğitim düzeyi arttıkça borçlanma eğilimlerinin azaldığı görülmektedir.

Tablodaki değerler incelendiğinde; ortaokul mezunları % 65,6, ilkokul mezunu olanlar da % 64,6 ile borçlu sayısı en fazla olan eğitim düzeylerini göstermektedir. Araştırma kapsamında ankete katılan lisansüstü mezunu katılımcıların % 16,7'si, okuryazar olanların ise % 40,9'u borçlu olduklarını belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında borçlu olmanın medeni hâl ile ilgisinin olup olmadığını tespit etmek için medeni hâl ve borçlu olma hâli eşleştirilerek, analiz sonuçları Tablo 6.8'de verilmiştir.

Tablo 6.8: Borç İle Medeni Hâl İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Medeni Hâl	Borcu olan (%)	Borcu olmayan (%)	Toplam (%)
Evli	66,6	33,4	100,0
Bekâr	33,5	66,5	100,0
Dul	21,2	78,8	100,0
Boşanmış	63,6	36,4	100,0
Toplam	54,3	45,7	100,0

Ankete katılan bireylerin “Borcunuz var mı?” sorusuna verdikleri cevaplar, medeni hâllerine göre analiz edildiğinde; değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. En çok borcu olan kesimin % 66,6 ile evliler olduğu görülmektedir.

Tek kişi çalışan ve evli olanların ihtiyaçlarının daha çok olabileceği ve gelirlerinin yeterli olmadığı zamanlarda borçlanarak ihtiyaçlarını karşılama olasılıkları ortaya çıkan bu sonucu doğrulamaktadır. Medeni hâl olarak boşanmış olanların ve evli olanların % 60’ından fazlasının borcu bulunmaktadır. Evli olup borcu olanlar % 66,6 iken, boşanmışların % 63,6’sı, bekârların % 33,5’i, dul olanların ise % 21,2’sinin borcu bulunmaktadır.

Hanehalklarının mesleklerinin, ihtiyaçların karşılanmasında kullanılan gelir düzeyi üzerinden hanehalkının borçluluk durumunu etkilemesi beklenmektedir. Bu noktadan hareketle sahip olunan meslek ile borçlu olma durumu eşleştirilerek, sahip olunan meslek ile borçluluk durumu arasındaki ilişki analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 6.9’da gösterilmiştir.

Tablo 6.9: Borç ve Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Meslek	Borcu olan (%)	Borcu olmayan (%)	Toplam (%)
İşçi	63,2	36,8	100,0
Memur	50,0	50,0	100,0
Esnaf	79,9	20,1	100,0
Emekli	26,3	73,7	100,0
Ev Hanımı	60,6	39,4	100,0
Serbest Meslek	71,8	28,2	100,0
Profesyonel	24,3	75,7	100,0
İşsiz	19,0	81,0	100,0
Diğer	33,3	66,7	100,0
Toplam	54,3	45,7	100,0

Tablodaki veriler incelendiğinde; yüksek eğitim düzeyi ile paralel olarak sahip olunan meslek gruplarının daha az borçlu olduğu görülmektedir. En fazla borçlu sayısının olduğu meslek gurubunun esnafların %79,9’unun, serbest meslek sahiplerinin % 71,8’inin, işçilerin ise % 63,2’sinin borçlu olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan

memurların ise % 50'sinin borcu bulunmaktadır. Bir geliri olmayan işsizlerin % 1'unun borcu bulunurken, en az borcu olan meslek grubu ise % 24,3 ile profesyonellerdir.

Bir toplumda kişilerin tüketimini arttırmak için gelirlerini arttırmak gerekmektedir. Ancak her insanın gelir düzeyinin arttırmak mümkün değildir. Gıda, giyim, eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçlarını geliri ile karşılayamayanlar olduğu gibi tüketim çılgınlığı içinde olan insanlar da var olmaktadır. Gelir düzeyi düşük olan kişiler, temel ve gerekli ihtiyaçlarını borçlanmaya başvurarak karşılayabilmektedir.

Borçlanma ve borçlanmada gelirin önemli olup olmadığını tespit etmek için gelir ile borç ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.10'da verilmiştir.

Tablo 6.10: Borç İle Gelir İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Borçluluk Durumu	Kişi sayısı	Ortalama gelir (₺)
Borcu Olan	543	2730,13
Borcu Olmayan	457	3888,93

Ankete katılan bireylerin toplam gelirleri ile "Borcunuz var mı?" sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ortalama geliri düşük olan kesimin borcunun olduğu görülürken, ortalama gelir arttıkça bireylerin borcunun olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Ortalama geliri 3888,93 lira olan katılımcıların borcu bulunmazken, ortalama geliri 2730,13 lira olan katılımcıların borcu bulunmaktadır.

Borçlanma ve tüketici kredilerinin kullanım amacı arasındaki ilişki araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.11'de verilmiştir.

Tablo 6.11: Borç İle Alınan Kredilerin Kullanıldığı Yerler Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredilerin Kullanıldığı Yerler	Borcu olan (%)	Borcu olmayan (%)	Toplam (%)
Tüketim harcaması	82,7	17,3	100,0
Ev yenileme/onarma	46,3	53,7	100,0
Borç erteleme	95,7	4,3	100,0
Borç kapama	89,9	10,1	100,0
Tedavi amaçlı	71,4	28,6	100,0

Konut veya taşıt finansmanı	57,9	42,1	100,0
Diğer	80,0	20,0	100,0
Toplam	74,1	25,9	100,0

Ankete katılan bireylerin borçluluk durumları ile aldıkları kredileri kullandıkları yerler arasındaki ilişki incelendiğinde; borçlu olanların kredi kullanmalarındaki ilk neden olarak % 95,7 ile borç erteleme karşımıza çıkmaktadır. Borçlu olan katılımcılar, tüketici kredisini kullanma sebebi olarak sırasıyla; borç kapama, tüketim harcaması, diğer harcamalar, tedavi amaçlı, konut veya taşıt finansmanı ve ev yenileme/onarma cevaplarını vermişlerdir. Borcu olmayan katılımcıların ise tüketici kredisine başvurmalarındaki ihtiyaç olarak % 57,3 ile ev yenileme/onarma, % 42,1 ile konut veya taşıt finansmanı ve % 28,6 ile tedavi amaçlı olduklarını ifade etmiştir.

Düşük gelir elde eden bireylerin, gelirleri giderlerini karşılamaya yetmediği zamanlarda borçlanma seçeneklerini değerlendirdikleri bilinmektedir. Ancak ödeme zamanı geldiğinde de sıkıntı yaşayan birey, bu kez de tüketici kredisine başvurarak bu sıkıntıyı belli bir süre için ertelemektedir. Dolayısıyla; borcu olan katılımcıların tüketici kredisi almalarındaki nedenlere sırasıyla borç erteleme ve borç kapama cevaplarını vermeleri beklenen bir sonuçtur.

Borçlanmada medeni hâlin önemli olup olmadığını tespit etmek için medeni hâl ile borçlanma ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.12’de verilmiştir.

Tablo 6.12: Borçlanma Yapısı İle Medeni Hâl İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Medeni Hâl	Bankaya	Eş-Dost, Akrabaya	Diğer	Toplam
Evli	333	150	14	497
Bekâr	54	49	9	112
Dul	4	4	1	9
Boşanmış	7	3	0	10
Toplam	398	206	24	628

Ankete katılan bireylerin medeni hâlleri ile borç para almak için tercih ettikleri seçenekleri incelediğinde; 631 evli katılımcının 497’sinin borçlu olduğu

görülmektedir. Bankaya, eş-dost, akrabaya ve diğere en çok borçlananların evliler olduğu dikkat çekmektedir. Evlileri 112 kişi ile bekârlar, 10 kişi ile boşanmışlar ve 9 kişi ile dullar izlemektedir. Borçlu olan katılımcıların medeni hâllerine göre borçlandıkları yerlere bakıldığında; borç para almak için en çok bankaların tercih edildiği gözden kaçmamaktadır. Evli olan katılımcılardan 333 kişi, bekârlardan ise 54 katılımcının bankaya borçlu olduğu bilinmektedir.

Kredi kartı borcunun bulunmasında eğitim düzeyinin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı borcu ile eğitim düzeyi ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.13’de verilmiştir.

Tablo 6.13: Eğitim Düzeyi İle Kredi Kartı Borcu İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Eğitim Düzeyi	Kredi Kartı Borcu		Toplam (%)
	Olan (%)	Olmayan (%)	
Okuryazar	37,5	62,5	100,0
İlkokul	70,5	29,5	100,0
Ortaokul	61,6	38,4	100,0
Lise	51,8	48,2	100,0
Üniversite	25,8	74,2	100,0
Lisansüstü	5,8	94,2	100,0
Toplam	42,9	57,1	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı borcunuz var mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, eğitim düzeyine göre incelendiğinde; katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça kredi kartı borcunda azalma görülmektedir. Kredi kartı borcu, ilkokul mezunu olan katılımcılarda % 70,5, lise mezunu olanlarda % 51,8, üniversite mezunlarında % 25,8 ve lisansüstü eğitime sahip olanlarda % 5,8 seviyesindedir.

Sonuç olarak; eğitim düzeyi ile kredi kartı borcu arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, bireyin eğitim düzeyi arttıkça, kredi kartı borcu azalmaktadır.

6.3.3.2. Kredi Kartı ve Bireysel Kredi Kullanımına Yönelik Tutumların Hanehalkı Özellikleriyle İlişkisi

Kredi kartı kullanmanın zararlı ya da faydalı olup olmadığı düşüncesinde yaşın önemli olup olmadığını tespit etmek için yaş ile kredi kartı kullanımına karşı olan tutum arasındaki ilişki araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.14’de verilmiştir.

Tablo 6.14: Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı İle Yaş İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Kişi Sayısı	Yaş Ortalaması
Kesinlikle katılmıyorum	346	35,645
Katılıyorum	145	34,710
Kararsızım	34	39,206
Katılıyorum	39	37,769
Kesinlikle katılıyorum	386	40,565

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, yaşa göre analiz edildiğinde; yaş ortalaması arttıkça kredi kartı kullanmanın zararlı olduğu düşüncesinde de artış olduğu gözlemlenmiştir. Yaş ortalaması 35,645 olan 346 kişi kredi kartı kullanmanın faydalı olduğunu düşünürken, yaş ortalaması 40,565 olan 386 kişi ise kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünmektedir. Sonuç olarak; genç nüfus kredi kartı kullanma eğiliminde iken, yaş ilerledikçe bireyler kredi kartı kullanmanın kesinlikle zararlı olduğuna katılmaktadır.

Kredi kartı kullanmanın zararlı ya da faydalı olup olmadığı düşüncesinde eğitim düzeyinin önemli olup olmadığını tespit etmek için eğitim düzeyi ile kredi kartı kullanımına karşı olan tutum arasındaki ilişki araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.15’de verilmiştir.

Tablo 6.15: Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Eğitim Düzeyi	Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz? (%)					Toplam
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Okuryazar olmayan	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Okuryazar	13,6	4,5	13,6	0,0	68,2	100,0
İlkokul	17,9	10,4	2,8	8,5	60,4	100,0
Ortaokul	22,3	10,2	4,4	4,9	58,3	100,0
Lise	28,3	18,0	2,7	5,0	46,0	100,0
Üniversite	55,4	21,5	2,9	2,1	18,2	100,0
Lisansüstü	81,9	8,3	5,6	0,0	4,2	100,0
Toplam	36,4	15,3	3,6	4,	40,6	100,0

Ankete katılan bireylerin eğitim düzeyleri ile “Kredi kartı kullanmanın ekonominize zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar arasındaki ilişki incelendiğinde; değişkenler arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça kredi kartı kullanmanın zararlı olmadığı düşüncesinde artış görülmektedir. Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğuna “Kesinlikle katılmıyorum” cevabı verenlerin % 81,9’unun lisansüstü eğitime sahip iken, % 55,4 üniversite mezunu, % 28,3’ü ise lise mezunu olmaktadır.

Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğu düşüncesine “Kesinlikle katılmıyorum” cevabı verenlerin eğitim düzeyleri incelendiğinde; % 68,2’si okuryazar olanlar, % 60,4’ü ilkokul mezunu katılımcılar, % 58,3’ü ortaokul mezunları ve % 46’sı lise mezunlarıdır. Sonuç olarak; bireyin eğitim düzeyi azaldıkça kredi kartı kullanmanın faydalı olduğu düşüncesi artmaktadır.

Kredi kartı kullanmanın zararlı ya da faydalı olup olmadığı düşüncesinde medeni hâlin önemli olup olmadığını tespit etmek için medeni hâl ile kredi kartı kullanımına karşı olan tutum arasındaki ilişki araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.16’da verilmiştir.

Tablo 6.16: Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı İle Medeni Hâl İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları***

Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Medeni Hâl (%)				Toplam
	Evli	Bekâr	Dul	Boşanmış	
Kesinlikle katılmıyorum	35,7	39,0	18,2	60,0	36,4
Katılmıyorum	15,4	16,6	3,0	10,0	15,3
Kararsızım	3,8	2,9	6,1	0,0	3,6
Katılıyorum	3,3	5,5	6,1	0,0	4,1
Kesinlikle katılıyorum	41,7	36,0	66,7	30,0	40,6
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ankete katılan bireylerin medeni hâlleri ile kredi kartı kullanmanın zararlı olup olmadığı düşüncesi arasındaki ilişki incelendiğinde; kredi kartı kullanmanın zararlı olduğuna “Kesinlikle katılıyorum” cevabı verenlerin % 66,7’si dul olanlar, % 41,7’si evliler, % 36’sı bekârlar ve % 40,6’sı boşanmışlardır. “Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna “Kesinlikle katılmıyorum” cevabı veren katılımcıların ise % 60’ı boşanmışlar, % 39’u bekârlar, % 35,7’si evliler ve % 18,2’si dullardır.

Kredi kartı kullanmanın zararlı ya da faydalı olup olmadığı düşüncesinde sahip olunan çocuk sayısının önemli olup olmadığını tespit etmek için çocuk sayısı ile kredi kartı kullanımına karşı olan tutum arasındaki ilişki araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.17’de verilmiştir.

Tablo 6.17: Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı İle Sahip Olunan Çocuk Sayısı İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Kişi sayısı	Ortalama çocuk sayısı
Kesinlikle katılmıyorum	186	1,984
Katılmıyorum	80	2,100
Kararsızım	24	2,375
Katılıyorum	21	2,619
Kesinlikle katılıyorum	245	2,706

Ankete Katılan bireylerin “Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, sahip olunan çocuk sayısına göre analiz edildiğinde; çocuk sayısı arttıkça katılımcıların, kredi kartı kullanımını zararlı bulduğu tespit edilmiştir. Ortalama çocuk sayısı 1,984 olan katılımcılar, kredi kartı kullanmanın ekonomilerine faydalı olduğunu düşünürken, ortalama çocuk sayısı 2,706 olan katılımcılar ise kredi kartı kullanmanın ekonomilerine kesinlikle zararlı olduğunu ifade etmektedir.

Kredi kartı kullanmanın zararlı ya da faydalı olup olmadığı düşüncesinde mesleğin önemli olup olmadığını tespit etmek için meslek ile kredi kartı kullanımına karşı olan tutum arasındaki ilişki araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.18’de verilmiştir.

Tablo 6.18: Kredi Kartı Kullanımına Karşı Yarar-Zarar Algısı İle Meslek İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Meslek	Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz? (%)					Toplam
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
İşçi	25,4	15,6	2,0	4,5	52,5	100,0
Memur	54,1	19,7	2,5	,8	23,0	100,0
Esnaf	29,7	12,0	3,1	9,4	45,8	100,0
Emekli	10,8	6,5	6,5	2,2	74,2	100,0
Ev Hanımı	25,8	10,6	4,5	1,5	57,6	100,0
Serbest Meslek	39,4	24,2	3,0	4,5	28,8	100,0
Profesyonel	73,3	17,1	1,9	1,9	5,7	100,0
İşsiz	45,8	27,1	8,3	2,1	16,7	100,0
Diğer	64,3	0,0	21,4	0,0	14,3	100,0
Toplam	36,4	15,3	3,6	4,1	40,6	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, sahip oldukları mesleklere göre incelendiğinde; düzenli bir gelire sahip olan profesyonel meslek sahiplerinin ve memurların bu düşünceye kesinlikle katılmadıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, profesyonel meslek grubunun % 73,3’ü, memurların % 54,1’i kredi kartı kullanmanın faydalı olduğunu düşünmektedir.

Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğu düşüncesine “Kesinlikle katılıyorum” cevabı verenlere bakıldığında; % 74,2 ile emekliler dikkat çekmektedir. Bu sonucun, kredi kartı kullanmanın zararlı olup olmadığı düşüncesi ile yaş ortalaması analizinde ortaya çıkan sonuç ile tutarlı olduğu görülmektedir. Emeklilik yaşının 44 ve 60 yaş arasında olması ve yaş ortalaması arttıkça kredi kartı kullanımının zararlı bulunması ile bu sonuç örtüşmektedir.

Kredi kartı kullanmanın zararlı ya da faydalı olup olmadığı düşüncesinde gelirin önemli olup olmadığını tespit etmek için gelir ile kredi kartı kullanımına karşı olan tutum arasındaki ilişki araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.19’da verilmiştir.

Tablo 6.19: Kredi Kartı Kullanımının Yarar-Zarar Algısı İle Gelir İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Kişi sayısı	Ortalama gelir (₺)
Kesinlikle katılmıyorum	346	4243,642
Katılmıyorum	145	3524,345
Kararsızım	34	3610,294
Katılıyorum	39	2554,103
Kesinlikle katılıyorum	386	2348,523

Ankete katılan bireylerin toplam gelirleri ile “Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar analiz edildiğinde; değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucuna varılmaktadır. Katılımcıların ortalama geliri arttıkça kredi kartı kullanmanın faydalı olduğu düşüncesi artarken, katılımcıların elde ettikleri gelir azaldıkça kredi kartı kullanmanın faydalı olduğu düşüncesi de azalmaktadır.

Kredi kartı kullanmanın zararlı ya da faydalı olup olmadığı düşüncesinde tasarrufun önemli olup olmadığını tespit etmek için tasarruf etme ile kredi kartı kullanımına karşı olan tutum arasındaki ilişki araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.20’de verilmiştir.

Tablo 6.20: Kredi Kartı Kullanımının Yarar-Zarar Algısı İle Tasarruf Etme İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Tasarruf edebilen (%)	Tasarruf edemeyen (%)	Toplam (%)
Kesinlikle katılmıyorum	36,1	63,9	100,0
Katılmıyorum	25,5	74,5	100,0
Kararsızım	41,2	58,8	100,0
Katılıyorum	20,5	79,5	100,0
Kesinlikle katılıyorum	23,3	76,7	100,0
Toplam	28,8	71,2	100,0

Ankete katılan bireylerin “Tasarruf edebiliyor musunuz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar ile “Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar arasındaki ilişki incelendiğinde; tasarruf edebilen % 36,1 katılımcının “Kesinlikle katılmıyorum”, % 23,3 katılımcının ise “Kesinlikle katılıyorum” cevabını vermiştir. Tasarruf edemeyen katılımcılarda kredi kartı kullanmanın zararlı olduğu düşüncesinde olanların sayısının fazla oluşu dikkat çekmektedir. Tasarruf edemeyen katılımcıların kredi kartı kullanmanın zararlı olduğuna “Kesinlikle katılıyorum” cevabı verenler % 76,7 iken, “Katılıyorum” cevabı verenler % 79,5’tir.

6.3.3.3. Bireysel Kredi Kullanımının Hanehalkı Özellikleri ve Borçlanma Yapılarıyla İlişkili Analizler

Finansal dışlanmanın önündeki engellerin kalkması ve kredi imkânlarının artmasıyla bireyler gelecekteki gelirleri üzerinden borçlanarak harcama yapmaktadır. Bu bölümde hanehalkının bireysel kredi kullanımının borçlanma ile ilişkisi incelenmiştir.

6.3.6. Tüketici Kredisi İle Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Tüketici kredisi kullanmada cinsiyetin önemli olup olmadığını tespit etmek için tüketici kredisi ile cinsiyet ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.21’de verilmiştir.

Tablo 6.21: Tüketici Kredisi Kullanma İle Cinsiyet İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Cinsiyet	Tüketici kredisi kullandınız mı?		Toplam (%)
	Evet (%)	Hayır (%)	
Erkek	64,3	35,7	100,0
Kadın	48,8	51,2	100,0
Toplam	58,0	42,0	100,0

Ankete katılan bireylerin cinsiyet ile tüketici kredisi kullanmaları arasındaki ilişki incelendiğinde; erkeklerin % 64,3'ü, kadınların % 48,8'i tüketici kredisi kullandıklarını ifade etmiştir. Anket formu, her hanehalkındaki bir üye gerçekleştirildiği için, kadın katılımcıların bazılarının “Tüketici kredisi kullandınız mı?” sorusuna “Evet” cevabı verirken, eşlerinin kullandıkları kredileri kast ettikleri bilinmektedir.

Sonuç olarak; tüketici kredisi kullanmayı tercih edenlerin daha çok erkek kesim olduğu gözlenmektedir.

Tüketici kredisi kullanmada yaşın önemli olup olmadığını tespit etmek için tüketici kredisi ile yaş ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.22’de verilmiştir.

Tablo 6.22: Tüketici Kredisi Kullanma İle Yaş İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Tüketici kredisi kullanma durumu	Kişi sayısı	Yaş ortalaması
Tüketici kredisi kullanan	580	39,44
Tüketici kredisi kullanmayan	420	34,88

Ankete katılan bireylerin “Tüketici kredisi kullandınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar yaşa göre analiz edildiğinde; tüketici kredisi kullananların yaş ortalaması 39,44 iken, tüketici kredisi kullanmayanların yaş ortalaması 34,88 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüketici kredisi kullanmada eğitim düzeyinin önemli olup olmadığını tespit etmek için tüketici kredisi ile eğitim düzeyi ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.23’de verilmiştir.

Tablo 6.23: Tüketici Kredisi Kullanma İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Eğitim Düzeyi	Tüketici kredisi kullandınız mı?		Toplam (%)
	Evet (%)	Hayır (%)	
Okuryazar olmayan	0,0	100,0	100,0
Okuryazar	50,0	50,0	100,0
İlkokul	66,7	33,3	100,0
Ortaokul	67,0	33,0	100,0
Lise	58,8	41,2	100,0
Üniversite	52,6	47,4	100,0
Lisansüstü	41,0	59,0	100,0
Toplam	58,0	42,0	100,0

Ankete katılan bireylerin tüketici kredisi kullanmaları ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde; eğitim düzeyi düştükçe daha çok tüketici kredisi kullanıldığı görülmektedir. Tüketici kredisi kullanımı, İlkokul mezunlarında % 66,7, ortaokul mezunlarında % 67, lise mezunlarında % 58,8 iken, üniversite mezunlarında % 52,6, lisansüstü mezunlarda ise % 41 seviyesindedir.

Tüketici kredisi kullanmada medeni hâlin önemli olup olmadığını tespit etmek için tüketici kredisi ile medeni hâl ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.24’de verilmiştir.

Tablo 6.24: Tüketici Kredisi İle Medeni Hâl Kullanma İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Medeni Hâl	Tüketici Kredisi Kullanan		
	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam (%)
Evli	72,4	27,6	100,0
Bekâr	32,3	67,7	100,0
Dul	30,3	69,7	100,0
Boşanmış	72,7	27,3	100,0
Toplam	58,0	42,0	100,0

Ankete katılan bireylerin “Tüketici kredisi kullandınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, medeni hâle göre incelendiğinde; boşanmış katılımcıların haricinde en çok tüketici kredisi kullananların % 72,4 ile evliler olduğu görülmektedir. Yeni evlenenlerin konut ihtiyacı ve ev yenileme için, kalabalık

nüfuslu ailelerin ise tüketim harcaması için, çocuk sahibi olamayan çiftlerin ise tıp bebek tedavisi için kredi kullandığı bilinmektedir.

Tüketici kredisi kullanmada mesleğin önemli olup olmadığını tespit etmek için tüketici kredisi kullanma ile meslek ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.25’de verilmiştir.

Tablo 6.25: Tüketici Kredisi Kullanma İle Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Meslek	Tüketici kredisi kullandınız mı?		Toplam (%)
	Evet (%)	Hayır (%)	
İşçi	54,3	45,7	100,0
Memur	59,8	40,2	100,0
Esnaf	84,5	15,5	100,0
Emekli	37,9	62,1	100,0
Ev Hanımı	57,6	42,4	100,0
Serbest Meslek	69,0	31,0	100,0
Profesyonel	56,8	43,2	100,0
İşsiz	6,9	93,1	100,0
Diğer	46,7	53,3	100,0
Toplam	58,0	42,0	100,0

Ankete katılan bireylerin sahip oldukları meslek ile “Tüketici kredisi kullandınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde; gelir düzeyi düşük olan ve kazancı net olmayan meslek gruplarının tüketici kredisi kullanmayı daha çok tercih ettikleri görülmektedir. En fazla tüketici kredisi kullanan meslek grubunun % 84,5 ile esnafın olması dikkat çekmektedir. Tüketici kredisi kullanmayı tercih etmede bu meslek grubunu % 69 ile serbest meslek sahipleri, % 59,8 ile memurlar, % 56,8 ise profesyoneller, % 54,3 ile işçi sınıfı izlemektedir.

Tüketici kredisi kullanmada tasarrufun önemli olup olmadığını tespit etmek için tüketici kredisi kullanma ile tasarruf etme ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.26’da verilmiştir.

Tablo 6.26: Tüketici Kredisi Kullanma İle Tasarruf Etme İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları**

Tasarruf etme durumu	Tüketici kredisi kullandınız mı?		Toplam (%)
	Evet (%)	Hayır (%)	
Tasarruf edebilen	48,4	51,6	100,0
Tasarruf edemeyen	61,8	38,2	100,0
Toplam	58,0	42,0	100,0

Ankete katılan bireylerin “Tasarruf edebiliyor musunuz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar ile “Tüketici kredisi kullandınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar analiz edildiğinde; tasarruf edebilenlerin % 48,4’ünün, tasarruf edemeyenlerin ise % 61,8’inin tüketici kredisi kullandığı görülmektedir. Tasarruf edemeyen katılımcıların ise % 51,6’sının tüketici kredisi kullanmayı tercih ettiği bilinirken, % 38,2’si tasarruf edemeyip, tüketici kredisi kullanmayı da tercih etmemiştir.

Tüketici kredisi kullanmada tasarruf miktarının önemli olup olmadığını tespit etmek için tüketici kredisi ile tasarruf miktarı ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.27’de verilmiştir.

Tablo 6.27: Tüketici Kredisi Kullanma İle Tasarruf Miktarı İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları**

Tasarruf edebilen	Kişi sayısı	Ortalama tasarruf miktarı (₺)
Tüketici kredisi kullanan	133	639,62
Tüketici kredisi kullanmayan	147	897,14

Ankete katılan bireylerin “Tüketici kredisi kullandınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, tasarruf miktarına göre analiz edildiğinde; ortalama tasarruf miktarı 639,62 olan katılımcıların 133’ünün tüketici kredisi kullandığı, ortalama tasarruf miktarı 897,14 olan katılımcıların 147’sinin ise tüketici kredisi kullanmadığı bilinmektedir.

Tüketici kredisi kullanmada borcun önemli olup olmadığını tespit etmek için tüketici kredisi kullanma ile borç ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.28’de verilmiştir.

Tablo 6.28: Tüketici Kredisi Kullanma İle Borç İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Tüketici kredisi kullanma durumu	Borcunuz var mı?		Toplam (%)
	Evet (%)	Hayır (%)	
Tüketici kredisi kullanan	79,20	32,8	58,0
Tüketici kredisi kullanmayan	20,8	67,2	42,0
Toplam	100,0	100,0	100,0

Ankete katılan bireylerin “Borcunuz var mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar ile “Tüketici kredisi kullandınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar analiz edildiğinde; borcu olanların % 20,8’inin tüketici kredisi kullanmadığı, % 67,2’sinin ise tüketici kredisi kullandığı bilinmektedir. Borcu olanların % 79,2’sinin, borcu olmayanların ise % 32,8’inin tüketici kredisi kullandığı görülmektedir. Elde ettikleri gelirler ile ihtiyaçları olan mal ve hizmete ulaşamayan bireylerin, tüketici kredisini içinde buldukları sıkıntılı duruma geçici bir çözüm olarak değerlendirmektedirler.

6.3.3.4. Ödeme Sorununun Çeşitli Yapılarla İlişkisi

Ankete katılanlardan tüketici kredisi kullanmış olan 580 katılımcıdan 68 kişi, tüketici kredisi borcunu ödeyemediği için borçlarının faiz nedeniyle katlanması, haciz vs. durumlarla karşılaştığı ve böyle bir durumun şimdiye kadar ortalama 1,25 kez yaşandığı belirtilmiştir.

Tüketici kredisinden dolayı haciz yaşamada eğitim düzeyinin önemli olup olmadığını tespit etmek için eğitim düzeyi ile haciz yaşama ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.29’da verilmiştir.

Tablo 6.29: Tüketici Kredilerinden Dolayı Haciz Yaşama İle Eğitim Düzeyi İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Eğitim Düzeyi	Haciz yaşadınız mı?		Toplam (%)
	Evet (%)	Hayır (%)	
Okuryazar	27,3	72,7	100,0
İlkokul	20,3	79,7	100,0
Ortaokul	20,7	79,3	100,0
Lise	10,5	89,5	100,0
Üniversite	1,4	98,6	100,0
Lisansüstü	0,0	100,0	100,0
Toplam	11,7	88,3	100,0

Ankete katılan bireylerin “Tüketici kredilerinden dolayı haciz yaşadınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, eğitim düzeyine göre incelendiğinde; eğitim düzeyi azaldıkça haciz yaşayanların arttığı görülmektedir. Okuryazar olanların % 27,3’ü, ilkokul mezunlarının % 20,3’ü, ortaokul mezunlarının % 20,7’si, lise mezunlarının % 10,5’i ve üniversite mezunlarının % 1,4’ü aldıkları kredileri geri ödemede sıkıntı çektiklerinden haciz yaşamışlardır. Lisansüstü eğitime sahip olan katılımcılarının ise hiçbirinin kredi ödemelerinde bir problem ile karşılaşmadıkları görülmektedir.

Tüketici kredisinden dolayı haciz yaşamada sahip olunan çocuk sayısının önemli olup olmadığını tespit etmek için çocuk sayısı ile haciz yaşama ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.30’da verilmiştir.

Tablo 6.30: Tablo: Tüketici Kredilerinden Dolayı Haciz Yaşama İle Sahip Olunan Çocuk Sayısı İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Tüketici kredilerinden dolayı haciz yaşadınız mı?	Kişi sayısı	Ortalama çocuk sayısı
Evet	65	2,98
Hayır	352	2,22

Ankete katılan bireylerin “Tüketici kredilerinden dolayı haciz yaşadınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, sahip olunan çocuk sayısına göre analiz edildiğinde; çocuk sayısı fazla olanların, çocuk sayısı az olanlara göre daha çok haciz ile karşılaştıkları görülmektedir.

Tüketici kredisinden dolayı haciz yaşamada mesleğin önemli olup olmadığını tespit etmek için meslek ile haciz yaşama ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.31’de verilmiştir.

Tablo 6.31: Tüketici Kredilerinden Dolayı Haciz Yaşama İle Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Meslek	Haciz yaşadınız mı?		Toplam (%)
	Evet (%)	Hayır (%)	
İşçi	24,3	75,7	100,0
Memur	1,3	98,7	100,0
Esnaf	10,4	89,6	100,0
Emekli	8,3	91,7	100,0
Ev Hanımı	18,4	81,6	100,0
Serbest Meslek	10,2	89,8	100,0
Profesyonel	0,0	100,0	100,0
İşsiz	25,0	75,0	100,0
Diğer	0,0	100,0	100,0
Toplam	11,7	88,3	100,0

Ankete katılan bireylerin “Tüketici kredilerinden dolayı haciz yaşadınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, mesleğe göre değerlendirildiğinde; gelir elde edemeyen işsizlerin haciz yaşamada ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İşsizleri, % 24,3 ile işçi sınıfı, % 18,4 ile ev hanımları, % 10,4 ile esnaflar izlemektedir. Profesyonel meslek sahipleri hiç haciz yaşamazken, en az haciz yaşayanlar % 1,3 ile memurlardır.

Tüketici kredisinden dolayı haciz yaşamada gelirin önemli olup olmadığını tespit etmek için gelir ile haciz yaşama ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.32’de verilmiştir.

Tablo 6.32: Tüketici Kredilerinden Dolayı Haciz Yaşama İle Gelir İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Tüketici kredilerinden dolayı haciz yaşadınız mı?	Kişi sayısı	Ortalama gelir (₺)
Evet	68	2022,79
Hayır	512	3385,02

Ankete katılan bireylerin “Tüketici kredilerinden dolayı haciz yaşadınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, gelire göre analiz edildiğinde; geliri düşük olan katılımcıların haciz yaşadıkları görülmektedir.

Yaşam standartlarını gelirleri ile sürdüremeyen bireyler, finansal araç kaynakları ile borçlanarak ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Gelirleri düşük olan tüketiciler, aldıkları kredilerinin ödeme zamanı geldiğinde sıkıntı yaşamakta ve ödenmeyen borçlarına faizlerin de eklenmesiyle daha ağır bir borç yükü altına girmektedir. Giderek borç batağına saplanan tüketici haciz gibi olumsuz durumlarla karşılaşmaktadır.

Tüketici kredisinden dolayı haciz yaşayanların aldıkları kredileri nerelerde kullandıklarının ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.33’de verilmiştir.

Tablo 6.33: Tüketici Kredilerinden Dolayı Haciz Yaşama İle Alınan Kredilerin Kullanıldığı Yerler İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Alınan kredilerin kullanıldığı yerler	Haciz yaşadınız mı?		Toplam (%)
	Evet (%)	Hayır (%)	
Tüketim harcaması	8,3	91,7	100,0
Ev yenileme/onarma	0,0	100,0	100,0
Borç erteleme	10,6	89,4	100,0
Borç kapama	32,1	67,9	100,0
Tedavi amaçlı	4,8	95,2	100,0
Konut veya taşıt finansmanı	4,1	95,9	100,0
Diğer	22,9	77,1	100,0
Toplam	11,7	88,3	100,0

Ankete katılan bireylerin aldıkları kredileri kullandıkları yerler ile “Tüketici kredilerinden dolayı haciz yaşadınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde; haciz yaşayanların en çok verdiği cevap olarak “Borç kapama”

(% 32,1) karşımıza çıkmaktadır. Bu oranı % 10,6 ile “Borç erteleme”, % 8,3 ile “Tüketim harcaması”, % 4,8 ile “Tedavi amaçlı” cevapları izlemektedir. Tüketici kredilerinden dolayı haciz yaşamayanların ise ilk olarak “Ev yenileme/onarma” cevabı verdiği görülmektedir.

Bilinçli kullanıldığında hayatı kolaylaştıran kredi kartları, günümüzde ticari hayatın önemli bir parçası olmuştur. Tüketim çılgınlığı ile anlık tatmine yönelen bireyler, gelir düzeyinden bağımsız olarak ihtiyacı olandan daha fazla harcama yapmaktadırlar. Kontrolsüz satın alma davranışında bulunanlar, kredi kartını yanlış kullanmaları yüzünden ödemeyecekleri borcun altına girmelerinin yanı sıra; kredi kartı faturalarını ödeyemedikleri için de bankaya olan borçları her ay belirli faiz oranlarında artmaktadır.

Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşamada eğitim düzeyi önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşama ile eğitim düzeyi ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.34’de verilmiştir.

Tablo 6.34: Kredi Kartı Ödemelerinde Sıkıntı Yaşama Durumu İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Eğitim Düzeyi	Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşadınız mı?		Toplam (%)
	Evet (%)	Hayır (%)	
Okuryazar	37,5	62,5	100,0
İlkokul	68,9	31,1	100,0
Ortaokul	69,9	30,1	100,0
Lise	56,3	43,7	100,0
Üniversite	18,9	81,1	100,0
Lisansüstü	4,3	95,7	100,0
Toplam	43,6	56,4	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı ödemelerinizde daha önce sıkıntı yaşadınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, eğitim düzeyine göre incelendiğinde; en çok ortaokul, ilkokul ve lise mezunlarının zorluk çektiği görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşama oranı düşmektedir. Üniversite mezunlarının % 81,1’i, lisansüstü eğitime sahip olanların ise % 95,7 daha önce kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmiştir.

Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşamada sahip olunan çocuk sayısının önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşama ile çocuk sayısı ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.35’de verilmiştir.

Tablo 6.35: Kredi Kartı Ödemelerinde Sıkıntı Yaşama Durumu İle Sahip Olunan Çocuk Sayısı Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşadınız mı?	Kişi sayısı	Ortalama çocuk sayısı
Evet	249	2,44
Hayır	213	1,86

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı ödemelerinizde daha önce sıkıntı yaşadınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, sahip olunan çocuk sayısına göre analiz edildiğinde; çocuk sayısı arttıkça kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşama hâli artmaktadır. Ortalama çocuk sayısı 2,44 olan katılımcılar, kredi kartı borçlarını ödemede zorlandıklarını söylerken, ortalama çocuk sayısı 1,86 olanlar, kredi kartı borçlarını ödemede sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmiştir.

Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşamada mesleğin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşama ile meslek ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.36’da verilmiştir.

Tablo 6.36: Kredi Kartı Ödemelerinde Sıkıntı Yaşama Durumu İle Meslek İlişisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Meslek	Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşadınız mı?		Toplam (%)
	Evet (%)	Hayır (%)	
İşçi	58,9	41,1	100,0
Memur	25,2	74,8	100,0
Esnaf	68,3	31,7	100,0
Emekli	36,0	64,0	100,0
Ev Hanımı	46,8	53,2	100,0
Serbest Meslek	43,5	56,5	100,0
Profesyonel	7,4	92,6	100,0
İşsiz	22,6	77,4	100,0
Diğer	14,3	85,7	100,0
Toplam	43,6	56,4	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı ödemelerinizde daha önce sıkıntı yaşadınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, mesleğe göre değerlendirildiğinde; düzenli gelir elde edemeyen esnaf, işçi ve serbest meslek sahiplerinin, kredi kartı faturalarını ödemede zorluk çekmiş oldukları görülmektedir. Bu durumun aksine, sabit gelir elde eden meslek gruplarının ise kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşamadıkları görülmektedir.

Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşamada gelirin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşama ile gelir ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.37’de verilmiştir.

Tablo 6.37: Kredi Kartı Ödemelerinde Sıkıntı Yaşama Durumu İle Gelir İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartı ödemelerinizde sıkıntı yaşadınız mı?	Kişi sayısı	Ortalama gelir (₺)
Evet	332	2418,43
Hayır	430	4359,86

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı ödemelerinde daha önce sıkıntı yaşadınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, gelire göre analiz edildiğinde; gelir arttıkça katılımcıların kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşamadıkları görülmektedir. Parası olmayan ve gelir düzeyi ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalan bireyler ise kredi kartının sağladığı avantajlardan yararlanırken, gelecekte kazanacakları paradan borç olarak alışveriş yapmaktadır. Fatura dönemi geldiğinde; gelirlerinin borçlarını ödemeye yetmemesi ile kredi kartı kullanıcıları ödemelerinde sıkıntı yaşarken, bu borca faizlerin de eklenmesiyle borçları giderek artmaktadır. Geliri yüksek olan kişiler, rasyonel düşünerek satın alma davranışında bulunurken, cebindeki paranın limiti kadar ihtiyacı olan mal ve hizmeti almaktadır.

Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşayan katılımcıların ortalama geliri 2418,43 lira iken, kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşamayan katılımcıların ortalama geliri 4359,86 liradır.

6.3.3.5. Kredi Kartı Kullanımının Çeşitli Yapılarla İlişkisi

Kredi kartı sahibi olmada ile cinsiyetin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile cinsiyet ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.38’de verilmiştir.

Tablo 6.38: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Cinsiyet İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Cinsiyet	Kredi kartınız var mı?		Toplam (%)
	Evet (%)	Hayır (%)	
Erkek	79,1	20,9	100,0
Kadın	71,9	28,1	100,0
Toplam	76,2	23,8	100,0

Ankete katılan bireylerin kredi kartı sahibi olup olmamaları cinsiyete göre incelendiğinde; kredi kartı sahibi olan erkeklerin oranı % 79,1 iken, olmayanların ise % 20,9’dur. Katılımcılar arasındaki kadınların oranı, kredi kartı kullananlarda % 71,9 iken, kullanmayanlarda % 28,1’dir. Dolayısıyla, erkeklerin kadınlara göre daha çok kredi kartı kullandığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Kredi kartı sahibi olmada ile yaşın önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile yaş ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.39’da verilmiştir.

Tablo 6.39: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Yaş İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartınız var mı?	Kişi sayısı	Yaş ortalaması
Evet	762	36,47
Hayır	238	40,88

Ankete Katılan bireylerin “Kredi kartınız var mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, yaşa göre incelendiğinde; kredi kartı sahibi olanların yaş ortalamasının 36,47 olduğu tespit edilmiştir. Bu değer kredi kartı sahibi olmayanlarda ise 40,88’dir. Sonuç olarak; yaşça büyük olanların gençlere nispeten daha az kredi kartı kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir. Yani, analiz sonuçları kredi kartının yaş büyüdükçe tercih edilmediği göstermektedir.

Kredi kartı sahibi olmada ile eğitim düzeyi önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile eğitim düzeyi ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.40’da verilmiştir.

Tablo 6.40: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Eğitim Düzeyi	Kredi kartı olan (%)	Kredi kartı olmayan (%)	Toplam(%)
Okuryazar olmayan	0,0	100,0	100,0
Okuryazar	36,4	63,6	100,0
İlkokul	55,0	45,0	100,0
Ortaokul	69,9	30,1	100,0
Lise	79,5	20,5	100,0
Üniversite	86,3	13,7	100,0
Lisansüstü	88,5	11,5	100,0
Toplam	76,2	23,8	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartınız var mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, eğitim düzeylerine göre değerlendirildiğinde; eğitim seviyesi ile kredi kartı sahibi olma eğilimi arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle; katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça kredi kartı sahibi olmalarının da arttığı gözlemlenmiştir. Okuryazar olmayan katılımcıların kredi kartı bulunmazken, okuryazar olan katılımcıların % 36,4’ünün kredi kartı bulunmaktadır. Kredi kartı sahibi olma eğilimi, ilkokul mezunu olan katılımcılarda % 55, ortaokul mezunu olan katılımcılarda % 69,9, lise mezunu olanlarda 79,5, üniversite mezunu olanlarda % 86,3 ve lisansüstü mezunlarda % 88,5 seviyesindedir.

Kredi kartı sahibi olmada ile medeni hâlin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile medeni hâl ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.41’de verilmiştir.

Tablo 6.41: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Medeni Hâl İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Medeni Hâl	Kredi kartı olan (%)	Kredi kartı olmayan (%)	Toplam (%)
Evli	83,0	17,0	100,0
Bekâr	68,0	32,0	100,0
Dul	21,2	78,8	100,0
Boşanmış	90,9	9,1	100,0
Toplam	76,2	23,8	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartınız var mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar medeni hâllerine göre incelendiğinde; evli olan 631 katılımcıdan çoğunun (524) kredi kartı sahibi olduğu dikkat çekmektedir. Boşanmış olan katılımcıların % 90,9’u, bekârların % 68’i ve dulların % 21,2’si kredi kartı sahibidir.

Kredi kartı sahibi olmada sahip olunan çocuk sayısının önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile çocuk sayısı ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.42’de verilmiştir.

Tablo 6.42: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Sahip Olunan Çocuk Sayısı İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartınız var mı?	Kişi sayısı	Ortalama çocuk sayısı
Evet	462	2,17
Hayır	118	2,97

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartınız var mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar sahip olunan çocuk sayısına göre analiz edildiğinde; kredi kartı olmayan 118 katılımcının sahip olduğu çocuk sayısı ortalaması 2,97 iken, kredi kartı olan 462 katılımcının sahip olduğu çocuk sayısı ortalaması 2,17’dir.

Kredi kartı sahibi olmada ile mesleğin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile meslek ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.43’de verilmiştir.

Tablo 6.43: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Meslek	Kredi kartı olan (%)	Kredi kartı olmayan (%)	Toplam (%)
İşçi	74,4	25,6	100,0
Memur	93,2	6,8	100,0
Esnaf	86,1	13,9	100,0
Emekli	26,3	73,7	100,0
Ev Hanımı	71,2	28,8	100,0
Serbest Meslek	87,3	12,7	100,0
Profesyonel	97,3	2,7	100,0
İşsiz	53,4	46,6	100,0
Diğer	46,7	53,3	100,0
Toplam	76,2	23,8	100,0

Ankete katılan bireylerin kredi kartı sahibi olup olmama durumları, mesleğe göre incelendiğinde; sabit geliri olan profesyonellerin ve memurların kredi kartı kullanmayı daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Profesyonellerin % 97,3'ü memurların % 93,2'si, serbest meslek sahiplerinin % 87,3'ü, esnafın % 86,1'i, işçilerin % 74,4'ü kredi kartı sahibidir. Dolayısıyla, kişilerin eğitim düzeylerine paralel olarak bilgi ve beceri gerektiren mesleklerde çalışanların yüksek oranda kredi kartı kullandıkları saptanmıştır.

Kredi kartı sahibi olmada ile gelirin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile gelir ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.44'de verilmiştir.

Tablo 6.44: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Gelir İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartınız var mı?	Kişi sayısı	Ortalama gelir (₺)
Evet	762	3513,99
Hayır	238	2445,55

Ankete Katılan bireylerin “Kredi kartınız var mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar ile toplam gelirleri arasındaki ilişki analiz edildiğinde; değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle; katılımcıların ortalama gelirleri arttıkça kredi kartı sahibi olma eğilimleri de

artmaktadır. Kredi kartı sahibi olanların ortalama geliri 3513,99 lira iken, kredi kartı sahibi olmayanların ortalama geliri 2445,55 liradır.

Kredi kartı sahibi olmada ile tasarrufun önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı sahibi olma ile tasarruf etme ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.45’de verilmiştir.

Tablo 6.45: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Tasarruf Etme İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Tasarruf edebiliyor musunuz?	Kredi kartı olan (%)	Kredi kartı olmayan (%)	Toplam (%)
Evet	71,6	28,4	100,0
Hayır	78,0	22,0	100,0
Toplam	76,2	23,8	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi Kartınız var mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, tasarruf etme eğilimlerine göre incelendiğinde; tasarruf edebilen katılımcıların % 71,6’sının, tasarruf edemeyen katılımcıların ise % 78’inin kredi kartı sahibi olduğu bilinmektedir. Hem tasarruf edip hem de kredi kartı kullanmayan katılımcılar % 23,8 iken, tasarruf edebilen ve kredi kartı kullanmayan katılımcıların oranı % 28,4’tür.

Kredi kartı sahibi olmak kişilerin daha kolay harcama yapmasına ve aylık harcama tutarlarının artmasına neden olmaktadır. Nitekim, harcamaları artan kişilerin tasarruf etmeleri de zorlaşmaktadır.

Günümüzde bir kredi aracı olarak da işlem gören kredi kartları, tüketiciler için alternatif bir borçlanma aracı hâline gelmiştir. Sağladığı kolaylıklar ile kredi kartı, tüketicilerin gelirlerinden fazla harcamalar yapmasını etkileyerek borçlanmayı arttırmaktadır.

6.3.3.6. Kredi Kartı Sahibi Olma İle Borç İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları

Günümüzde bir kredi aracı olarak da işlem gören kredi kartları, tüketiciler için alternatif bir borçlanma aracı hâline gelmiştir. Sağladığı kolaylıklar ile kredi kartı,

tüketicilerin gelirlerinden fazla harcamalar yapmasını tetikleyerek borçlanmayı arttırmaktadır.

Kredi kartı sahibi olmada borcun önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile borç ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.46’da verilmiştir.

Tablo 6.46: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Borç İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Borç Durumu	Kredi Kartı Olan (%)	Kredi Kartı Olmayan (%)	Toplam (%)
Borcu Olan	89,3%	10,7%	100,0
Borcu Olmayan	60,6%	39,4%	100,0
Toplam	76,2%	23,8%	100,0

Ankete katılan bireylerin kredi kartına sahip olma durumları ile “Borcunuz var mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde; borcu olan katılımcıların kredi kartına sahip olma eğilimlerinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Borcu olan katılımcıların % 89,3’ü, borcu olmayan katılımcıların ise % 60,6’sının kredi kartı bulunmaktadır.

Kredi kartı sahibi olmada ile kredi kartı kullanmanın zararlı olup olmadığı düşüncesinin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile kredi kartı kullanmanın zararlı olup olmadığı düşüncesi arasındaki ilişki araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.47’de verilmiştir.

Tablo 6.47: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Kredi Kartının Zararlı Olup Olmadığı Düşüncesi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartı kullanımının zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Kredi Kartı Olan (%)	Kredi Kartı Olmayan (%)	Toplam (%)
Kesinlikle katılmıyorum	93,9	6,1	100,0
Katılmıyorum	91,0	9,0	100,0
Kararsızım	67,6	32,4	100,0
Katılıyorum	61,5	38,5	100,0
Kesinlikle katılıyorum	56,0	44,0	100,0
Toplam	75,8	24,2	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, kredi kartı sahibi olma durumlarına

göre değerlendirildiğinde; bu soruya “Kesinlikle katılmıyorum” cevabı verenlerin % 93,9’unun kredi kartı sahibi olduğu görülmektedir. Kredi kartı sahibi olmayan katılımcıların % 44’ü kredi kartı kullanmanın zararlı olduğu düşüncesine “Kesinlikle katılıyorum” cevabını vermiştir.

Katılımcıların % 56’sının ise “Kesinlikle katılıyorum” ifadesini cevap olarak vermesine rağmen kredi kartına sahip olması, bireyin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılardan kurtulma amacıyla kredi kartına başvurmasından kaynaklanmaktadır.

Kredi kartı sahibi olmada ile tüketici kredisi kullanmanın önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile tüketici kredisi ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.48’de verilmiştir.

Tablo 6.48: Kredi Kartı Sahibi Olma İle Tüketici Kredisi Kullanma İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Tüketici kredisi kullandınız mı?	Kredi kartı olan (%)	Kredi kartı olmayan (%)	Toplam (%)
Evet	91,9	8,1	100,0
Hayır	54,5	45,5	100,0
Toplam	76,2	23,8	100,0

Ankete katılan bireylerin “Tüketici kredisi kullandınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, kredi kartı sahibi olmalarına göre incelendiğinde; tüketici kredisi kullanan katılımcıların % 91,9’unun kredi kartı sahibi olduğu, % 8,1’inin ise kredi kartı olmadığı görülmektedir.

Gelir düzeyleri mal ve hizmet ihtiyaçlarını karşılamaya uygun olmayan bireyler kredileri sayesinde geçimlerini sürdürmektedir. Özellikle borcu olanlar ve zor şartlarda geçinmeye çalışan kişiler için tüketici kredileri ve kredi kartları önemli hâle gelmektedir.

6.3.3.7. Kredi Kartı Sayısı Çeşitli Yapılarla İlişkisi

Kredi kartı sayısında cinsiyetin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı sayısı ile cinsiyet ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.49’da verilmiştir.

Tablo 6.49: Kredi Kartı Sayısı İle Cinsiyet İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Cinsiyet	Kişi sayısı	Kredi kartı sayısı ortalaması
Erkek	470	3,14
Kadın	292	1,53

Ankete katılan bireylerin sahip oldukları kredi kartı sayısı, cinsiyete göre incelendiğinde; erkek katılımcıların kadın katılımcılardan daha fazla kredi kartına sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Katılımcılardan kredi kartı olan 470 erkeğin sahip olduğu ortalama kredi kartı sayısı 3,14 iken, kredi kartı olan 292 kadının sahip olduğu ortalama kredi kartı sayısı 1,53'tür.

Kredi kartı sayısında yaşın önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı sayısı ile yaş ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.50'de verilmiştir.

Tablo 6.50: Kredi Kartı Sayısıyla Yaş İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Ortalama kredi kartı sayısı	Yaş ortalaması
2,52	37,52

Analiz sonuçlarına göre; ankete katılan bireylerin sahip olduğu kredi kartı sayısı üzerinde yaşın etkisinin olduğu saptanmıştır. Yaş ortalaması 37,52 olan katılımcıların sahip olduğu ortalama kredi kartı sayısı 2,52 seviyesindedir.

Kredi kartı sayısında ile eğitim düzeyinin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı sayısı ile eğitim düzeyi ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.51'de verilmiştir.

Tablo 6.51: Kredi Kartı Sayısı İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Eğitim Düzeyi	Kişi sayısı	Ortalama kredi kartı sayısı
Okuryazar olmayan	0	0
Okuryazar	8	2,375
İlkokul	61	2,869
Ortaokul	146	2,938
Lise	245	2,180
Üniversite	233	2,356
Lisansüstü	69	3,159

Ankete katılan bireylerin “Kaç tane kredi kartınız var?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde; eğitim düzeyi yükseldikçe sahip olunan kart sayısında artış görülmektedir. En çok kredi kartı sahibi olan katılımcıların 3,159 ile lisansüstü mezunlar olduğu görülmektedir. Kredi kartı kullanan ilkökul mezunu katılımcıların sahip olduğu kredi kartı sayısı 2,869, ortaokul mezunlarının 2,938, lise mezunlarının 2,180 ve üniversite mezunlarının 2,356 seviyesindedir.

Kredi kartı sayısında medeni hâlin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile medeni hâl ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.52’de verilmiştir.

Tablo 6.52: Kredi Kartı Sayısı İle Medeni Hâl İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Medeni Hâl	Kişi sayısı	Ortalama kredi kartı sayısı
Evli	524	2,739
Bekâr	221	1,919
Dul	7	2,571
Boşanmış	10	4,700

Ankete katılan bireylerin “Kaç tane kredi kartınız var?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, medeni hâle göre incelendiğinde; en çok kredi kartı olanların 4,700 ile boşanmışlar iken, en az kredi kartı olanlar 1,919 ile bekârlardır. Evli olanların sahip olduğu ortalama kredi kartı sayısı 2,739, dulların 2,571’dir.

Kredi kartı sayısında mesleğin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı sayısı ile meslek ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.53’de verilmiştir.

Tablo 6.53: Kredi Kartı Sayısı İle Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Meslek	Kişi sayısı	Ortalama kredi kartı sayısı
İşçi	192	2,021
Memur	123	2,333
Esnaf	167	3,257
Emekli	25	1,840
Ev Hanımı	47	1,511
Serbest Meslek	62	3,000
Profesyonel	108	3,111
İşsiz	31	1,258
Diğer	7	3,857

Ankete katılan bireylerin sahip oldukları kredi kartı sayısı, mesleğe göre incelendiğinde; en çok kredi kartı olan meslek grubunun profesyoneller olduğu görülmektedir. Ortalama kredi kartı sayısı profesyonellerde 3,111, esnaf olan kesimde 3,257, serbest meslek sahiplerinde 3,000 ve memurlarda 2,333’tür.

Kredi kartı sayısında gelirin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı sayısı ile gelir ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.54’de verilmiştir.

Tablo 6.54: Kredi Kartı Sayısı İle Gelir İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Ortalama kredi kartı sayısı	Ortalama gelir (₺)
2,52	3259,7

Ankete katılan bireylerin “Kaç tane kredi kartınız var?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, gelire göre analiz edildiğinde; ortalama geliri 3259,70 lira olan katılımcıların sahip oldukları ortalama kredi kartı sayısının 2,52 olduğu tespit edilmiştir.

Kredi kartı sayısında tüketici kredisi kullanmanın önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı sayısı ile tüketici kredisi ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.55’de verilmiştir.

Tablo 6.55: Kredi Kartı Sayısı İle Tüketici Kredisi Kullanma İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Tüketici kredisi kullandınız mı?	Ortalama kredi kartı sayısı
Evet	2,79
Hayır	1,92

Ankete katılan bireylerin sahip oldukları kredi kartı sayısı, “Tüketici kredisi kullandınız mı?” sorusuna vermiş oldukları cevaplara göre analiz edildiğinde; tüketici kredisi kullanmış olan katılımcıların sahip oldukları kredi kartı sayısının da çok olduğu görülmektedir. Tüketici kredisi kullanan katılımcıların sahip olduğu ortalama kredi kartı sayısı 2,79 iken, tüketici kredisi kullanmayan katılımcıların sahip olduğu kredi kartı sayısı 1,92’dir.

6.3.3.8. Planlı Davranış Biçimini Etkileyen Faktörler

Kredi kartı ile plansız harcama yapmada ile cinsiyetin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile plansız harcama yapma ile cinsiyet ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.56’da verilmiştir.

Tablo 6.56: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Cinsiyet İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Cinsiyet		
	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam (%)
Hiçbir zaman	58,3	38,4	50,7
Bazen	34,7	36,6	35,4
Genellikle	7,0	25,0	13,9
Toplam	100,0	100,0	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, cinsiyete göre incelendiğinde; erkeklerin % 58,3’ünün, kadınların ise % 34,4’ünün “Hiçbir zaman” cevabını verdiği gözlemlenmiştir. Erkeklerin % 72’si, kadınların % 25’i kredi kartı kullanmalarının plansız harcama yapmalarına “Genellikle” yol açtığını ifade etmiştir. Tablo 6.56’dan da anlaşıldığı gibi, kadın tüketicilerin erkeklere göre harcamalarını düşünmeden yaptıkları gözlemlenmiştir.

Kredi kartı ile plansız harcama yapmada yaşın önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile plansız harcama yapma ile yaş ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.57’de verilmiştir.

Tablo 6.57: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Yaş İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları***

Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Kişi sayısı	Yaş ortalaması
Hiçbir zaman	386	37,259
Bazen	270	35,944
Genellikle	106	34,953

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, yaşa göre analiz edildiğinde; katılımcıların yaşları ilerledikçe kredi kartı kullanımının plansız harcama yapmalarına neden olmadığı görülmektedir. Bu soruya “Hiçbir zaman” cevabı verenlerin yaş ortalaması 37,259, “Genellikle” cevabı verenlerin yaş ortalaması 35,944 ve “Genellikle” cevabı verenlerin yaş ortalaması 34,953 olarak gözlemlenmiştir. Sonuç olarak; tüketicilerin yaşları büyüdükçe kredi kartlarını daha bilinçli kullandıkları görülmektedir.

Kredi kartı ile plansız harcama yapmada eğitim düzeyinin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile plansız harcama yapma ile eğitim düzeyi ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.58’de verilmiştir.

Tablo 6.58: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Eğitim Düzeyi İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları***

Eğitim Düzeyi	Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?			
	Hiçbir zaman (%)	Bazen (%)	Genellikle (%)	Toplam (%)
Okuryazar	,8	1,5	,9	1,0
İlkokul	8,3	7,0	9,4	8,0
Ortaokul	17,4	21,1	20,8	19,2
Lise	29,8	33,0	38,7	32,2
Üniversite	31,6	30,0	28,3	30,6
Lisansüstü	12,2	7,4	1,9	9,1
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, eğitim düzeyine göre analiz edildiğinde; bu soruya “Hiçbir zaman” cevabı verenlerin % 31,6’sının üniversite mezunu, % 29,8’inin ise lise mezunu olduğu görülmektedir. “Bazen” cevabı verenlerin % 33’ünün lise mezunu, “Genellikle” cevabı verenlerin ise % 38,7 lise mezunu olduğu görülmektedir.

Kredi kartı ile plansız harcama yapmada mesleğin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile plansız harcama yapma ile meslek ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.59’da verilmiştir.

Tablo 6.59: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Meslek İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Meslek	Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?			
	Hiçbir zaman (%)	Bazen (%)	Genellikle (%)	Toplam (%)
İşçi	40,6	37,5	21,9	100,0
Memur	56,1	35,8	8,1	100,0
Esnaf	61,1	31,1	7,8	100,0
Emekli	48,0	36,0	16,0	100,0
Ev Hanımı	34,0	42,6	23,4	100,0
Serbest Meslek	41,9	40,3	17,7	100,0
Profesyonel	62,0	28,7	9,3	100,0
İşsiz	41,9	48,4	9,7	100,0
Diğer	42,9	28,6	28,6	100,0
Toplam	50,7	35,4	13,9	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, mesleklere göre incelendiğinde; “Hiçbir zaman” cevabını verenlerin % 62 ile profesyoneller olduğu görülmektedir. Profesyonel meslek sahiplerinin lisans ve lisansüstü eğitime sahip oldukları göz önüne alındığında, rasyonel hareket ediyor olmaları beklenen bir durumdur.

“Hiçbir zaman” cevabını verenlerin % 61,1’i esnaf, % 56,1’i memurlar, % 48’i emekliler, % 41,9’u da serbest meslek sahipleridir. Bu cevabı vermelerinde,

özellikle borcu bulunanlar için, daha fazla borca girme korkusu ile hareket etmeleri de önemli bir faktördür.

Bu soruya “Genellikle” cevabını verenlere bakıldığında; % 23,4 ile ev hanımları ilk sırada yer almaktadır. Kadınların alışveriş merakı ve gördüğünü alma istekleri plansız hareket etmelerine neden olabilmektedir.

Bireyler, kredi kartı kullanımı konusunda; gelirlerine uygun hareket etmemeleri sonucu kredi kartını bilinçsiz bir şekilde kullanmaktadır.

Kredi kartı ile plansız harcama yapmada gelirin önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile plansız harcama yapma ile gelir ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.60’da verilmiştir.

Tablo 6.60: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Gelir İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları**

Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Kişi sayısı	Gelir ortalaması (₺)
Hiçbir zaman	386	3706,964
Bazen	270	3437,667
Genellikle	106	3005,660

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, gelire göre analiz edildiğinde; gelir arttıkça katılımcıların “Hiçbir zaman” cevabı verdiği gözlemlenmektedir. Bireyler, gelirlerinde artış olduğunda harcamalarını kredi kartı ile borçlanarak gerçekleştirmeyip, bilinçli satın alma davranışı bulunmaktadır. “Genellikle” cevabı verenlerin gelir ortalaması 3005,660 lira, “Bazen” cevabı verenlerin gelir ortalaması 3437,667 lira ve “Hiçbir zaman” cevabı verenlerin gelir ortalaması ise 3706,964 liradır.

Kredi kartı ile plansız harcama yapmada tasarrufun önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile plansız harcama yapma ile tasarruf ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 6.61’de verilmiştir.

Tablo 6.61: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Tasarruf Etme İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları*

Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Tasarruf edebilen (%)	Tasarruf edemeyen (%)	Toplam (%)
Hiçbir zaman	33,7	66,3	100,0
Bazen	21,1	78,9	100,0
Genellikle	16,0	84,0	100,0
Toplam	26,8	73,2	100,0

Ankete katılan bireylerin “Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar, tasarruf etme durumlarına göre değerlendirildiğinde; tasarruf edebilen katılımcıların, kredi kartı kullanımında daha dikkatli davrandığı görülmektedir. Tasarruf edebilen katılımcıların % 33,7’si kredi kartı kullanmalarının hiçbir zaman plansız harcama yapmalarına neden olmadığını, % 16’sı ise genellikle plansız harcama yapmalarına neden olduğunu ifade etmiştir.

Tasarruf edemeyen katılımcıların ise % 66,3’ü bu soruya “Hiçbir zaman” cevabı verirken, % 78,9’u “Bazen”, % 84’ü “Genellikle” cevabını vermiştir. Gelir düzeyi tasarruf etmeye müsait olduğu hâlde birey tasarruf edemiyor ve kredi kartı kullanmada plansız davranış sergiliyorsa para kontrolünün olmadığı ve bilinçli tüketim davranışı sergilemediği ortaya çıkmaktadır.

Kredi kartının harcamayı teşvik etmesi ile bilinçsiz satın alma davranışında bulunan birey, kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşayıp daha fazla borçlanmaktadır.

Kredi kartı ile plansız harcama yapmada borcun önemli olup olmadığını tespit etmek için kredi kartı ile plansız harcama yapma ile borç ilişkisi araştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 5.62’de verilmiştir.

Tablo 6.62: Kredi Kartı Kullanımının Plansız Harcamaya Yol Açması İle Borç İlişkisini Belirlemeye Yönelik Analiz Sonuçları**

Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Borçluluk Durumu		
	Borcu olan (%)	Borcu olmayan (%)	Toplam (%)
Hiçbir zaman	59,6	40,4	100,0

Bazen	66,7	33,3	100,0
Genellikle	70,8	29,2	100,0
Toplam	63,6	36,4	100,0

Ankete katılan bireylerin kredi kartı kullanmalarının plansız harcama yapmalarına neden olup olmadığı sorusuna vermiş olduğu cevaplar, borç durumlarına göre değerlendirildiğinde; “Hiçbir zaman” cevabını verenlerin % 40,4’ünün borcu bulunmazken, % 59,6’sının borcu bulunmaktadır. Gelir düzeyi düşük olan kişi, geçim sıkıntısı yaşadığı zaman az maliyetle borçlanma seçeneğine yönelmektedir. Bu bağlamda; kredi ve kredi kartları tüketicilere ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra, borcunu aza indirmek ve daha fazla borçlanmamak isteyen birey kredi kartını kullanırken bilinçli hareket edip, plansız harcamama yapmamaktadır.

Borçlu kişiler, zorunlu hâller dışında, bütçelerini kontrollü kullanmayan kimselerdir. Gelirleri ile harcamaları arasında dengeyi kuramayan birey, kredi kartı ile henüz elde edemediği parayı harcarken kendini kârlı görmektedir. Borcu olanların % 63,6’sı kredi kartı kullanmalarının “Genellikle” plansız harcama yapmalarına neden olduğunu ifade etmiştir. Sonuç olarak; kredi kartı kullananların savurgan ve hesapsız davranmaları sonucunda borçluluk durumlarının arttığı görülmektedir.

6.3.3.9. Araştırmanın Diğer Bulguları

Bu çalışmada öncelikli olarak tüketicilerin temel demografik özelliklerinden yola çıkarak, bu özellikler ile kredi ve kredi kartı ile alakalı birçok kategorik ve sayısal değişken arasında anlamlı ilişkiler olup olmadığı araştırılmıştır. Temel demografik özelliklerden olan cinsiyet, yaş, medeni hâl, eğitim düzeyi, sahip olunan çocuk sayısı, meslek ve gelir gibi birçok değişkenle kredi ve kredi kartı arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Katılımcıların elde ettikleri toplam gelir ile tasarruf edebilme durumu ve aylık ortalama tasarruf miktarı, tüketici kredisi ödeme miktarı, vadesi ve tekrar kredi kullanma düşüncesi, kredi kartı sayısı ve kredi kartı ile yaptığı aylık ortalama harcama tutarı, kredi kartı borcu ve kredi kartı ile yaptıkları alışverişlerde tercih

ettikleri taksit seçenekleri arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bunun yanı sıra gelir, kredi kartı kullanma nedenleri ve tüketici kredilerinin kullanıldığı yerlerde de belirleyici bir değişkendir.

Ankete katılan bireylerin tasarruf edebilme durumları ile yaş, eğitim düzeyi, medeni hâl, sahip olunan çocuk sayısı ve meslek, elde edilen gelir ve ek gelir, borçlu olma durumu, tüketici kredisi kullanma, kredi kartı sahibi olma, kredi kartı ile yapılan aylık ortalama harcama tutarı, kredi kartı borcunun bulunması ve kredi kartı ile yapılan harcamalarda tercih edilen taksit seçeneği arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Ayrıca temel demografik değişkenler ve hanehalkının para piyasalarına erişim araçlarından olan kredi, kredi kartı ve kredi kartı sayısı, kredi kartı ile yapılan harcamalardaki taksit seçeneklerinin kredi kartı ile yapılan aylık ortalama harcama miktarını etkilemektedir.

Anket katılımcıların harcamalarında tercih ettiği taksit seçenekleri ile cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni hâl, sahip olunan çocuk sayısı ve meslek, gelir, tasarruf edebilme ve borç durumları, kredi kullanma ve kredi kartı sahibi olma arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Katılımcıların tüketici kredisi ve kredi kartı kullanmayı tercih etme nedenleri ile yaş, eğitim düzeyi, medeni hâl, sahip olunan çocuk sayısı ve meslek, gelir, tasarruf edebilme ve borçluluk durumu, kredi kartı ile aylık ortalama harcama miktarı, kredi ve kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşama hâlleri arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Borçlanma ve borçlanmada sahip olunan çocuk sayısının önemli olup olmadığı arasındaki ilişki analiz edilmiş ve çocuk sayısının borçlanma üzerinde etkili olmadığı sonucuna varılmıştır.

Tüketici kredisi kullanan ve şu anda da ödemesi devam eden kredi kullanıcılarının tercih ettikleri vade ve aylık ödeme miktarı ile yaş dışındaki temel demografik değişkenler ve tekrar tüketici kredisi alma düşüncesi, kredi kartı ile

yapılan aylık ortalama harcama miktarı, fatura ödemelerinde sıkıntı yaşama hâli ve borç durumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Borçlanma ve borçlanmada yaşın önemli olup olmadığını tespit etmek için yaş ile borç ilişkisi araştırılmış ve katılımcılardan borcu olan 543 kişinin yaş ortalaması 37,80, borcu olmayan 457 kişinin yaş ortalaması ise 37,20 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılanların yaş durumunun borçlu olma ile belirgin bir ilişkisinin olmadığı ve yaşın borçlanmada etkili olmadığı söylenebilir; çünkü borçlu olanlarla, olmayanların yaşları arasında belirgin bir fark bulunmamaktadır.

Bireylerin kredi kartı kullanımındaki tutumu ile cinsiyet ve tasarruf miktarı arasındaki ilişki analiz edildiğinde; cinsiyet ayrımının kredi kartı kullanmanın zararlı olup olmadığı düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tüketici kredisi kullanma ile çocuk sayısı ve gelir arasındaki ilişki incelendiğinde; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Kredi kartı sahibi olmada ile tasarruf edilen miktarın önemli olup olmadığını öğrenmek için değişkenler arasındaki ilişki test edilmiş ve anlamlı bir sonuç bulunmamıştır.

Kredi kartı sayısı ile kredi kartı kullanmanın zararlı olup olmadığı düşüncesi ve kredi kartı sayısı ile çocuk sayısı arasındaki ilişki analiz edilmiş; değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

Kredi kartı ile plansız harcama yapma ile medeni hâl, çocuk sayı: gelir değişkenleri arasındaki ilişki test edilmiş; anlamlı bir sonuç bulunma

SONUÇ

Türkiye’de özellikle 2000’li yıllardan sonra hızla artan bireysel kredilerin artış nedenlerinin ve hanehalkı üzerindeki etkilerinin araştırılması büyük önem arz etmektedir.

Hanehalkının finansal piyasa türlerinden olan para piyasası araçlarıyla olan ilişkisini belirlemeye yönelik yapılan çalışmada; bireysel kredilerin kullanımını etkileyen faktörler ve hanehalkı üzerindeki etkilerine ilişkin mevcut veriler ile genel bir sonuca varılmıştır.

Son yıllarda bankaların kredi tüketicilere kredi verme iştahının ile hanehalkının artan kredi talebi ve kredi kullanımının borçlanma durumuna etkisini anlamak için; hanehalkının ise bireysel kredi talebini etkileyen talep dinamikleri açıklanmıştır.

Bireysel kredilerin arzını etkileyen unsurlar kredi maliyetleri, para politikaları, rekabet ortamı, yasal düzenlemeler iken, hanehalkının kredi talebini etkileyen unsurların başlıcaları iş ve gelir olanakları, faiz oranları, tüketici güven endeksidir.

Finansal serbestleşme ile para piyasalarından yararlanabilen hanehalklarının, kredi kısıtlarının ortadan kalkmasıyla hanehalklarının harcamaları da artmış ve satın alma davranışları değişmiştir.

Çalışmada Türkiye’de ve Zonguldak’taki hanehalkının sosyal ve ekonomik yapısı incelenmiştir. Nüfusun yoğun olduğu ülkemizde işgücüne katılım oranı düşüktür. Eğitim düzeyi yüksek olan bireyler bile iş bulma konusunda zorlandığından ülkemizde işsizlik ciddi bir sorundur. Ayrıca uygulanan ekonomi politikaları, enflasyon, vergi ve faiz politikaları, ekonomide yaşanan istikrarsızlar gelir dağılımının bozulmasına ve bireylerin gelirlerinin düşmesine neden olmaktadır. Bu durumda mevcut gelirleri ile geçinemeyen bireyler borçlanmaya başvurmaktadır. Finansal piyasalara erişimden önce eş, dost ve akrabalarından borç para almayı tercih eden bireyler finansal dışlanmanın ortadan kalkmasıyla finansal piyasa araçları üzerinden borçlanmayı tercih etmeye başlamıştır. Bankaların düşük faiz ve vadeye yayma gibi cazip fırsatları ile bireylerin krediye olan talepleri artmıştır. Kredi fırsatları ile gelecekteki gelirleri üzerinden tüketim yapmaya başlayan bireylerin tasarruf oranlarında da azalmalar meydana gelmiştir. Özellikle son yıllarda tüketici kredisi ve kredi kartlarındaki artışlara bakıldığında hanehalkı borçluluğunun da hızla arttığı gözlemlenmiştir.

Bankaların düşük faiz ile yurtdışından aldıkları kredileri; bireysel kredilerden elde edilen komisyon, hizmet gelirleri, kredilerin aylık taksitler hâlinde tahsil edilmesinin sağladığı likidite kolaylığı ve kredi teminatlarının kolay nakde çevriliyor olması gibi bankalara daha fazla kâr elde etme fırsatları ile bankalar yurtdışı kaynaklı fonlarını bireysel krediler olarak müşterilerine sunmaktadır. Cari gelirlerinin düşük olması ve ihtiyaçlarını karşılamaya yetmemesi, enflasyon karşısında maaşlarının korunmaması, bireylerin borçlanmasına özellikle düşük gelir grubundakilerin de aşırı borçlanmasına neden olmaktadır.

Tüketici kredisi ve kredi kartı kullanımını etkileyen faktörleri tespit etmek için yapılan anket uygulaması sonucunda cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek, sahip olunan çocuk sayısı, hanehalkı büyüklüğü ve gelir düzeyinin en önemli faktörler olduğu tespit edilmiştir.

Kadınlara nispeten erkeklerin, yaşça büyük ve eğitim düzeyi düşük, medeni hâli boşanmış ve evli olan bireylerin daha çok tüketici kredisi kullandığı saptanmıştır. Ayrıca sabit bir geliri olmayan esnafların ve gelir düzeyi düşük olup, borçlu olanların tüketici kredisi kullanma eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. İhtiyaçlarını karşılayamayıp, geçimlerini sürdürmek için kredileri çare olarak gören bireyler, vade günü geldiğinde ödemelerinde sıkıntı yaşadıklarından dolayı gittikçe artan kredi borçlarını kapamak için yine kredilere yönelmektedir. Bunun yanı sıra haciz durumu ile karşı karşıya kalmalarına rağmen bazı bireylerin yine krediye başvurmayı düşünmeleri içinde buldukları ekonomik şartların zorluğunu göstermektedir.

Analiz sonuçlarına göre; kredi kartı kullanmayı daha çok erkekler tercih etmektedir. Yaşça büyük olanların kredi kartı kullanımının zararlı olduğuna karşı olan tutumları, yaşlıların kredi kartı kullanmamayı tercih etmemelerini açıklamaktadır. Genç ve orta yaşlarda olan bireylerin ileriye dönük olumlu beklentileri (borçlarını ödeme düşünceleri) bu yaş grubunun kredi kartı kullanımlarının yüksek olmasına neden olmaktadır. Ayrıca eğitim düzeyi yüksek olan bireyler, eğitimlerine paralel olarak sahip oldukları meslekler ile yüksek gelir grubunda yer almakta ve kredi kartını “Nakit taşımanın zorlukları” gibi nedenlerden

dolayı kullanmaktadır. Ancak eğitim düzeyi düşük olup, kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünen katılımcılarında kredi kartı kullandıkları ve sahip oldukları kredi kartı sayısının fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu çelişki, düşük gelir grubunda olan bu bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak ve hayat standartlarını devam ettirmek için başka çareleri olmadığından kaynaklanmaktadır.

Planlı satın alma davranışında bulunanlar için tüketici kredisi ve kredi kartı kullanımı hayat şartlarına kolaylık sağlarken; plansız harcama yapan bireyler için büyük sorun teşkil etmekte ve ekonomilerine zarar vermektedir.

Borçlanma ve aşırı borçluluk bireysel kredilerin kullanımını arttırsa da bilinçli tüketiciler borç kullanımında düşürücü faktör olmaktadır. Hemen hemen her ülkede borçlu hane sayısı ile borçlanma oranı yüksektir. Borçla ortaya çıkan sorunlar tüm yaş gruplarını ve tüm gelir gruplarını etkilemektedir. Bu yüzden gelir, yoksulluğun iyi bir göstergesidir. Yoksulluğun var olmasına sebep olan borçluluk durumu, yoksulluğun sürdürülmesi için de önemli bir faktördür. Düşük gelir ve yoksullukla aşırı borçluluk arasında örtüşme vardır.

Öneriler

Küreselleşme ile artan likidite, ekonomideki istikrar ortamı, enflasyon ve faiz oranları bireysel kredi talebini etkileyen önemli unsurlardandır. Özellikle son dönemlerde bireysel kredilerde meydana gelen hızlı artış hem hanehalkı borçluluğu hem ekonominin geleceği için takip edilmesi önem arz eden bir konudur. Bankaların düşük faiz ve uzun vade cazibesi, portföy çeşitlendirmesi özellikle düşük gelir grubundakiler için finansman desteği sağlayan bireysel kredilerin talebini arttırmaktadır.

Krediler ile borçlanarak harcamalarını gerçekleştiren hanehalklarının yeni ortaya çıkan finansman ihtiyaçlarına ek olarak mevcut borçları için yeni bireysel kredilere başvurmaktadır. Bu durumda hanehalkı borç yükünün artmasına ve aşırı borçlanmalarına neden olmaktadır.

Finansal sistemin en büyük oyuncusunun bankalar olduğu göz önünde bulundurulduğunda; bankacılık sisteminde yaşanacak sorunların makroekonomik sağlamlığı da olumsuz etkileyeceği bilinmektedir. Bu yüzden bankalar kredi kaynaklı problemler ile karşılaşmamak için bireysel kredilerdeki artışlardan kaynaklanan risklerin belirlenmesi, bankacılık sistemi ve hanehalkı açısından bu risklerin ele alınmasını ve gerektiğinde otoriteler, ilgili kurumlar ve bankalarca önlemlerin alınması gerekmektedir.

Ülkemizde hâla kredi ve kredi kartı kullanıcıları merkezi sistemden izlenememektedir. Bu nedenle bazı tüketicilerde çok sayıda kredi kartı mevcuttur. Bu tür kart sahiplerinin de özellikle düşük gelir grubundaki tüketicilerin olması bankalar açısından büyük bir risk oluşturmaktadır. Bu alanda gerekli düzenlemeler yapılarak, bu sorunun ortadan kalkması sağlanmalıdır.

Kredinin tüketiciye maliyetinin belirlenmesinde faizin anaparaya ne şekilde tahakkuk ettirileceği, erken ödeme hâlinde kredi verence yapılması zorunlu indirimin ne oranda hangi yöntemle yapılacağı ve yıllık maliyet oranının nasıl hesaplanacağı kanunla belirlenmeli ve tüketiciler bilgilendirilmelidir.

Bankaların kredilendirme kampanyaları, düşük faiz uygulamaları ve özellikle düşük gelir gruplarının kredilendirmeyle tüketime özendirilmesi kredi ve kredi kartı kullanıcılarının ekonomik durumlarının kötüleşmesine neden olmaktadır. Bireysel kredilerin en çok tercih edilen araçlarından biri olan kredi kartlarının kullanımının hızla yaygınlaşmaktadır. Gelirleri ve aylık ortalama harcama miktarları kadar borçları bulunduğu hâlde kredi kartı kullanımının sürdürülmesi, bu konuda tüketicilerin yeterince bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir.

Tüketicinin satın alma davranışını etkileyen reklam ve çeşitli promosyonlar da kredi kartı sahiplerinin ödeme güçleri üzerinde harcama yapmalarına neden olmaktadır. Bu durumda en fazla zarar gören taraf bankalar değil tüketiciler olacaktır.

Rasyonel kullanılmadığında ödenecek olan yüksek faiz oranı ve işlem bedelleriyle daha da borçlu hâle gelecek olan hanehalkları, ödeyemeyecekleri borç

yükü altına girmemek için yapacakları harcamalarda gelirini, kartlarının limitlerini, faiz oranlarını dikkate almalıdır.

Kredi kartları bilinçli kullanıldığı takdirde yaşamı kolaylaştıran bir ödeme aracıdır ve bu amaç dışında kullanılmaya başlandığında tüm toplumu etkileyen bir sorun hâline gelmektedir. Bu yüzden kredi kartı kullanımı konusunda toplumun bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda; devlet ile tüm sivil toplum kuruluşları işbirliği yaparak, bilgilendirme ve bilinçlendirme toplantıları, seminerler, paneller, konferanslar düzenlemelidir ve bu tür etkinliklere yerel yönetimler, tüketici dernekleri, meslek odaları vb. aktif rol ve görev üstlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Afşar, Aslı (2007); "Finansal Gelişme İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki," *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 36, Ekim 2007.
- Akdoğan, M. Şükrü (1990); "Kredi Kartları ve Kayseri'de Kredi Kartları Kullanımı," *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Araştırma Yayınları*, No. 1, Kayseri.
- Altan, M. ve E. Göktürk (2008); "Türkiye'de Memurların Kredi Kartı Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 39, s. 110-127.
- Atik, Selda (2009); "Post Otistik İktisat Çerçevesinde Küresel Ekonomik Kriz Ve Neo-Klasik İktisat İlişkisi," *Eskişehir, Türkiye*, 17-19 Haziran.
- Bakanlar Kurulu 2014 Yılı Programı (2013); www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/11/20131102M1-1.docx, (Erişim Tarihi: 14.07.2014).
- Bankalar Birliği Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Finansal Türkiye Haritası, <http://ebulten.bddk.org.tr/haritalama/harita.aspx>, (Erişim Tarihi: 12.04.2014).
- BDDK (2007); *Finansal Piyasalar Raporu*, Aralık 2007, Sayı 8.
- BDDK (2008); *Finansal Piyasalar Raporu*, Aralık 2008, Sayı 12.
- BDDK (2009); *Finansal Piyasalar Raporu*, Aralık 2009, Sayı 16.
- BDDK (2010); *Finansal Piyasalar Raporu*, Aralık 2010, Sayı 20.
- BDDK (2011); *Finansal Piyasalar Raporu*, Aralık 2011, Sayı 24.
- BDDK (2012a); *Finansal Piyasalar Raporu*, Eylül 2012, Sayı 27.
- BDDK (2012b); *Finansal Piyasalar Raporu*, Aralık 2012, Sayı 28.
- BDDK (2013); *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görümü*, 2014-1
- BDDK (2014a); *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görümü*, 2014-2.
- BDDK (2014b); Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri, Haziran 2014, https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/13364tbs_temel_gostergeler.pdf, (Erişim Tarihi: 20.08.2014).
- BDDK (2014c); http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Istatistiki_Veriler/Istatistiki_Veriler.aspx, (Erişim Tarihi: 12.04.2014).
- BKM, (2014); Raporlar ve Yayınlar, <http://www.bkm.com.tr/donemsel-bilgiler.bkm>, (Erişim Tarihi: 24.06.2014).
- BKM (2011); (Bankalar Arası Kart Merkezi), <http://www.bkm.com.tr/yillaragore-istatistiki-bilgiler.aspx> (Erişim Tarihi: 07.03.2011)
- Başaran, B., G. Budak ve H. Yılmaz (2012); "Kredi Kartlarına Olan Bireysel Tutum Farklılıklarının Analizi," *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, No 1, s. 61-72.

- Boylu, A., G. Günay ve G. Terzioğlu (2007); "Ailelerin Bankalarca Sağlanan Tüketici Kredilerini Kullanma Durumlarının İncelenmesi," *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-dergi*, 15 Ağustos 2007, ISSN 1304-2823.
- Ceylan, Ali ve Turhan Korkmaz (2006); *Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi*, 3. Baskı, Ekin Kitapevi, Bursa.
- Collins, D. (2008); "Debt And Household Finance: Evidence From The Financial Diaries," *Development Southern Africa*, Sayı 25, s. 469-479.
- Çakmak, A. Çağlar ve S. Yurtsever (2012); "Kredi Kartının Plansız Satın Alma Davranışına Etkisi: Karabük Üniversitesi Akademik Personeline Yönelik Bir Uygulama," *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, (ISSN: 2147-0626), Cilt 1, No. 4.
- Çavuş, M. Fedai (2006); "Bireysel Finansmanın Temininde Kredi Kartları: Türkiye'de Kredi Kartı Kullanımı Üzerine Bir Araştırma," *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 15, s. 173-187.
- Daniels, Reza (2001); "Consumer Indebtedness Among Urban South African Households: A Descriptive Overview," *Development Policy Research Unit University of Cape Town*, DPRU Working Paper, No. 01/55.
- Durkin, T.A. (2000); "*Credit Cards: Use and Consumers Attitudes: 1970-2000*," <http://www.federalreserve.gov/pubs/bulletin/2000/0900lead.pdf>, (Erişim Tarihi:18.02.2011).
- Durukan, T., H. Elibol ve M. Özhavzalı (2005); "Kredi Kartlarındaki Taksit Uygulamasının Tüketicinin Harcama Alışkanlıkları Üzerindeki Etkisini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma (Kırıkkale İli Örneği)," *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 13, s. 143-153.
- Eken, M. H. (2008); "Tüketicilerin Aşırı Boçluluk ve Finansal Dışlama Nedenleri," *Maliye Finans Yazıları*, Sayı 79, Nisan.
- Engelbrecht, L. (2003); "Personal Debt is "Silent Crisis" for Economy," *Business Day*, 2 Nisan 2003.
- Fan, Jessie X. (2000); "Linking Consumer Debt and Consumer Expenditures: Do Borrowers Spend Money Differently," *Family and Consumer Sciences Research Journal*, Cilt 28, Sayı 3, Mart 2000.
- Göktaş, Çağrı (2012); "*Kredi Kartları Hukuku ve Bankacılık Uygulaması*," Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Gül, H. E. ve Bora Çevik (2014); "*2010 ve 2012 verileriyle Türkiye'deki İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması*," İktisadi Araştırmalar Bölümü, Şubat 2014, <http://ekonomi.isbank.com.tr/>
- Hurwitz, Ingrid ve John Luiz (2007); "Urban Working Class Credit Usage and Over-Indebtedness in South Africa," *Journal of Southern African Studies*, Cilt 33, Sayı 1, Mart 2007.

- İnağ, N. (1990); "Tüketici Kredileri," *Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Tebliği*, 9011. <http://www.tcmb.gov.tr/research/discus/9011tur.pdf>
- İnsan ve Hayat Dergisi (2014); *İnsan ve Hayat Dergisi*, <http://insanvehayat.com/finans-piyasasini-tanimak/>, (Erişim Tarihi: 21.02. 2014).
- İşlek, M. Sami (2012); "*Sosyal Medyanın Tüketici Davranışlarına Etkileri: Türkiye'deki Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma*," Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Karaman.
- Kaçar, Ali (2004); "*Bireysel Bankacılık Hizmetleri, Bireysel Bankacılığın Geleceği ve Eskişehir'de Bireysel Bankacılığın Bugünü ve Geleceği Üzerine Bir Araştırma*," Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kalkan, Altan (2011); "Kişisel Tutum, Öznel Norm ve Algılanan Davranış Kontrolünün Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama," *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 2011/2, Sayı 14.
- Kalkınma Bakanlığı (2014); "Ekonomik Gelişmeler", <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/EkonomikGelistmeler.aspx>
- Kamleitner, B., B. Hornung ve E. Kirchler (2010); "*Over-indebtedness and The Interplay of Factual and Mental Money Management: An Interview Study*," CGR Working Paper 34, Nisan 2010.
- Kapağan, Gönül (2004); "*Bağlı Tüketici Kredileri*," Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaptan, Ö. Burak (2011); "*Bireysel Kredilerin Risk ve Tüketici Davranışı Açısından Analizi*," Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karahan, F. G. ve B. Çakmak (2011); *Türkiye Kredi Kartı Sektöründeki Gelişmeler*, Aysan, A.F. (Ed.) Türkiye'de Kredi Kartı Piyasası, Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, s. 31-60.
- Karamustafa, Kurtuluş ve D. Mehmet Biçkes (2003); "Kredi Kartı Sahip ve Kullanıcılarının Kredi Kartı Kullanımlarını Değerlendirmeye Yönelik Bir Araştırma: Nevşehir Örneği," *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 15, Sayı 2, s. 91-113.
- Kaya, Feridun (2009); "Türkiye'de Kredi Kartı Uygulaması," *Türkiye Bankalar Birliği*, Yayın No. 263, İstanbul, s. 118-123.
- Kayhan, Selim (2013); *Bankalarda Kredi Yönetimi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, No. 2531, Eskişehir.
- Kaynak, E., O. Küçükkemiroğlu ve A. Özmen (1995); "Correlates of Credit Card Acceptance and Usage In An Advanced Developing Middle Eastern Country," *Journal of Service Marketing*, Cilt 9, Sayı 4, s. 52-63.

- Kılınc, N. ve Nazlı Karaoğlu (2014); "Tüketim Toplumu ve Bireysel Krediler; Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme," International Conference in Economics, Eylül 03-05.
- Kızılgın, Yıldırım (2009); "Tüketicilerin Kredi Kartı Marka Tercih Nedenlerinin Kümeleme Analizi İle İncelenmesi: Muğla Örneği," *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, s. 93-110.
- Kızılgöl, Ö. Ayvaz ve Ç. Demir (2010); Türkiye'de Yoksulluğun Boyutuna İlişkin Ekonometrik Analizler, *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, s. 21-32.
- Kükrer, Nilay (2006); "*Kredi Kartı Kullanımını Etkileyen Sosyo-ekonomik Faktörlerin Analizi: Burdur İli Örneği*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Isparta.
- Lea, S.E.G., P. Webley ve C. M. Walker (1995); "Psychological Factors in Consumer Debt: Money Management, Economic Socialization, and Credit Use," *Journal of Economic Psychology*16, s. 681-701.
- Manktelow, R. ve M. Hegarty (2004); "Debt, Consumerism and Disadvantage," *Western Health Action Zone and the Ballymagroarty and Hazelbank Community Partnership Report*, 24.06.2011.
- Naerum, Kathrine (2012); "A Study From the Western Cape, South Africa, Consumer Credit Usage And Over-Indebtedness In Low-Income Households," *Submitted at the Institute of Development Research and Development Policy, Ruhr-Universität Bochum*, Cape Town, South Africa.
- Oktay, E., Ü. Özen ve Ö. Alkan (2009); "Kredi Kartı Sahipliğinde Etkili Olan Faktörlerin Araştırılması: Erzurum Örneği," *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 24, Sayı 2, s. 1-22.
- Özkul U, Fatma ve Gülçin Tapşın (2010); "Kredi Kartı Kullanımı ile Kullanılabilir Gelirin Tüketim Üzerindeki Etkisi ve Türkiye Ekonomisi Üzerine Bir Ampirik Çalışma," *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 47, s.138-153.
- Parlak, B. Şenel (2001); "*Tüketici Kredisinden Doğan Hukuki Uyuşmazlıklar ve 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uygulaması*," Uzmanlık Tezi, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Prinsloo, J.W. (2002); "*Household Debt, Wealth and Saving*. Quarterly Bulletin," Aralık 2002, Pretoria: South African Reserve Bank.
- Savaşçı, İ. ve R. Tatlıdil (2006); "Bankaların Kredi Kartı Pazarında Uyguladıkları CRM (Müşteri İlişkileri Yönetimi) Stratejisinin Müşteri Sadakatine Etkisi," *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, s. 62-73.
- TBB (2014); Banka ve Sektör Bilgileri, İstatistik Raporlar, <http://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistik-raporlar/haziran--2014---tuketici-kredileri-ve-konut-kredileri-/1369>, (Erişim Tarihi:10.05.2014).

- TCMB (2012); *Finansal İstikrar Raporu*, Kasım 2012, Sayı 15.
- TCMB (2013); *Finansal İstikrar Raporu*, Kasım 2013, Sayı 17.
- TCMB (2014); *Finansal İstikrar Raporu*, Mayıs 2014, Sayı 18.
- Tekirdağ, Arda (2009); “*Türkiye’de Bireysel Kredi Artışı ve Risk Analizi*,” Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ankara, Haziran 2009.
- TİSK (2014); *TİSK Aylık Ekonomi Bülteni*, Nisan 2014, Sayı 62, www.tisk.gov.tr.
- Torlak, Ömer (2002); “Kredi Kartı Kullanımının Satın alma Alışkanlıklarına Etkileri Üzerine Eskişehir’de Bir Araştırma”, *Yönetim-İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi*, Cilt 13, Sayı 41, s. 67-78.
- Tugay, O. ve N. Başgül (2007); “Önemli Bir Finansman Kaynağı Olarak Kredi Kartları: Kredi Kartlarının Kart Sahiplerinin Harcamaları Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Burdur İlinde Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 3, s. 215-226.
- Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi, İstatiki Bilgiler (2014); http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Istatistiki_Veriler/Istatistiki_Veriler.aspx, (Erişim Tarihi: 02.08.2014).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2014a); Tüketim Harcamaları İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1012.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2014b); Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1011
- Türkiye İstatistik Kurumu (2013a); Ekonomik Göstergeler, Yayın No 4125, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2013b); Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, Sayı 16005, Aralık 2013.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2013c); Yaşam Memnuniyeti Araştırması, Yayın No 4171, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2012); Seçilmiş Göstergelerle Zonguldak 2012, Yayın No 4072, Eylül 2013, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2011); Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (Kesit) 2011 Mikro Veri Seti, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/GYKA_2011/turkce/metaveri/tanim/hanehalkii-ile-ilgili-taniimler/index.html
- Türkiye İstatistik Kurumu (2014); Temel İstatistikler, İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- Yetiz, Filiz (2008); “*Finansal Sistemin Yapısı, Finansal Derinleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi, Türk Finans Sistemi*,” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yılmaz, Alper (2005); “*Türkiye’de Finansal Piyasalarda Liberalizasyon Sürecinde Bankacılık Sektörünün Gelişimi*,” Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

- Yılmaz, Eyüp (2000); "Plastik Kart Sistemlerinin Bankalar Arasında Ortak Kullanılması," *Bankacılar Dergisi*, Sayı 32, Ankara.
- Yılmaz, H., G. S. Budak ve B. Başaran (2012); "Kredi Kartlarının Rasyonel Kullanımını Etkileyen Bireysel Faktörler," Eskişehir Osmangazi Üniversitesi *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, s. 67-93.
- Yücememiş, B. ve İ. A. Sözer (2011); "Bankalarda Takipteki Krediler: Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredilerin Tahminine Yönelik Bir Model Uygulaması," *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, Cilt 3, Sayı 5, s. 43-56.
- Yükseltürk, O. Ferhat (2010); "*Kredi Piyasalarında Arz ve Talep Dengesizlikleri: Türkiye İçin Uygulamalı Bir Çalışma*," Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kurulular Genel Müdürlüğü, Ankara, Kasım 2010.
- Zinmann, J. (2008); "Expanding Credit Access: Using Randomized Supply Decisions to Estimate the Impacts," *Reviews of Financial Studies*, Sayı 23, s. 433-464.
- Zonguldak Valiliği (2014); <http://www.zonguldak.gov.tr>

EKLER

Ek 1: Yapılan Anket Çalışması Örneği

1- Cinsiyetiniz?

- a) Erkek
- b) Kadın

2- Yaşınız?

3- Eğitim durumunuz?

- a) Okuryazar değil
- b) Okuryazar
- c) İlkokul
- d) Ortaokul
- e) Lise
- f) Üniversite
- g) Yüksek Lisans/Doktora

4- Medeni durumunuz?

- a) Evli
- b) Bekâr
- c) Dul
- d) Boşanmış

5- Çocuğunuz var mı? Varsa kaç çocuğunuz var?

6- Şu anda geçiminizi sağladığınız işiniz/mesleğiniz nedir?

	Siz	Eşiniz
İşçi		
Memur		
Esnaf		
Emekli		
Ev hanımı		
Serbest Meslek		
Profesyonel (Avukat, doktor, mühendis, mimar, akademisyen)		
İşsiz		
Diğer		

7- Evde siz dâhil çalışanların gelirleri ne kadardır?

Kişi	Geliri (Maaş)
Siz	
Eşiniz	
Babanız	
Anneniz	
Çocuk 1	
Çocuk 2	
Diğer	

8- Varsa diğer gelir kaynaklarınız nelerdir?

.....

9- Ailenizin (Tüm ev halkının kazancı, gayrimenkul gelirleri vb. dâhil) aylık **TOPLAM GELİRİ** ne kadardır?

.....

10- Tasarruf edebiliyor musunuz?

- a) Evet, ise **AYLIK ORTALAMA** ne kadar tasarruf edebiliyorsunuz?
- b) Hayır

11- Borcunuz var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

12- Borçlarınızı şıklara **MİKTAR** olarak yazınız.

Bankaya	
Eş-dost, akrabaya	
Diğer	

13- Kredi kartı kullanmanın ekonominize zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Kesinlikle katılmıyorum
- b) Katılmıyorum
- c) Kararsızım
- d) Katılıyorum
- e) Kesinlikle katılıyorum

14- **TÜKETİCİ KREDİSİ** kullandınız mı?

- a) Evet
- b) Hayır

15- Aldığınız kredileri nerelerde kullandınız?

- a) Tüketim harcaması
- b) Ev yenileme/onarma
- c) Borç erteleme (vadesini uzatma)
- d) Daha önceki borçları kapama
- e) Tedavi amaçlı
- f) Konut veya taşıt finansmanı
- g) Diğer

16- Şu anda tüketici kredisi ödemeniz varsa;

Toplam kaç aylık (vadesi)?	
Geriye kaç ay kaldı?	
Aylık ödeme miktarınız:	

17- Kaç kez tüketici kredisi kullandınız?**18- Tekrar tüketici kredisi almayı düşünür müsünüz?**

- a) Evet
- b) Hayır

19- Tüketici kredilerinden dolayı haciz yaşadınız mı?

- a) Evet, ise kaç kez yaşadınız?
- b) Hayır

20- Kredi kartınız var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

21- Kaç tane kredi kartınız var?**22- Kredi kartınızla EN ÇOK hangi harcamaları gerçekleştiriyorsunuz?**

- a) Tüketim harcaması
- b) Ev yenileme/onarma
- c) Borç erteleme (vadesini uzatma)
- d) Daha önceki borçları kapama
- e) Tedavi amaçlı
- f) Diğer

23- Kredi kartı kullanmanızın EN ÖNEMLİ nedeni nedir?

- a) Taksitli alışveriş imkânı
- b) Puan toplanabilmesi
- c) Her yerde kullanılabilmesi
- d) Çalınma, kaybolma gibi durumlarda daha güvenli olması
- e) Nakit para taşımanın zorlukları

24- Kredi kartınızla AYLIK ORTALAMA ne kadar harcama yapıyorsunuz?

.....

25- Kredi kartı borcunuz var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

26- Kredi kartı ödemelerinizde daha önce sıkıntı yaşadınız mı?

- a) Evet
- b) Hayır

27- Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?

- a) Hiçbir zaman
- b) Bazen
- c) Genellikle

28- Kredi kartı kullanmanın aile ekonomisine fayda sağladığını düşünüyor musunuz?

- a) Kesinlikle evet
- b) Evet
- c) Kararsızım
- d) Hayır
- e) Kesinlikle hayır

29- Kredi kartı ile alışverişlerinizde aşağıdaki imkânlardan GENEL OLARAK hangisini tercih ediyorsunuz?

- a) Tek çekim
- b) En uzun taksit (vade)
- c) Genel olarak ay

VAKİT AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ 😊

Ek 2: Analizde Değişkenlere Uygulanan Testler ve Olasılık Değerleri

No.	Değişken 1	Değişken 2	Test türü	Olasılık
1	Borcunuz var mı?	Cinsiyet	Ki-Kare	0,000
2	Borcunuz var mı?	Eğitim düzeyi	Ki-Kare	0,000
3	Borcunuz var mı?	Medeni hâl	Ki-Kare	0,000
4	Borcunuz var mı?	Meslek	Ki-Kare	0,000
5	Borcunuz var mı?	Toplam gelir	T-Testi	0,000
6	Borcunuz var mı?	Kredilerin kullanıldığı yer	Ki-Kare	0,000
7	Borç alınan yerler	Medeni hâl	Ki-Kare	0,051
8	Kredi kartı borcunuz var mı?	Eğitim düzeyi	Ki-Kare	0,000
9	Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Yaş	F-Testi	0,000
10	Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Eğitim düzeyi	Ki-Kare	0,051
11	Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Medeni hâl	Ki-Kare	0,000
12	Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Çocuk sayısı	F-Testi	0,000
13	Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Meslek	Ki-Kare	0,000
14	Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Toplam gelir	F-Testi	0,000
15	Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Tasarruf edebiliyor musunuz?	F-Testi	0,001
16	Tüketici kredisi kullandınız mı?	Cinsiyet	Ki-Kare	0,000
17	Tüketici kredisi kullandınız mı?	Yaş	T-Testi	0,000
18	Tüketici kredisi kullandınız mı?	Eğitim düzeyi	Ki-Kare	0,000
19	Tüketici kredisi kullandınız mı?	Medeni hâl	Ki-Kare	0,000
20	Tüketici kredisi kullandınız mı?	Meslek	Ki-Kare	0,000
21	Tüketici kredisi kullandınız mı?	Tasarruf edebiliyor musunuz?	Ki-Kare	0,000
22	Tüketici kredisi kullandınız mı?	Tasarruf düzeyi	T-Testi	0,000
23	Tüketici kredisi kullandınız mı?	Borcunuz var mı?	Ki-Kare	0,000
24	Haciz yaşadınız mı?	Eğitim düzeyi	Ki-Kare	0,000
25	Haciz yaşadınız mı?	Çocuk sayısı	T-Testi	0,000
26	Haciz yaşadınız mı?	Meslek	Ki-Kare	0,000
27	Haciz yaşadınız mı?	Toplam gelir	T-Testi	0,000
28	Haciz yaşadınız mı?	Kredilerin kullanıldığı yer	Ki-Kare	0,000
29	Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşadınız mı?	Eğitim düzeyi	Ki-Kare	0,000
30	Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşadınız mı?	Çocuk sayısı	T-Testi	0,000
31	Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşadınız mı?	Meslek	Ki-Kare	0,000

32	Kredi kartı ödemelerinde sıkıntı yaşadınız mı?	Toplam gelir	T-Testi	0,000
33	Kredi kartınız var mı?	Cinsiyet	Ki-Kare	0,009
34	Kredi kartınız var mı?	Yaş	T-Testi	0,001
35	Kredi kartınız var mı?	Eğitim düzeyi	Ki-Kare	0,000
36	Kredi kartınız var mı?	Çocuk sayısı	T-Testi	0,000
37	Kredi kartınız var mı?	Meslek	Ki-Kare	0,000
38	Kredi kartınız var mı?	Gelir	T-Testi	0,000
39	Kredi kartınız var mı?	Kredi kartı kullanmanın zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Ki-Kare	0,000
40	Kredi kartınız var mı?	Tüketici kredisi kullandınız mı?	Ki-Kare	0,000
41	Kaç tane kredi kartınız var?	Cinsiyet	T-Testi	0,000
42	Kaç tane kredi kartınız var?	Yaş	Korelasyon	0,000
43	Kaç tane kredi kartınız var?	Eğitim düzeyi	F-Testi	0,000
44	Kaç tane kredi kartınız var?	Medeni hâl	F-Testi	0,000
45	Kaç tane kredi kartınız var?	Meslek	F-Testi	0,000
46	Kaç tane kredi kartınız var?	Toplam gelir	Korelasyon	0,000
47	Kaç tane kredi kartınız var?	Tüketici kredisi kullandınız mı?	T-Testi	0,000
48	Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Cinsiyet	Ki-Kare	0,000
49	Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Yaş	F-Testi	0,094
50	Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Eğitim düzeyi	Ki-Kare	0,095
51	Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Meslek	Ki-Kare	0,000
52	Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Toplam gelir	F-Testi	0,036
53	Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Tasarruf edebiliyor musunuz?	Ki-Kare	0,000
54	Kredi kartı kullanımı plansız harcama yapmanıza yol açıyor mu?	Borcunuz var mı?	Ki-Kare	0,047